

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Využití regionální historie ve výuce dějepisu na příkladu Kladenska
The use of regional history in history classes with examples from Kladno region

Bc. Kristýna Benešová

Vedoucí práce:	Mgr. Tomáš Mikeska
Studijní program:	Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Dějepis se zaměřením na vzdělávání – Francouzský jazyk se zaměřením na vzdělávání

Odevzdáním této diplomové práce na téma Využití regionální historie ve výuce dějepisu na příkladu Kladenska potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 4. 12. 2019

Ráda bych zde poděkovala vedoucímu práce Mgr. Tomáši Mikeskovi za vstřícné jednání a cenné rady. Také děkuji vedení ZŠ a MŠ Kladno, Norská 2633, že mi bylo umožněno projekty vyzkoušet a práci tak doplnit o reflexi jednotlivých aktivit a lépe je uzpůsobit skutečnému vzdělávacímu procesu.

ABSTRAKT

Diplomová práce s názvem „Využití regionální historie ve výuce dějepisu na příkladu Kladenska“ se věnuje pojmu regionální historie, historii Kladenska, dotazníkovému šetření ohledně využití regionální historie na kladenských školách a také nabídce, jak tuto tematiku zařadit do výuky dějepisu. Jedním z cílů práce bylo vysvětlení důležitosti regionální historie a jejího zařazení do výuky, k tomu byla využita analýza literatury, která tematiku zpracovává. Zařazení této tematiky je důležité především pro umožnění jednoduššího chápání různých historických jevů skrze žákům blízkým prostředím. Dalším cílem bylo zjištění toho, zdali je regionální historie na kladenských školách vyučována, jaké formy jsou k tomu využívány a jaká konkrétní témata. K zajištění těchto informací sloužilo dotazníkové šetření jak v řadách kladenských učitelů, tak i v řadách kladenských žáků, ve kterém bylo zjištěno, že většina učitelů se tuto tematiku snaží do výuky zařadit i přes nepříznivou časovou dotaci. Z žáků, kteří na dotazník odpovídali se zhruba polovina s regionální historií ve své výuce setkala. Poslední cíl práce bylo nabídnout čtenářům různé možnosti toho, jak je možné zařadit dějiny Kladenska do výuky dějepisu – v práci jsou proto představeny jak stávající možnosti, které poskytují zdejší historické instituce, tak i návrhy aktivit. Výsledkem této snahy jsou návrhy čtyř různých aktivit, respektive projektů, z nichž tři byly vyzkoušeny a reflektovány a jsou tudíž připraveny k použití.

KLÍČOVÁ SLOVA

regionální historie, Kladno, Kladensko, didaktika dějepisu, základní škola

ABSTRACT

The diploma thesis titled “The use of regional history in history classes with examples from Kladno region“ deals with the topic of regional history, the history of the Kladno region and questionnaire about teaching regional history at schools in the Kladno region. It also offers a thought how this topic can be included in the history classes. One of the primary objectives of this thesis was to explain the importance of regional history and its inclusion in education. Relevant specialized literature was thoroughly analyzed for this purpose. The inclusion of this topic is especially important in order for the pupils to better understand various historical phenomena through an environment which is familiar to them. Another important objective was to find out whether regional history is being taught at all at schools in the Kladno region, what forms are used for this purpose, and which topics are included. In order to find the answers a questionnaire was sent to the teachers and pupils in the Kladno region. The results suggest that the majority of teachers attempt to include regional history in their history classes, even when faced with unfavorable time allotment. Roughly half of the pupils who answered the questionnaire has been taught regional history over the course of their education. The last objective of this thesis was to offer the readers various means of including the history of the Kladno region in the history classes. The thesis therefore presents both the means offered by the local historical institutions as well as proposals of possible educational activities. The result of this research is the presentation of four different activities (that is to say, projects), out of which three have been both tried and reflected upon and are ready to be used.

KEYWORDS

regional history, Kladno, Kladensko, didactics of history, elementary school

Obsah

<u>ÚVOD.....</u>	<u>9</u>
<u>1. REGIONÁLNÍ HISTORIE</u>	<u>12</u>
1.1. CO JE TO REGION?	13
1.2. CO JE TO REGIONÁLNÍ HISTORIE A REGIONÁLNÍ DĚJINY?	15
1.3. VYUŽITÍ REGIONÁLNÍ HISTORIE VE VÝUCE DĚJEPISU	16
1.4. VÝZNAM REGIONÁLNÍ HISTORIE VE VÝUCE DĚJEPISU	19
<u>2. DĚJINY Kladenska</u>	<u>22</u>
2.1. PŮVODNÍ OSÍDLENÍ Kladenska	23
2.2. POČÁTKY Kladna a první písemná zmínka.....	25
2.3. UROZENÍ MAJITELÉ Kladna.....	26
2.3.1. Kladenská z Kladna.....	26
2.3.2. Žďárští ze Žďáru na Kladně	27
2.4. BAROKNÍ PŘESTAVBA Kladna.....	29
2.5. BUDOVÁNÍ Kladenského průmyslu a jeho rozvoj	32
2.6. VZNIK A ROZVOJ MĚSTA Kladna	38
2.7. Kladensko za 1. světové války	42
2.8. MEZIVÁLEČNÉ OBDOBÍ NA Kladensku	42
2.9. Kladensko za protektorátu Čechy a Morava	45
2.9.1. Protinacistický odboj na Kladensku.....	48
2.9.2. Lidice	50
2.10. POVÁLEČNÉ OBDOBÍ NA Kladensku	52
2.11. Kladensko v 90. letech a v novém tisíciletí	58
<u>3. VÝZKUM VÝUKY REGIONÁLNÍ HISTORIE NA Kladenských školách</u>	<u>60</u>

3.1. VÝZKUM MEZI Kladenskými učitelí	61
3.2. VÝZKUM MEZI Kladenskými žáky	68
3.3. HYPOTÉZY A ZÁVĚRY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ TÝKAJÍCÍHO SE ZAPOJENÍ REGIONÁLNÍ HISTORIE DO VÝUKY DĚJEPISU NA Kladenských školách	75
<u>4. MOŽNOSTI VYUŽITÍ Kladenské regionální historie ve výuce dějepisu</u>	<u>78</u>
4.1. Fungující programy věnující se regionální historii	78
4.1.1. Sládečkovovo vlastivědné muzeum a jím nabízené vzdělávací programy	78
4.1.2. Památník Lidice a jím nabízené vzdělávací programy	82
4.1.3. Možnosti spolupráce se SOKA Kladno a Středočeskou vědeckou knihovnou	85
4.1.4. Městská soutěž Poznej Kladno	87
4.2. Nápadník dalších možných aktivit	89
4.2.1. Aktivita č. I	89
4.2.2. Aktivita č. II	102
4.2.3. Aktivita č. III	109
4.2.4. Aktivita č. IV	118
<u>ZÁVĚR</u>	<u>129</u>
<u>SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ</u>	<u>131</u>
PRIMÁRNÍ PRAMENY	131
SEKUNDÁRNÍ LITERATURA	131
INTERNETOVÉ ZDROJE	133
<u>SEZNAM PŘÍLOH</u>	<u>134</u>
SEZNAM MAP:	134
SEZNAM OBRÁZKŮ:	134
SEZNAM TABULEK:	135

SEZNAM GRAFŮ:	136
SEZNAM PŘÍLOH ZA TEXTEM:	137
PŘÍLOHA Č. 1: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. I – OBRÁZEK Č. 1.....	140
PŘÍLOHA Č. 2: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. I – OBRÁZEK Č. 2.....	140
PŘÍLOHA Č. 3: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. I – OBRÁZEK Č. 3.....	141
PŘÍLOHA Č. 4: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. I – OBRÁZEK Č. 4.....	141
PŘÍLOHA Č. 5: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. I – OBRÁZEK Č. 5.....	142
PŘÍLOHA Č. 6: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. I – OBRÁZEK Č. 6.....	143
PŘÍLOHA Č. 7: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. II. – OBRÁZEK Č. 7.....	143
PŘÍLOHA Č. 8: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. II – OBRÁZEK Č. 8.....	144
PŘÍLOHA Č. 9: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. II – OBRÁZEK Č. 9.....	145
PŘÍLOHA Č. 10: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. II – OBRÁZEK Č. 10.....	146
PŘÍLOHA Č. 11: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. II – OBRÁZEK Č. 11.....	147
PŘÍLOHA Č. 12: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. II – OBRÁZEK Č. 12.....	148
PŘÍLOHA Č. 13: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. II – OBRÁZEK Č. 13.....	149
PŘÍLOHA Č. 14: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. II – OBRÁZEK Č. 14.....	150
PŘÍLOHA Č. 15: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. II – OBRÁZEK Č. 15.....	151
PŘÍLOHA Č. 16: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. II – OBRÁZEK Č. 16.....	152
PŘÍLOHA Č. 17: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. II – OBRÁZEK Č. 17.....	153
PŘÍLOHA Č. 18: TABULKA S VÝSLEDKY VOLBY Z AKTIVITY Č. II	154
PŘÍLOHA Č. 19: GRAF S VÝSLEDKY VOLBY Z AKTIVITY Č. II	154
PŘÍLOHA Č. 20: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. III – OBRÁZEK Č. 18.....	155
PŘÍLOHA Č. 21: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. III – OBRÁZEK Č. 19.....	155
PŘÍLOHA Č. 22: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. III – OBRÁZEK Č. 20.....	156
PŘÍLOHA Č. 23: FOTODOKUMENTACE K AKTIVITĚ Č. III – OBRÁZEK Č. 21.....	156

Úvod

Kladno, největší město středočeského kraje, sice v české historii nesehrálo žádnou stěžejní roli, ale to neznamená, že by místní obyvatelstvo s jeho historií nemělo být ve škole alespoň částečně seznámeno. Navíc regionální historie napomáhá snáze naplňovat cíle dějepisu. Sondy do regionální historie díky své názornosti a blízkosti jevů žáky více motivují ke zjišťování informací o historii obecně i o místě, kde žijí a napomáhají k rozvoji jejich historického myšlení.

Diplomová práce s názvem *Využití regionální historie ve výuce dějepisu na příkladu Kladenska* se nejprve věnuje významu a důležitosti regionální historie ve výuce dějepisu a možnostem jejího využití, historii Kladna a jeho blízkého okolí. Poté v praktické části se zajímá o to, jak se reálně pracuje na kladenských školách s regionální historií, a nakonec chce zprostředkovat konkrétní možnosti, jak zdejší historii využít ve školní výuce dějepisu, především se zaměřením na druhý stupeň základních škol. Domnívám se, že hlavním přínosem této práce by mohlo být doplnění regionálního materiálu a metodik, které by byly užitečné i pro další kladenské školy, protože takových materiálů není mnoho. Díky tomu by práce mohla usnadnit zapojení historie Kladenska do výuky zdejších škol.

Při zpracování této diplomové práce se budu snažit odpovědět na několik otázek. Tou první bude, proč je využití regionální historie ve vzdělávacím procesu na základních školách významné a důležité. Další bude otázka, zda se regionální historie Kladenska na zdejších školách vůbec vyučuje. Přesněji, jak to vnímají místní učitelé i žáci. Poslední důležitou problematikou této práce jsou možnosti, jak je možné využít regionální historii – zaprvé jaké možnosti, které zde již jsou a učitelé je mohou využít, zadruhé práce představí různé další návrhy a návod k tomu, jak je ve výuce využít. Cílem této práce je na tyto otázky odpovědět za pomoci zkoumání odborné literatury, dotazníkového šetření napříč místními školami, analýzou místních vzdělávacích programů, které zdejší instituce nabízejí a také za pomoci analýzy různých materiálů.

Při zpracování této práce jsem využila různé druhy pramenů i literatury. V první kapitole věnující se regionální historii jsem pracovala jak s oborově didaktickými příručkami, tak s odbornými články, které se nacházely v různých sbornících věnujících se didaktice dějepisu. Hned v úvodu kapitoly je zde také zmíněn základní dokument současného českého školství, tedy *rámcový vzdělávací program*, konkrétně pro základní vzdělávání, protože bylo třeba práci zařadit do kontextu českého školství. Asi nejvýznamnějším zdrojem, který se věnuje

otázce zařazení a metodiky regionálních dějin ve výuce dějepisu jsou Bartošovy *Metodické otázky regionálních dějin*, které se snaží odpovědět na základní otázky ohledně využití regionální historie v rámci dějepisu a jeho užitku. Na tuto publikaci navazuje Lubomír Svoboda s publikací: *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*, který spoustu Bartošových myšlenek dále rozpracovává. Obě zmíněné publikace byly vydány v 80. letech minulého století a poté již nevychází další publikace, která by regionální dějiny ve výuce zevrubně rozebírala a promýšlela, zůstávají tedy dosud nepřekonané. Přesto jsou regionální dějiny zmiňovány ve většině literatury věnujících se oborové didaktice dějepisu, které vyšly na různých českých univerzitách. Jedním z nejzajímavějších současnějších zdrojů mi přišla práce od Erbenové: *Regionální čítanka*, kde se autorka zamýšlela mimo jiné nad vytvořením materiálu, který by se dal v rámci výuky regionální historie využít a vyučujícím by usnadnil zařazení tohoto tématu do jejich výuky. Druhá kapitola představující kladenské dějiny čerpala z mnoha pramenů i odborných publikací. Nejvýznamnějším a velmi kvalitním zdrojem byla kniha Šimůnka, *Kladno* z roku 2007, která jako jedna z mála publikací postihuje celé dějiny Kladna. Další zdroje, ať již archivní materiály (Soukromý archiv Zdislava Kropáče či Hlouškova *Kronika města Kladna za dobu německo-fašistické okupace 1938–1945*), nebo monografie věnující se omezeným tématům z kladenské historie byly využity pouze v rámci kapitol o časově omezeném období. Mezi ty stěžejní lze zařadit knihu Olgy Skalníkové, *Kladensko: život a kultura lidu v průmyslové oblasti* z roku 1959, která přibližuje život zdejších horníků a dělníků i jejich každodenní život a navazuje na demografickou publikaci Ludmily Kárníkové: *Vývoj obyvatelstva v českých zemích 1754–1914*. O starších dějinách a původu místního názvu lze získat informace z Andělových *Hradů, zámků a tvrzí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* či Kollerova *Nástinu regionálních dějin okresu kladenského*, který se velmi podrobně věnuje jednotlivým obcím okresu, jejich vzniku a původu jejich názvů. Co se týče kladenského průmyslu, tak hlavními zdroji, kromě Šimůnkova historického atlasu, které je nutné zmínit, byly Haseho *Dějiny a vývin kladensko-buštěhradských dolů* či Klímovo *100 let oceli POLDI*, které přibližují fungování místních dolů a nejvýznamnější továrny. Lidická tragédie byla zpracována v nejrůznějších publikacích, v této práci jsem využila jednu z nejnovějších od Vojtěcha Kyncla: *Lidice: zrození symbolu*, ale také Stehlíkova *Lidická vzpomínání*. Také práce čerpá z regionálního periodika, ročenky Slánský obzor, která přináší spoustu odborných historických statí o okolních obcích. Další kapitoly, které jsou již praktické z mnoha pramenů nevychází. Ve třetí kapitole hlavním zdrojem byly mnou vytvořené dotazníky pro žáky i učitele kladenských škol. Ve čtvrté kapitole to nejprve byly internetové stránky zmiňovaných institucí. Poté je nutné zmínit dvě publikace od Jaroslava Vykouka – *Kladenský uličník* a *Kladenský*

tulák, které přibližují původ a vznik místních názvů a jsou velmi dobrým materiálem, který se dá ve výuce využít.

Práce je strukturována do čtyř kapitol. První kapitola je teoretická a věnuje se regionální historii, nejprve definici pojmu a poté jeho významu a využití v rámci dějepisu. Druhá kapitola rozebírá dějiny Kladenska s důrazem na samotné Kladno, protože i obecný a stručný přehled by mohl také být součástí dějepisné výuky, aby byly jednotlivé regionální informace předávané žákům ve školách smysluplné a oni si mohli vytvořit souvislosti jak v rámci regionální historie, tak i v rámci národní historie. Další částí je část praktická, která nejprve na základě dotazníkového šetření na kladenských školách uvede to, jak vypadá realita místních škol, která se pravděpodobně příliš neliší ani od té celorepublikové, zdali se regionální historie na školách vůbec vyučuje či využívá a jak. Poslední kapitola se bude věnovat konkrétním programům a aktivitám, které nabízí místní organizace a dále návrhům aktivit, které je možné ve výuce využít, abychom žáky o historii jejich okolí neochudili a možná zvýšili jejich zájem jak o dějepis, tak o místo, kde žijí a prostředí, které je obklopuje.

1. Regionální historie

V této kapitole bude nejprve nastíněno, že by regionální historie měla být součástí výuky dějepisu jako vyučovacího předmětu, jak na základě Rámcového vzdělávacího programu, tak dle autorů učebnic (resp. příruček) didaktiky dějepisu z 21. století. Poté bude definován region a samotná regionální historie či regionální dějiny, a to, jak k těmto pojmům bude přistupováno v této práci. V neposlední řadě se bude věnovat tomu, jak je možné regionální historii do dějepisu na školách zařadit, a také proč je její využití důležité a nápomocné v rámci výchovně vzdělávacího procesu předmětu dějepis.

Dějepis je v rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV), spolu s výchovou k občanství, součástí vzdělávací oblasti Člověk a společnost. Tato vzdělávací oblast si klade za cíl „*vybavit žáka znalostmi a dovednostmi potřebnými pro jeho aktivní zapojení do života demokratické společnosti. Žáci mají také poznat dějinné, sociální a kulturně historické aspekty života lidí v jejich rozmanitosti, proměnlivosti a ve vzájemných souvislostech*“.¹ Pomocí této vzdělávací oblasti se u žáků mají formovat dovednosti a postoje, které jsou důležité pro aktivní využívání poznatků o společnosti a mezilidských vztazích v občanském životě.²

Hlavním posláním samotného dějepisu dle RVP ZV je „*kultivace historického vědomí jedince a uchování kontinuity historické paměti, především ve smyslu předávání historické zkušenosti*“.³ Přičemž „*obecné historické problémy jsou konkretizovány prostřednictvím zařazování dějin regionu i dějin místních*“.⁴ Je tedy patrné i z tohoto základního dokumentu současného českého školství, že regionální dějiny by ve výuce dějepisu na základních školách své místo mít měly, ačkoliv jsou zde zmíněny velmi okrajově.

Stanislav Julínek uvádí, že vyučovacím cílem dějepisu je „*seznámit žáky s hospodářským, politickým a kulturním vývojem společnosti od jejího vzniku do současnosti*“⁵ a jeho výchovný cíl jako „*umožnění pochopení a ocenění všelidské hodnoty jako humanitu, svobodu, demokracii, porozumění, toleranci a kulturnost vztahů mezi jednotlivými lidmi*“.

¹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2017, str. 52, cit: 6. 8. 2019. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/file/43792/>.

² Tamtéž, str. 52.

³ Tamtéž, str. 52.

⁴ Tamtéž, str. 52.

⁵ JULÍNEK, Stanislav. *Základy oborové didaktiky dějepisu*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, str. 219.

a národy“⁶. Mezi úkoly dějepisu klade mimo jiné seznámení s dějinami každodennosti a dějinnou kontinuitou, hlubší poznání dějin národů v kontextu se světovými dějinami, ale také hlubší poznání regionálních dějin.⁷ Tudiž i u Julínka nacházíme, že regionální dějiny by ve výuce dějepisu měly mít své postavení.

1.1. Co je to region?

Hned na začátku kapitoly týkající se regionální historie je třeba si vymezit pojem region, se kterým je nutné pracovat. Pojem region a regionální často používáme, když chceme vyjádřit území, které je menší než stát, tedy obce, většinou i s blízkým okolím, ale někdy také jen jejich části. V tomto smyslu je bráno i Kladensko jako region, který je stěžejní součástí této práce. Ale slovo region se dá využít i pro celky, které přesahují jednotlivé státní hranice, jako příklad si můžeme uvést region evropský.

Pokud bychom nechtěli dělit území na regiony, je možné jej dělit i z etnografického hlediska, a to na národopisné oblasti. Jednou z nich je i Kladensko, mezi ty další patří Horácko, Doudlebsko, Chebsko, Chodsko, jihočeská Blata, Kozácko, Plzeňsko, Podkrkonoší, Podkrušnohoří, Příbramsko a Šumava.⁸

Když se vrátíme k úplným počátkům, tak latinský původ slova region by se dal přeložit jako místo, okrsek, okruh, kraj, oblast, ale i jako prostředí či krajina. Toto místo je ještě navíc potřeba vymezit či ohraničit na základě nějakého objektivního hlediska. Tím hlediskem může být například klima, fauna, flóra, lidská sídla, ekonomické struktury, sociální poměry či správní členění (tedy tak jak dnes většina lidí tento pojem chápe). Podle zmíněného vymezení se pak regiony mohou dělit na geografické, demografické, etnografické, ekonomické, správní apod.⁹

Region lze, dle Bartoše, charakterizovat jako „*souhrn reálně existujících skutečností a vztahů, které jsou rozprostraněny a mají vztah k určitému ohraničenému území, na němž jsou kvantitativně seskupeny či kvalitativně specifikovány a odlišují se tímto způsobem zcela nebo zčásti od jiných územně vymezených jednotek.*“¹⁰ Region tedy lze určit buď skutečnostmi a vztahy, které jsou pro oblast nějak výjimečné a odlišují ji od oblastí jiných, které stejný rys

⁶ JULÍNEK, 2004, str. 219.

⁷ Tamtéž, str. 219–220.

⁸ *Regionální dějiny v dějepisném vyučování na českých a slovenských školách: sborník z konference konané 23.-24. listopadu 2005.* Ústí nad Labem: Filozofická fakulta UJEP, 2006, str. 10.

⁹ BARTOŠ, Josef. *Metodické otázky regionálních dějin.* Praha: SPN, 1981, str. 12.

¹⁰ Tamtéž, str. 12.

nemají nebo ho mají v jiné formě. Bartoš také uvádí, že region není jen území, ale i společenská struktura či pospolitost, která se k danému území váže, tedy určitá teritoriální lidská skupina.¹¹

Erbenová využívá tuto definici regionu: „Území vymezené na základě společných znaků či kritérií, které může vzniknout na základě politických rozhodnutí, tedy jako administrativní správní jednotka, nebo jako kulturní či národní celek.“¹² Také ve své práci píše o regionální identitě, což znamená nakolik se člověk identifikuje s místem na základě toho, do jaké míry se stává součástí jeho vnitřního světa a také podle toho, jak je tento prostor využíván a vymezován. Tuto regionální identitu charakterizují: pocit sounáležitosti s oblastí, kde jedinec žije, a také místní společnost založená na osobních vztazích, zvycích a tradici.¹³

Svoboda již definuje historický region jako „relativně samostatnou část širšího historického celku, jako historicky podmíněný a územně ohraničený společenský teritoriální systém, složený z jednotlivých menších částí a vzájemných vztahů uvnitř i navenek, který se v určitých znacích odlišuje od jiných systémů, tohoto druhu, a je tedy vydělitelný a vymezitelný v historii společnosti a v historické vědě.“¹⁴

Je patrné, že definic regionu je hned několik, v některých ohledech se liší, ale ve spoustě bodů se shodují. Pokud bychom chtěli vytvořit jedinou definici, která by nejlépe sloužila pro tuto práci, tak je důležité zmínit především, že:

- region tvoří určité území, které je ohraničeno jak geograficky, tak i administrativně či kulturně;
- jednotlivé regiony by se od sebe měly lišit v nějakém znaku, který je pro danou oblast typický.

Pokud se pokusíme podle této definice určit Kladensko jako region, tak se jedná o region, který je jistě určen administrativně, a to jako bývalý okres Kladno. Rysem, který Kladensko odlišuje od okolních byl především nález uhlí, tím pádem hutnický průmysl a díky tomu později se rozvíjející těžký průmysl.

¹¹ BARTOŠ, 1981, str. 13.

¹² ERBENOVÁ, Dagmar: Regionální čítanka. In: MÄRC, Josef a Hana LENCOVÁ. *Brána školního dějepisu otevřená: (možnosti výuky mimo školu)*. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2012. Acta Universitatis Purkynianae, Facultatis Philosophicae. Studia historica didactica, 4, str. 160.

¹³ Tamtéž, str. 161.

¹⁴ SVOBODA, Lubomír. *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*. Praha: SPN, 1986, str. 6.

1.2. Co je to regionální historie a regionální dějiny?

Dle Bartoše regionální historie není samostatnou vědní disciplínou, ale jedná se o nedílnou součást celé historiografie, se kterou mají v zásadě stejný předmět, metody i poslání. Představuje tudíž specializované odvětví v rámci prostorového členění celé historiografie a zkoumaný historický vývoj společnosti se odehrává na územně menších jednotkách, na které jsou rozděleny jednotlivé státy či jiná společenská uskupení. Tato specializace určuje i některá specifika regionální historie v rámci celé historiografie.¹⁵ Regionální dějiny se pak mají stát souborem konkrétních místních příkladů, nebo ilustrací, pro celostátní dějiny, které se dají využít především ve výuce. Také mají plnit dvojčedinou funkci, a to být součástí celonárodních či celostátních dějin, ale také zpracovávat vývoj v určité oblasti, jak pro vlastní potřeby regionu, tak i pro širší potřeby se stejným úkolem.¹⁶

Svoboda na Bartoše navazuje a regionální dějiny vnímá jako historickou vědu, která „*při poznávání minulosti lidstva, objasňování historických souvislostí a zákonitostí zkoumá historický vývoj nejen z hlediska makrostruktury a makroklimatu historických podmínek, ale i jejich mikrostruktur a mikroklimat, v němž historické procesy probíhají.*“¹⁷ Zkoumají tedy vývoj společnosti na území menším než zaujímá stát nebo národ, a proto je specifická regionálních dějin dána územním členěním a pro toto členění specifickými historickými podmínkami.¹⁸

Tomáš Jílek pak uvádí, že regionální dějiny jsou integrální součástí historické vědy, která zkoumá historický vývoj nejen z hlediska makrostruktury, ale i mikrostruktury.¹⁹ Regionální dějiny jsou dány specifickými historickými podmínkami a díky těm dochází ke konkretizaci dějin národních v rámci daného regionu.²⁰ Erbenová pak bere regionální dějiny jako materiál ke kultivaci historického vědomí jedince a uchování kontinuity historické paměti.²¹

¹⁵ BARTOŠ, 1981, str. 8.

¹⁶ Tamtéž, str. 16.

¹⁷ SVOBODA, 1986, str. 3.

¹⁸ Tamtéž, str. 4.

¹⁹ ČAPEK, Vratislav. *Úvod do studia didaktiky dějepisu*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005, str. 68.

²⁰ Tamtéž.

²¹ ERBENOVÁ, 2012, str. 162.

Pro shrnutí můžeme konstatovat, že předmět regionální historiografie se zásadně neliší od předmětu historického výzkumu a poznání vůbec, spíše ho konkretizuje. Regionální historiografie se věnuje vývoji společnosti na menším území, než jsou jednotlivé státy, tedy v rámci mikrostruktur.

1.3. Využití regionální historie ve výuce dějepisu

Regionální dějiny ve vyučování dějepisu jsou specifické tím, že jejich konkrétní obsah není možné definovat učebními osnovami, a proto jejich výběr závisí především na přístupu učitele k vyučování a také na časových možnostech, které souvisí s plněním učebních osnov. Samotný výběr vhodného materiálu závisí jak na znalostech učitele v oblasti regionální historie, tak na kvalitě a kvantitě (ideálně zpracovaného) regionálního historického materiálu v dané lokalitě.²² Cílem a potřebou při výběru regionálního materiálu je zvolit pro dějepisné vyučování takovou regionální látku, která by jako součást vyučovacího obsahu umožňovala účinně naplňovat jeho cíle a úkoly. Výběr informací je podřízen cílům, úkolům a záměrům jednotlivých vyučovacích hodin, ale i specifikace obsahu tématu konkrétní vyučovací hodiny.²³

Ovšem je důležité, aby učivo regionálních dějin a národních (případně obecných) dějin tvořilo ucelené výukové jednotky, které by měly tvořit navzájem propojený celek.²⁴ Je tedy nezbytné si dobře promyslet, jak regionální dějiny ve výuce, nebo v konkrétní vyučovací hodině či bloku, využijeme. Například Erbenová nabízí tři možnosti, jak je možné regionální tematiku do výuky dějepisu zapojit:

- Za prvé je možné, že hlavní část výuky tvoří základní učivo, tedy dějiny národní, a regionální témata slouží spíše jako doplněk, motivace či ilustrace. Této metodě je třeba vytknout, že se vytrácí možnost systematického budování vztahu k oblasti, protože je regionální historie brána pouze jako kulisa a vedlejší události.
- Další možností je, že základní a regionální učivo se staví na stejnou úroveň. Výuka pak může probíhat jako vývoj dvou paralelně probíhajících časových os, na kterých můžeme hledat podobnosti i rozdíly, pro lepší pochopení daných jevů. Jako základní předpoklad pro tuto metodu Erbenová klade dostupnost výukových materiálů, které umožňují

²² SVOBODA, 1986, str. 14.

²³ Tamtéž, str. 15–16.

²⁴ ERBENOVÁ, 2012, str. 163.

učiteli se látce systematicky věnovat a zároveň i žákům získat podklady pro jejich studium, což je pravděpodobně největším problémem této metody.

- Poslední možností je kombinace variant předchozích.²⁵

Bylo by ideální, kdybychom žákům nepředávali jen sondy do místních dějin, ale spíše komplexní, byť co nejstručnější a přehledný obraz o vývoji příslušného regionu.²⁶ Toto mnohdy znesnadňuje právě nedostatek výukových materiálů – tím pádem se pro tuto „náročnější“ cestu rozhodne méně učitelů.

Regionální dějiny se dají samozřejmě začlenit do výuky na všech stupních vzdělávání. Přestože se tato práce bude věnovat primárně 2. stupni základních škol, tak si zde zkonkretizujeme využití regionálních dějin i na dalších stupních, s ohledem na možnosti žáků v rámci vývoje jejich osobnosti. Na 1. stupni základní školy žáci prochází obdobím, kdy názorné myšlení postupně přechází v konkrétní operace. Ve výchovně vzdělávacím procesu má rozhodující úlohu přímé poznání a bezprostřední zkušenost. Zde tedy regionální přístup patří k jednomu ze základních kritérií výběru učiva,²⁷ navíc je pro žáky zdrojem zkušeností. Na 2. stupni základní školy by mělo docházet k poznávání historických skutečností ve všech souvislostech. Větší názornost a přístupnost učiva zvyšují zájem žáků, usnadňují osvojování vědomostí a jejich fixaci v paměti žáků. Prostřednictvím regionálních dějin lze ve vyučování dějepisu názorněji a živěji rekonstruovat minulé děje a obraz doby a jejich prostřednictvím tak vytvářet jasnější představy a objasňovat některé složitější pojmy.²⁸ Žáci již pronikají k podstatám historických jevů a událostí a na základě konkrétního smyslového poznání jsou schopni dojít ke zobecnění.²⁹ Na střední škole se vedle induktivního postupu již rozvíjí i deduktivní postup myšlení. Je tedy možné od analýzy regionálního jevu, a na základě obohacení vztahů v učebním obsahu o konkrétní příklady, přejít k deduktivnímu vytváření závěrů a dospět tak k zákonitostem společenského vývoje. Dochází také k prohlubování a rozšiřování konkrétních představ o historických jevech jakožto podkladu pro vytváření

²⁵ ERBENOVÁ, 2012, str. 163–164.

²⁶ BARTOŠ, 1981, str. 69.

²⁷ SVOBODA, 1986, str. 11.

²⁸ Tamtéž, str. 11–12.

²⁹ NOVOTNÝ, Petr. Regionální dějiny a jejich postavení ve výuce dějepisu. In: KNECHT, Petr, ed. *Výzkum aktuálních problémů pedagogiky a oborových didaktik: (v disertačních pracích studentů doktorských studijních programů): sborník z konference konané dne 30. listopadu 2006 na Pedagogické fakultě MU v Brně*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita pro Centrum pedagogického výzkumu PdF MU a Katedru pedagogiky, 2006. 268 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; č. 195. Řada pedagogiky a psychologie; č. 26, str. 118.

kauzálních a dialektických vztahů mezi nimi. Také k ilustrování a konkretizování složitějších společensko-ekonomických procesů.³⁰

Regionální historii lze zapojit do všech částí didaktického procesu, tedy do fáze motivační, fáze osvojování nového učiva, ale také během opakování či procvičování.³¹ Mezi motivační metody, které vzbuzují zájem o učivo a vytváří vztah žáků k tématu, můžeme zařadit například vyprávění, rozhovor, demonstraci obrazového materiálu či četbu z novin nebo archivního dokumentu.³² Je zde patrná zvýšená pozornost a aktivita žáků, protože místní historické jevy a události z blízkého a známého prostředí, zvyšují zájem o učivo.³³ Během expoziční metody, tedy když žákům předáváme nové učivo, tak pro ilustraci určitého sdělení je regionální příklad, díky jeho názornosti ideální. Ilustrace a zpřesnění určité části dějepisného učiva se děje za použití konkrétního příkladu, který žákům umožňuje vytvoření jasných názorových představ, které pak učitel může využívat jako východisko při výkladu událostí celonárodního charakteru. Během fáze opakování a procvičování učiva umožňuje názornost regionálního materiálu snazší vybavování jednotlivých historických jevů, ale i vztahů mezi nimi. Může také dojít k porovnání místní a celostátní situace.³⁴

Asi nejspecifičtější metodou, která nespadá do výuky dějepisu ve škole, ale koná se mimo ni, je exkurzní vyučování, tedy vyučování, během kterého je nové učivo bezprostředně konkretizováno prostřednictvím muzejních exponátů. Tyto metody by měly být předem promyšleny, měly by mít jasný pedagogický cíl, předem daný průběh, stanovené úkoly, které budou žáci plnit – žáci by s těmito náležitostmi měli být předem seznámeni., aby vlastní průběh mohl být snadněji uskutečněn. Po exkurzním vyučování by také měla být muzejní návštěva reflektována a ideálně i využita během dalšího vyučování.³⁵

Didaktické pomůcky k výuce regionálních dějin mají specifické vlastnosti, a to hlavně silnější motivační schopnost vycházející z jejich obsahu. Dále je podstatná výraznější schopnost emotivního působení a větší obsahová sdělnost a konkrétnost a v poslední řadě

³⁰ SVOBODA, 1986, str. 12.

³¹ ČAPEK, 2005, str. 72–73.

³² SVOBODA, 1986, str. 27.

³³ NOVOTNÝ, 2006, str. 119.

³⁴ SVOBODA, 1986, str. 28–29.

³⁵ Tamtéž, str. 40–41.

i zvýšená účinnost vyučování dějepisu.³⁶ Pomůcky, které lze využít jsou kroniky, soudobý tisk, historický obraz, dokumentární fotografie, krátké dokumentární filmy, zvukové nahrávky vyprávění účastníků, kartogram, grafy, diagramy, statistické tabulky atd.³⁷ Jedním z nejdůležitějších vyučovacích prostředků, který poskytuje regionální dějiny jsou regionální textové pomůcky.³⁸ Ty, mimo bližšího poznání regionální historie, umožňují i přiblížení práce historika, což je také velmi užitečné pro větší atraktivitu dějepisu.

Při práci s regionálním materiálem je velmi vhodné také využívat paměťové i kulturní instituce regionu – tedy muzea, archiv, knihovny či galerie. Je možné využít stálé expozice či výstavy, které vybízejí k dějepisné exkurzi, ale lze zde také uspořádat i výše zmiňované exkurzní vyučování. Spousta muzeí navíc nabízí i doprovodné vzdělávací programy, které je také dobré s žáky využít.

1.4. Význam regionální historie ve výuce dějepisu

Jak již bylo nastíněno, tak poznatky z regionální historie tvoří součást obsahu dějepisného vyučování a jsou především vyjádřením vztahu mezi zvláštním a obecným. Jejich poznání sice není základním cílem vyučování dějepisu, ale prostřednictvím regionálně historického materiálu je možné snáze rekonstruovat historické děje a vytvářet jasnější a názornější historické představy.³⁹

Erbenová ve své práci uvádí čtyři aspekty přínosu regionální historie pro naplňování vlastních cílů dějepisného vyučování:

1. Možnost bezprostřední konfrontace „velkých“ (národních) a „malých“ (regionálních) dějin. Je důležité ukázat nejen podobnost, ale také odlišnosti, což znamená, že to, co je důležité pro centrum se může dít jinak v regionu, nebo to zde přinejmenším může být vnímáno jinak.
2. Získání povědomí o specifikách regionu vedoucí k navázání zájmu a případné podpory vlastní aktivity v rámci oblasti.

³⁶ SVOBODA, 1986, str. 19.

³⁷ Tamtéž, str. 21–22.

³⁸ Tamtéž, str. 77.

³⁹ Tamtéž, str. 9.

3. Dochází k propojení dějin rodiny – školy – kraje. Tudíž si žáci lépe dovedou představit souvislosti a učivo se pro ně stává bližším a více osobním.

4. Spojení dějepisné výuky s konkrétním místem přispívá k formování odpovědnosti a sebeidentifikaci s místem.⁴⁰

Tyto čtyři body nám ukazují význam a důležitost využití regionální historie s ohledem na cíle dějepisu. Erbenová zde zmiňuje především to, jak je důležitá názornost a blízkost (resp. možnost přiblížení učiva), kterou nám využití regionálního materiálu poskytuje. Také vede žáky k dalšímu zájmu o místo, kde žijí, což je důležité i v rámci celé vzdělávací oblasti Člověk a společnost.

Využití regionální historie ve výuce nám umožňuje aplikovat tři ze základních didaktických principů, a to princip názornosti, princip přístupnosti a princip aktivity.⁴¹ Díky využití místních dějin je tedy umožněna větší konkretizace a názornost. Dochází také k rozvoji tvůrčích způsobů práce s historickým materiálem, dovednosti analýzy, syntézy, srovnání, konkretizace či abstrakce.⁴² Tím vším přispívají ke zkvalitnění historických vědomostí. Rozvoj historických schopností i dovedností podněcuje k historickému myšlení.⁴³ Napomáhají ale i k osobnostnímu rozvoji, sociální aktivitě, seberegulaci, sebevýchově i sebevzdělávání.⁴⁴

Za pomoci regionální historie dochází i k vytváření pocitu sounáležitosti k minulým generacím a ke všemu, co vytvořily a zanechaly jako tvůrčí odkaz generacím budoucím, který je potřeba také dále rozvíjet.⁴⁵ Tím je také i k naplňování pedagogický požadavek spojení školy se životem.⁴⁶

Velmi důležité je mimo jiné i to, že žáci začnou přemýšlet o tom, co je obklopuje a postupně si k tomu vytváří i vztah. Proto jedním z našich cílů při zapojování regionální historie do hodin dějepisu může být to, aby si žáci tento vztah vytvořili a začali si prohlížet místo, kde žijí a prostředí, které je obklopuje. Zájmem o regionální historii také může vzrůst

⁴⁰ ERBENOVÁ, 2012, str. 162.

⁴¹ Tamtéž, str. 163.

⁴² ČAPEK, 2005, str. 71.

⁴³ SVOBODA, 1986, str. 9.

⁴⁴ Tamtéž, str. 47–48.

⁴⁵ BARTOŠ, 1981, str. 70.

⁴⁶ SVOBODA, 1986, str. 46.

i aktivita, kterou lidé projevují při jeho rozvoji, což je dovednost, kterou je potřeba v dětech podporovat.

Regionální dějiny nám také zjednodušují přenášení vlastního zájmu učitele na žáky. Prostřednictvím regionálních dějin učitel snáze motivuje jejich vztah k historii,⁴⁷ především díky, již několikrát zmiňované blízkosti, která v žácích vzbuzuje větší zájem o seznámení se s učivem. Osvojení si vědomí historicity jako současné přítomnosti v obci, kde jsou vzděláváni, napomáhá k vytvoření historického vědomí právě tato blízkost poznání minulosti.⁴⁸

⁴⁷ SVOBODA, 1986, str. 49.

⁴⁸ *Regionální dějiny v dějepisném vyučování na českých a slovenských školách: sborník z konference konané 23.-24. listopadu 2005.* Ústí nad Labem: Filozofická fakulta UJEP, 2006, str. 9.

2. Dějiny Kladenska

V této kapitole jsou nastíněny dějiny Kladenska, s důrazem na dějiny města Kladna, se kterými by se místní žáci měli alespoň částečně seznámit během jejich docházky na základní škole. Mohlo by to usnadnit vytvoření silnějšího pouta mezi žáky a městem, ve kterém se žijí nebo přinejmenším studují, a především pro ně bude jednodušší si představit změny, které probíhaly na úrovni celé země.

Níže zmiňované místní události jsou důležité, jak s ohledem na dějiny národní a jejich lepší pochopení, tak i na soudobý místopis kladenských ulic a čtvrtí, které se mnohdy jmenují po významných osobnostech souvisejících s historií města či podle dolů vznikajících v 19. století. Některé události a období jsou sepsány velmi stručně – u většiny z nich je to zapříčiněno tím, že Kladno v té době bylo celkem bezvýznamnou obcí, a tudíž je o nich minimum pramenů, ale ty důležitější pro místní region jsou zpracovány obsáhleji, protože zdejší dění ovlivňovaly výrazněji.

Každá podkapitola představí určitý úsek dějin – krátce je zmíněno, co se dělo obecně na našem území, a poté jsou přiblíženy události týkající se konkrétně kladenského regionu. Obecné poznatky jsou zpracovány s ohledem na to, co by žáci měli znát (resp. s čím by měli být seznámeni v průběhu jejich povinné školní docházky) na základě RVP ZV a učebnic dle něj zpracovaných jako jsou například učebnice Státního pedagogického nakladatelství – *Dějepis 6–9*,⁴⁹ které zpracovala Veronika Válková. Některé podkapitoly jsou pro větší názornost a přehlednost ve většině případů doplněny různým vizuálním materiálem, ať už mapou, plánkem, tabulkou, grafem, obrázkem či fotografií, aby byly patrné změny, které oblast podstoupila napříč jednotlivými obdobími nebo abychom si lépe představili, jak Kladensko dříve vypadalo.

⁴⁹ VÁLKOVÁ, Veronika. *Dějepis 6 pro základní školy: pravěk a starověk*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2006.

VÁLKOVÁ, Veronika. *Dějepis 7 pro základní školy: středověk a raný novověk*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2007.

VÁLKOVÁ, Veronika. *Dějepis 8 pro základní školy: novověk*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2008.

VÁLKOVÁ, Veronika. *Dějepis 9 pro základní školy: nejnovější dějiny*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2009.

2.1. Původní osídlení Kladenska

K pravěkému osídlení území, na kterém se dnes nachází Česká republika, dochází od poloviny 6. tisíciletí před naším letopočtem, kdy se první zemědělci trvaleji usazují v okolí velkých řek. Ovšem nálezy různých nástrojů či zbytků sezónních sídel pravěkých lidí nacházíme i z období dřívějších, i ze starší doby kamenné. Jedny z nejvýznamnějších nalezišť u nás jsou v Dolních Věstonicích, Bylanech u Kutné Hory, Knovízi či v Uněticích. České území bylo během pravěku dlouhodobě osídleno třemi národy – Kelty, Germány a nakonec Slované, kteří se zde usadili natrvalo.

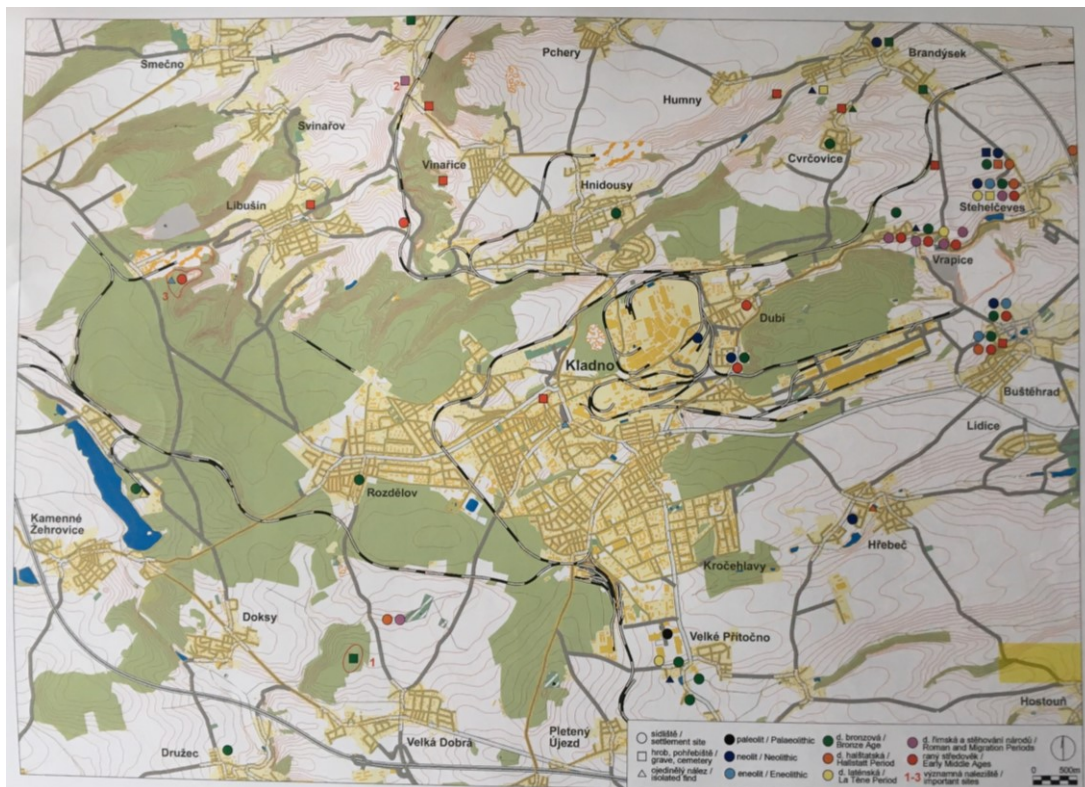
Nejstarší osídlení na území dnešního Kladna je doloženo na hranici dnešní čtvrti Kročehlavy a Velkého Přítočna, tedy na jihu města. Tato skutečnost byla zjištěna až roku 1998, kdy zde byly při stavbě továrny objeveny pravěké nástroje – sekáče, nože, drásadla z křemence a z jaspisu. Archeologové předpokládají, že byla objevena lovecká stanice pravěkého člověka nedaleko tahů velké zvěře z období cca 400 000 let př. n. l..⁵⁰ Další nedaleké pravěké naleziště se nachází pod Slánskou horou, i zde byly nalezeny pravěké nástroje, a to konkrétně z křemene, zkamenělého dřeva, pazourku i křemence. Archeologové se domnívají, že by tento nález mohl pocházet cca z doby 50 000 let př. n. l.. Na tomto místě bylo také zjištěno několik etap pravěkého osídlení, jak z konce doby kamenné, tak z doby bronzové.⁵¹ Na Kladensku nalezneme i další pravěká naleziště, a to u Stehelčevsi, Makotřas, Velké Dobré, Malých Kyšic či Třebusic.⁵²

Na mapě (Mapa č. 1) můžeme vidět jednotlivá pravěká naleziště na Kladensku, která jsou označena různými barvami podle doby, ze které zde byly nalezeny různé předměty, případně sídelní místa. Zmíněný nález mezi Kročehlavy a Velkým Přítočnem je v této oblasti nejstarší, již z období paleolitu. Nejmladších nálezů, z doby římské a stěhování národů, zde nacházíme více, a to například u Vrapic, Stehelčevsi a Velké Dobré. Nejvýznamnější naleziště zde vidíme mimo samotné Kladno, a to u Velké Dobré, u Vinařic a Libušína.

⁵⁰ ŠIMŮNEK, Robert. Kladno. Praha: Historický ústav Akademie věd ČR, 2007. Historický atlas měst České republiky, 17, str. 1.

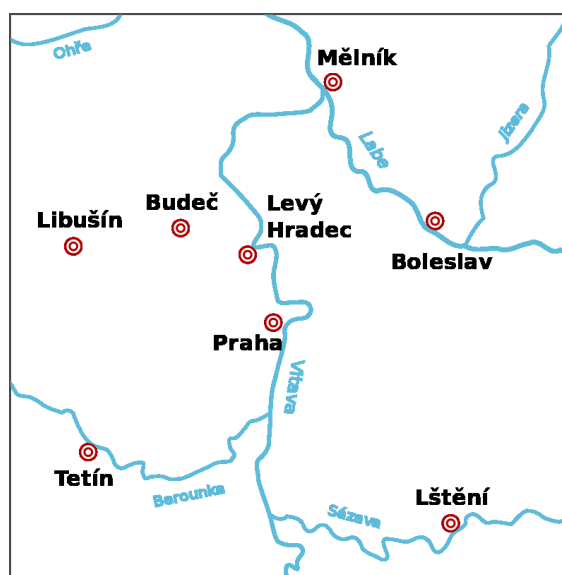
⁵¹ Tamtéž, str. 1.

⁵² Tamtéž, str. 1.

Mapa č. 1⁵³

Od konce 9. století máme písemně doložená první česká knížata z rodu Přemyslovců, která vládla na našem území, konkrétně ve středních Čechách. Mezi jejich nejstarší hradiště, která pochází z 9.-10. století patří například Levý Hradec, Praha, Mělník, Tetín, Libušín nebo Budeč (viz Mapa č. 2).

Mapa č. 2⁵⁴

⁵³ ŠIMŮNEK, 2007, mapový list č. 31.

⁵⁴ https://cs.wikipedia.org/wiki/Svatý_Václav#/media/Soubor:Přemyslovská_hradiště_za_Václava.svg, cit: 30. 7. 2019

S ohledem na výše zmíněná místa spojená s počátkem rodu Přemyslovců, tak pravděpodobně nejvýznamnějším místem na Kladensku, kde došlo k pravěkému i středověkému osídlení je soutok Zákolanského a Dřetovického potoka pod Budčí u Zákolan, kde vzniká nejpřednější místní památka doby hradištní, a to jedna z památek symbolických pro počátek českého státu. Na Budči vzniklo v 9. století slovanské hradiště, okolo kterého se patrně v 10. století zesílila fortifikace.⁵⁵ Nejvýznamnější budovou, jenž se dochovala dodnes je kostel sv. Petra a Pavla.⁵⁶ V 10. století byl význam tohoto hradiště zásadní, protože zde pobývala první přemyslovská knížata, mimo jiné i sv. Václav. Právě s osobou sv. Václava je spojen i Stochov⁵⁷, kde se nachází torzo Svatováclavského dubu, který zde měla na památku Václavova narození zasadit jeho babička sv. Ludmila.

Dalším místem velmi blízkým Kladnu, které je dobré zmínit především kvůli jeho bájnému vzniku a významu, je Libušín. Obec, která se jmenuje dle báje kněžny Libuše, která zde měla sídlit. Místní opevněné hradiště však vzniká až na přelomu 9. a 10. století,⁵⁸ tudíž až v době prvních písemně doložených přemyslovských knížat. Je tedy zřejmé, že hradiště má s kněžnou Libuší pouze společné jméno.

2.2. Počátky Kladna a první písemná zmínka

Na počátku vrcholného středověku již byla většina nezalesněného území osídlena, a proto se na místech rozrůstajících se či nově vznikajících osad musely mýtit lesy. Na těchto uvolněných místech vznikají nové vesnice a města. Ke kolonizaci tohoto neobydleného území docházelo ve velkém množství od přelomu 12. a 13. století a pokračovalo i v dalších staletích, protože se to majitelům původních pozemků (kterým byl především král, ale také církve a šlechta) finančně vyplatilo.

Od 13. století dochází k postupnému kácení lesů v oblasti, kde pak vznikla tehdejší vesnice Kladno. Kladno pravděpodobně získalo název od těchto pokácených klad, které pak byly využity při stavbě zdejších prvních budov. Další osada, která této teorii o pojmenování města podle stavebního materiálu nahrává, je Dubí. Tato vesnice měla být také pojmenována

⁵⁵ BARTOŠKOVÁ, Andrea et al. *Budeč 1100 let: (905-2005). I., Archeologie a historie*. 1. vyd. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, 2005, str. 48.

⁵⁶ Kostel byl založen Spytihněvem I. a byl původně zasvěcen pouze sv. Petrovi. Tamtéž.

⁵⁷ Spojen je především s osobou jeho matky, kněžnou Drahomírou.

⁵⁸ ŠIMŮNEK, 2007, str. 1.

podle dubových lesů, které původně měly stát na místě této dnešní části města – Kladno Dubí.⁵⁹ Podobný původ pojmenování má také oblast v dnešním Kladně, které se říká Bukovina.

Co se týká vzniku Kladna a jeho datace, tak dříve byla platná domněnka, že první zmínka pochází již z roku 1249, a to ve spojitosti s Ctiborem a jeho synem Jarošem, kteří pomáhali v odboji Přemysla Otakara II. proti jeho otci, králi Václavu I.. Ctibor s Jarošem za to byli popraveni na Petříně spolu s dalšími pomocníky Přemysla Otakara II.. Tato informace vychází z Hájkovy kroniky, který Ctiborovo panství umístil na Stochov a panství jeho syna Jaroše na Kladno.⁶⁰ Tato domněnka již byla vyvrácena, protože není dostatečně podložená. Dnes se předpokládá, že první dochované písemné zmínky o Kladnu pochází z let 1315–1319. Z tohoto období lze nalézt v deskových zápisech či půhonech k deskám zemským zmínky o Kladenských z Kladna.⁶¹ S ohledem na počet členů rodu Kladenských z Kladna, kteří jsou v knihách půhonných vyjmenováni, tak lze soudit, že zde byli již před rokem 1315, ale jistě to tvrdit nemůžeme, protože k tomu žádné jasné prameny neexistují, nebo přinejmenším nebyly nalezeny.

Podle písemných pramenů lze tedy tvrdit, že Kladno vzniklo na počátku 14. století, kdy dochází ke stavebnímu rozvoji celé oblasti. Pravděpodobně zde nebyla žádná větší doména světská ani církevní, a proto zde existovalo více vladyckých sídel.⁶²

2.3. Urození majitelé Kladna

2.3.1. Kladenští z Kladna

Jak již bylo zmíněno, tak v knihách půhonných, ve kterých nacházíme první zmínku o Kladně je i řada jmen vladyků z Kladna. Můžeme se tedy domnívat, že tento rod pochází již ze století třináctého, ale jedná se pouze o domněnky. S ohledem na to, že Kladno bylo v této době nevýznamnou oblastí, tak o jeho dějinách není mnoho informací a písemných pramenů. Jediné informace, které o vsi máme jsou jména místních vladyků a strohé informace o majetku z hospodářských knih.⁶³ I z těchto mnoha jmen a žádných dalších významnějších zmínek plyne, že ani dnes nelze s určitostí stanovit posloupnost jednotlivých držitelů kladenských tvrzí.

⁵⁹ KOLLER, Rudolf. *Nástin regionálních dějin okresu kladenského*. Kladno: OPS, 1968, str. 81.

⁶⁰ Tamtéž, str. 81–82.

⁶¹ ANDĚL, Rudolf. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. III, Severní Čechy. Praha: Svoboda, 1984, str. 183.

⁶² ŠIMŮNEK, 2007, str. 1–2.

⁶³ Tamtéž, str. 2.

Významnějšími strategickými body poblíž, které mají bohatší historii bylo královské město Slaný, a dále Buštěhrad nebo Unhošť.

Některá jména kladenských šlechticů se nám zachovala i z náhrobních kamenů z původního kladenského kostela, a to jména Jana Kladenského z Kladna a Přecha Kladenského z Kladna. Původně byly v kostele umístěny náhrobní desky dalších představitelů tohoto místního rodu, ale měly být zničeny při opravě kostela v roce 1842.⁶⁴ Za jejich vlády došlo k výstavbě tří kladenských tvrzí – hořejší, dolejší a tzv. Vláškovy.⁶⁵

Posledním doloženým Kladenským z Kladna je Zdeněk, který zemřel v roce 1543, dědici kladenského panství se dle jeho závěti měli stát syn a vnoučata Zdeňkovy sestry Maruše a jejího manžela Jiřího Žďárského ze Žďáru – Oldřich Žďárský a jeho potomci Jan, Stanislav, Jiří a Zdeněk. Zdeňka Kladenského z Kladna přežili jen Jan, Jiří a Zdeněk, kteří si po jeho smrti rozdělili zdejší panství.⁶⁶

2.3.2. Žďárští ze Žďáru na Kladně

Za necelých 150 let, kdy zdejší území patřilo Žďárským ze Žďáru se zde vystřídalo mnoho vladků. Mezi jedny z nejvýznamnějších na základě jejich působení na Kladně musíme zmínit Ctibora Tiburcí Žďárského ze Žďáru, který se spolu se svou manželkou Sibylou stal zakladatelem a donátorem první kladenské školy.⁶⁷

Jiří Žďárský ze Žďáru, jakožto císařský rada Ferdinanda I. Habsburského⁶⁸ se zasloužil o to, že Kladno bylo 22. prosince 1561 povýšeno na „*městys s výslovným právem používat pečeť a konat dva jarmarky (na sv. Jiří 23. dubna a na Povýšení sv. Kříže 14. září) a týdenní trh v pondělí.*“⁶⁹ Do této doby Kladno nemělo hradby, ty se začaly stavět pravděpodobně až po povýšení na městys. Po postavení hradeb se do Kladna dalo dostat jen třemi branami – Slánskou, Pražskou/Rakovnickou a fortanou.⁷⁰ Mimo hradby byl vystavěn renesanční zámek, stojící přibližně na místě původní gotické tvrze. Zámek Žďárským ze Žďáru sloužil jako sídlo

⁶⁴ VEVERKOVÁ, Irena. *Kladno*. Praha: Paseka, 2008, str. 6.

⁶⁵ ŠIMŮNEK, 2007, str. 2.

⁶⁶ Tamtéž, str. 5.

⁶⁷ VEVERKOVÁ, 2008, str. 7.

⁶⁸ Tamtéž, str. 7.

⁶⁹ ŠIMŮNEK, 2007, str. 5.

⁷⁰ Tamtéž, str. 5.

do roku 1670. O necelých třicet let později je stavba již vzpomínána jako zřícenina, která byla doporučena ke zbourání.⁷¹

V době, kdy bylo Kladno povýšeno na městys získalo i svůj znak, který byl odvozen od rodového znaku Žďárských ze Žďáru. „Na modrém štítě byla v pravém poli polovina orlice s hlavou obrácenou doprava, nesoucí na prsou zlatou pružinu, v levém poli je zobrazen vztyčený rys přirozené barvy s červeným vyplazeným jazykem, jenž se předními tlapami dotýká orlice.“⁷² Tento znak má Kladno až do dnešní doby, později byl doplněn o hornická kladívka po povýšení města na královské horní město Františkem Josefem I. (viz níže). Znak města Kladna můžeme vidět i na Obrázku č. 1.

Obrázek č. 1⁷³

Poslední mužský potomek Žďárských ze Žďáru, František Adam Eusebius, zemřel roku 1670. Jeho smrt měla za následek neklid a postupný rozpad panství na více částí.⁷⁴ Toto neklidné období skončilo v roce 1701, kdy kladenské panství koupila toskánská velkovévodkyně Anna Marie Františka, která touto koupí měla v úmyslu kladenské panství spojit s panstvím buštěhradským, které v této době již vlastnila. Po čtyřech letech však musela

⁷¹ VEVRKOVÁ, 2008, str. 7.

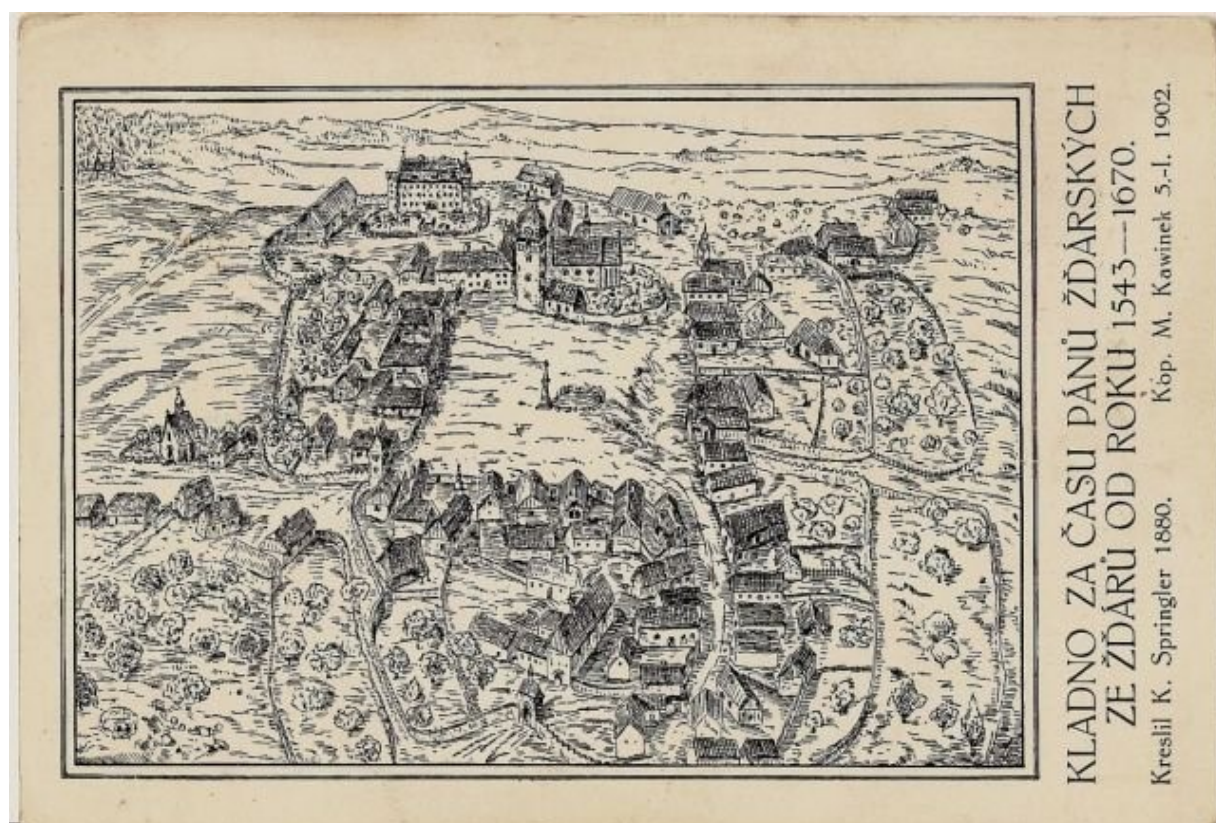
⁷² Tamtéž, str. 8.

⁷³ <https://doporucujeme.denik.cz/galerie/foto.html?mm=znak-kladna&back=3456000949-9641-83&photo=1>, cit: 1. 8. 2019.

⁷⁴ ŠIMŮNEK, 2007, str. 7.

panství, pravděpodobně z finančních důvodů, prodat. Kupcem byl opat břevnovského benediktinského kláštera Otmar Zink.⁷⁵

Na níže vložené pohlednici (Obrázek č. 2) můžeme vidět kresbu od K. Springlera z roku 1880, která měla zobrazovat Kladno, jak vypadalo v 16. – 17. století za vlády Žďárských ze Žďáru. Nahoře v pozadí vidíme zrekonstruovaný kladenský zámek v jeho renesanční podobě. Před ním se ve středu nacházelo kladenské hlavní náměstí, které na tomto místě zůstalo dodnes. Na obrázku jsou také patrné hradby i jednotlivé brány a na ně navazující cesty spojující Kladno s okolními městy. Dle obrázku je také patrné, že se jednalo o poměrně malou obec.

Obrázek č. 2⁷⁶

2.4. Barokní přestavba Kladna

Po třicetileté válce došlo v českých zemích k rekatolizaci, která byla mimo jiné úzce spjata s barokem. Na celém území vzniká spousta různých barokních památek, a to především

⁷⁵ ŠIMŮNEK, 2007, str. 8.

⁷⁶ <http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/82?gallery=109&photo=1407>, cit: 1. 8. 2019.

církevních. Kladno díky svým novým majitelům z Břevnova není výjimkou a v 18. století zde vzniká několik barokních památek.

Břevnovští mniši odkoupili městys i se zámek, který byl ve špatném stavu, stejně jako další veřejné budovy. V prvních letech jejich vlastnictví dělali pouze nezbytné opravy, ale již v roce 1723 byl na Kladno pozván významný architekt, Kilián Ignác Dientzenhofer, který pro benediktiny vypracoval zprávu o stavu jejich zdejšího panství a návrh na přestavbu. K přestavbě došlo až za nového břevnovského opata Benno Löbla (1738–1751).⁷⁷ Na průčelní věži zámku dodnes čteme písmena BAB, které právě tohoto opata, Beno Abbas Brevnovia⁷⁸, připomínají. Na obrázku (Obrázek č. 3) vidíme průčelí zámku v současné podobě i se zmiňovanou věží.

Obrázek č. 3⁷⁹

Přestavbu kladenské tvrze na zámek můžeme datovat zhruba do 40. a 50. let 18. století, tedy Löblova opatského období, a to díky chronogramu v kapli sv. Vavřince, kde nalezneme rok 1740 a letopočtu 1751 na hodinové věžičce zámku.⁸⁰ Původní přízemní arkády z dob

⁷⁷ ŠIMŮNEK, 2007, str. 8.

⁷⁸ VEVERKOVÁ, 2008, str. 7.

⁷⁹ <https://mapio.net/pic/p-96306724/>, cit: 1. 8. 2019

⁸⁰ ŠIMŮNEK, 2007, str. 8.

renesance byly zazděny a přeměněny v chodbu. Malby, které měly zdobit interiéry se dochovaly pouze v kapli sv. Vavřince.⁸¹

Další památku po Kiliánu Ignácovi Dientzenhoferovi, kterou vytvořil ve spolupráci se sochařem Karlem Josefem Hiernlem, najdeme na dnešním Náměstí Starosty Pavla, a to Mariánské sousoší.⁸² Sousoší bylo vztyčeno na místě, kde stával pranýř, který je patrný i na Springlerově pohlednici.

Třetím dílem, které pro benediktiny na Kladně vytvořil Kilián Ignác Dientzenhofer je kaple sv. Floriána. Základní kámen byl položen v roce 1751, ale její dostavba byla opožděna kvůli smrti opata Benno Löbla i Kiliána Ignáce Dietzenhofera, kteří v tomto roce zemřeli.⁸³ K dostavbě došlo až v roce 1872, a to díky milodarům, které začal vybírat farář Kašpar Valentin Weininger od 20. let 19. století.⁸⁴ Na obrázku (Obrázek č. 4) vidíme perokresbu kaple z roku 1940, která zobrazuje floriánskou kapli a její okolí zhruba na přelomu 19. a 20. století.

Obrázek č. 4⁸⁵

⁸¹ VEVERKOVÁ, 2008, str. 8.

⁸² ŠIMŮNEK, 2007, str. 8.

⁸³ Tamtéž, str. 9.

⁸⁴ Tamtéž, str. 9.

⁸⁵ https://s3.amazonaws.com/gs-geo-images/f5c5f4c6-4137-4643-8ca8-0965c5f5b4cf_1.jpg, cit: 1. 8. 2019.

Na následujícím obrázku (Obrázek č. 5) vidíme jednu z vedut městysu Kladna z východního pohledu právě z doby, kdy probíhala tato velká barokní přestavba Kladna. V popředí vidíme kladenský zámek a v pozadí samotný městys, který se rozprostíral především v oblasti dnešního náměstí Starosty Pavla, hlavní třídy a přilehlých oblastí.

Obrázek č. 5⁸⁶

2.5. Budování kladenského průmyslu a jeho rozvoj

Devatenácté století bylo stoletím mohutného rozvoje průmyslu po celé Evropě. Do habsburské monarchie dorazil vývoj později a byl pomalejší než v západní Evropě. V rámci monarchie byly průmyslově nejvyspělejší právě české země, kde se nejrychleji rozvíjelo strojírenství. S tím souvisel i rozvoj železnic, které spojovaly jednotlivé podniky s jejich zásobárnami surovin. Rozvoj průmyslu způsobil mimo technického pokroku také růst a vznik městských aglomerací, protože se lidé stěhovali za prací k nově vznikajícím továrnám, což umožnilo zrušení roboty v roce 1848. Díky tomu se, mimo jiné, lidé mohli stěhovat bez souhlasu jejich vrchnosti.

Objev kamenného uhlí v 1. polovině 70. let 17. století se stal příčinou postupného růstu oblasti. Avšak k daleko významnějšímu nález uhlí došlo až v r. 1846, kdy Jan Váňa⁸⁷ narazil na daleko bohatší kamenouhelnou sloj. Tento nález nastartoval obrovský průmyslový boom a změnil Kladno v průmyslové centrum středních Čech. Vánovo hledání uhlí bylo

⁸⁶ ŠIMŮNEK, 2007, mapový list č. 37.

⁸⁷ Ve starších pramenech lze narazit na jméno Jan Wania.

sponzorováno pražskými podnikateli Antonínem Vítkem, Václavem Novotným.⁸⁸ Později se k hledačům uhlí, respektive k jejich sponzorům přidali i českobudějovický podnikatel Vojtěch Lanna a podnikatelé z Moravy bratři Kleinové.⁸⁹

Pod vedením Lanny a Kleinů na Kladně vznikly také hutě (první byla pojmenována po Vojtěchu Lannovi – Vojtěšská huť). Vzhledem k tomu, že doly a hutě potřebovaly být propojeny se zdroji surovin, byly záhy založeny Buštěhradské dráhy. Ty se v Kralupech nad Vltavou napojily na Podmokelskou dráhu, což jim umožnilo propojení Kladenska s Prahou i Saskem. Dva roky poté, v roce 1857, byla vystavěna i Kladensko-nučická dráha, jenž vedla k nučickým železorudným dolům a k vápencovým lomům.⁹⁰ Byl tak umožněn dovoz dalších potřebných surovin pro místní hutě.

S ohledem na stavbu železnic se zvýšila finanční náročnost celého projektu a bylo potřeba přijmout další podnikatele, aby připojili svůj kapitál. Díky zvýšení kapitálu v roce 1862 vznikla Pražská železářská společnost (PŽS), nejprve jako komanditní společnost, ale krátce poté byla změněna na společnost akciovou. PŽS se rychle stala nejsilnější ze společností, které se těžbou uhlí na Kladensku zabývaly – konkurencí jí byly Buštěhradské doly (v té době tzv. Doly císařské) a doly Společnosti státní dráhy.⁹¹ Jednotlivé společnosti zakládaly v 50. a 60. letech 19. století mnoho dolů. Mezi ty nejvýznamnější doly Společnosti Státní dráhy patří doly Bresson, Engerth, Barré, Ronna či Theodor. Pražská železářská společnost zas nechala vyhloubit doly Mayrau, Max, Johann I, Johann II, Schoeller i Wannieck.⁹² Přestože žádný z těchto dolů již nefunguje, tak některá z jejich jmen zůstala pro spoustu místních dobrým orientačním znakem dané oblasti Kladna. Níže vidíme nákres (Obrázek č. 6), který zachycuje kladenský uhelný revír v roce 1915. Jsou zde zobrazeny jednotlivé doly, i to kterým společnostem patřily, ale také jednotlivé podniky a železnice, která jednotlivá místa spojovala.

⁸⁸ HASE, Josef. *Dějiny a vývin kladensko-buštěhradských dolů*. V Kladně: V komisi u knihkupce Karla Stejskala, 1915, str. 26.

⁸⁹ ŠIMŮNEK, 2007, str. 10.

⁹⁰ Tamtéž, str. 10.

⁹¹ SKALNÍKOVÁ, Olga, ed. a kol. *Kladensko: život a kultura lidu v průmyslové oblasti*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1959, str. 16.

⁹² ŠIMŮNEK, 2007, str. 11.

Výše zmíněné změny a rozvoj těžkého průmyslu znásobil počet obyvatel Kladna. Většina nově příchozích byli bezzemci z okolí⁹⁸, kteří se po zrušení roboty mohli začít stěhovat za práci do měst. Počet obyvatel se zde zvýšil zhruba o 44 %⁹⁹ během prvních desetiletí, později počet nadále stoupal, a to usnadnilo podnikatelům získání levné pracovní síly. V následující tabulce (Tabulka č. 1) vidíme, růst obyvatelstva ve 2. polovině 19. století a na začátku 20. století. Na grafu (Graf č. 1) si můžeme názorněji prohlédnout růst městysu (později města) Kladna a vesnice Kročehlavy, která se stala rychle jednou z největších vesnic Rakouska-Uherska, a to v letech 1843–1910.

	1843	1869	1880	1890	1900	1910
KLADNO	1 395	10 199	14 085	17 215	18 573	19 369
KROČEHLAVY	139	420	3 418	5 411	7 664	10 108
DUBÍ	73	481	2 899	4 055	6 168	7 684
ROZDĚLOV	122	508	676	1 315	2 967	4 601
LIBUŠÍN	-	-	1 174	2 339	4 087	4 682
MOTYČÍN	-	-	1 476	2 258	4 026	4 535
BUŠTĚHRAD	1 296	3 055	2 959	3 267	3 510	4 101
BRANDÝSEK	151	1 084	2 546	2 971	3 121	4 052

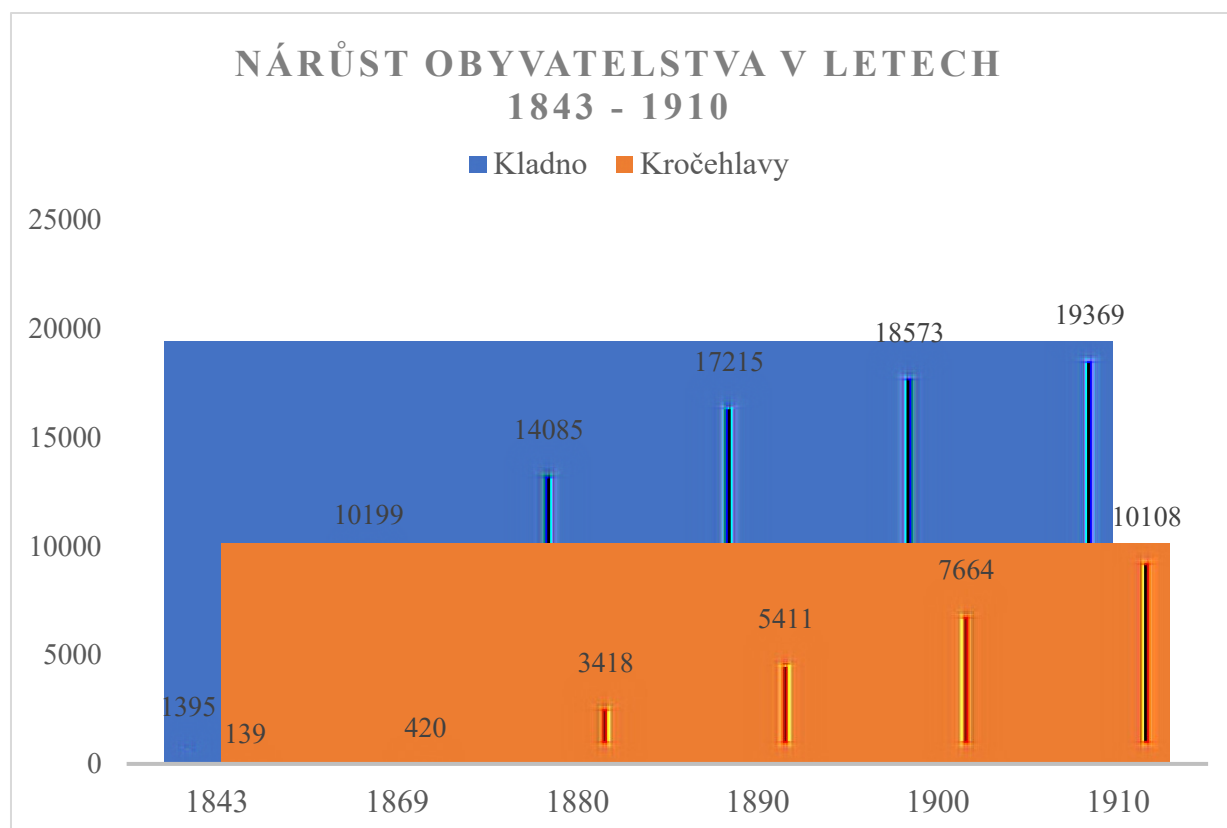
Tabulka č. 1¹⁰⁰

⁹⁸ ŠIMŮNEK, str. 11.

⁹⁹ SKALNÍKOVÁ, 1959, str. 14.

KÁRNÍKOVÁ, Ludmila. *Vývoj obyvatelstva v českých zemích 1754-1914*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965, str. 140.

¹⁰⁰ KÁRNÍKOVÁ, 1965, str. 218.

Graf č. 1¹⁰¹

Vzhledem k tomu, že v této době dochází k velkému růstu počtu kladenských obyvatel, tak se logicky zvýšil i počet dětí a byla zvýšená potřeba vzniku škol. V polovině 19. století byl patrný nedostatek školních budov, proto musely vznikat třídy například i v hostincích, kde byly pro tento účel pronajímány místnosti. V těsné blízkosti floriánské kaple, byla vystavěna v roce 1863 tzv. stará škola a vedle ní krátce poté přibyla další školní budova v roce 1877.¹⁰²

¹⁰¹ KÁRNÍKOVÁ, 1965, str. 218.

¹⁰² ŠIMŮNEK, 2007, str. 9.

Dobře lze růst oblasti demonstrovat především na mapách. Proto zde pro porovnání můžeme vidět dvě mapy – Mapa č. 3 představuje Kladno v době 2. vojenského mapování, které probíhalo v letech 1806–1869 a Mapa č. 4 zobrazuje Kladno během 3. vojenského mapování v letech 1869–1887. Růst města, stavba jednotlivých dolů i železničních drah je zde celkem patrně viditelná.

Mapa 3¹⁰³

Mapa 4¹⁰⁴

¹⁰³ <http://mapire.eu/en/map/secondsurvey/>, cit: 1. 8. 2019.

¹⁰⁴ http://mapire.eu/en/map/hkf_75e/?bbox=474520.3701078128%2C5199266.446571608%2C3815735.750509437%2C6622829.661354731, cit: 1. 8. 2019.

2.6. Vznik a rozvoj města Kladna

Druhá polovina 19. století byla spojena s panováním Františka Josefa I., který se stal vládcem Habsburské monarchie v roce 1848 a období jeho vlády skončilo až jeho smrtí v roce 1916. Za jeho vlády prošla monarchie mnoha zásadními změnami – byla přijata konstituce a stát se stal dualistickou monarchií. Během vlády Františka Josefa I. dochází také ke změnám ve společnosti – jak bylo již výše zmíněno, došlo ke zrušení roboty, čímž byl umožněn volnější pohyb osob po monarchii. S tím souvisí i vznik větších městských aglomerací v oblastech, kde byla poptávka po pracovní síle do místních podniků. Dělnická vrstva, která se v těchto oblastech vytváří, začíná stále více prosazovat své požadavky, jako bylo zkracování pracovní doby či zvyšování mezd. Vznikaly také různé spolky, které podporovaly dělníky v nouzi nebo jejich pozůstalé rodiny. Kromě dělníků se také pozvolna začaly emancipovat i ženy bojující především o možnost vzdělání a pracovní příležitosti. Za Františka Josefa I. také dochází k rozšiřování volebního práva ovšem zatím stále jen pro muže.

Z Kladna se stalo město 5. června 1870 dekretem císaře Františka Josefa I., který ho poté ještě 29. května 1898 povýšil na královské horní město. V době, kdy bylo Kladno povýšeno na královské horní město dochází i k dostavbě nové kladenské radnice. Ta byla vystavěna v novorenesančním slohu dle návrhu Jana Vejrycha.¹⁰⁵ Tato budova slouží jako kladenská radnice dodnes. Na obrázku (Obrázek č. 7) vidíme pohlednici, která zobrazuje kladenskou radnici kolem roku 1900.

Obrázek č. 7¹⁰⁶

¹⁰⁵ ŠIMŮNEK, 2007, str. 13.

¹⁰⁶ <http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/22?gallery=16&photo=427>, cit. 1. 8. 2019.

Roku 1893 dále vzniká kladenský politický okres (dosud bylo Kladno součástí okresu Smíchov) a je zde zřízeno okresní hejtmanství pro obvod soudních okresů Kladno a Unhošť,¹⁰⁷ což částečně zvyšuje význam oblasti. Na počátku nového století zde nacházíme nejen okresní soud a hejtmanství, ale i berní úřad, okresní zastupitelstvo, četnické velitelství, cejchovní úřad či okresní školní výbor.¹⁰⁸ Kladno se tedy stává centrem okresu a všech jeho důležitých úřadů.

Jak již bylo zmíněno, rozvoj průmyslu se projevil velkým přílivem nových obyvatel, a proto se také změnil stavební ráz města. Na konci 19. století došlo především ke stavbě nových obytných čtvrtí, které bylo pro nově příchozí potřeba vybudovat. Ovšem nestěhovali se sem jen dělníci PŽS a Poldiny hutě, ale i jiní řemeslníci a menší podnikatelé – například zde bylo mnoho krejčích a obuvníků, truhlářů a klempířů, mlékařů, řezníků a pekařů a v neposlední řadě zde bylo zhruba na 60 hostinských a výčepníků.¹⁰⁹ Mimo tato poměrně tradiční řemesla se na Kladně objevili i výrobci hudebních nástrojů, jako výrobce houslí Alois Bittner, dále zde bylo mnoho tiskařů a nakladatelů, nejvýznamnějším byl bez pochyb Jaroslav Šnajdr, jehož tiskárna sídlila v budově postavené dle návrhu Jaroslava Rösslera ve stylu „kotěrovské“ moderny.¹¹⁰ Dodnes se pak dochovaly podniky jako železářský obchod Josefa Bondyho či parfumerie Františka Janouta.¹¹¹

Postupně dochází i ke stavbě veřejných budov jako je kladenská reálka (dnešní budova kladenského gymnázia), vystavěná v secesním slohu dle návrhu Aloise Dryáka¹¹², dále městské divadlo, kostel Nanebevzetí panny Marie na Hlavním náměstí (dnes náměstí Starosty Pavla), ale také městský vodovod, kanalizace či veřejné elektrické osvětlení.¹¹³ Níže vidíme pohlednice, které zobrazují jednotlivé veřejné budovy, jež jsou dodnes dominantami města. Na prvním obrázku (Obrázek č. 8) vidíme kladenské gymnázium (v té době reálku) v roce 1912. Na druhé pohlednici (Obrázek č. 9) je kladenské městské divadlo v roce 1921 a na posledním obrázku (Obrázek č. 10) je kostel Nanebevzetí panny Marie kolem roku 1910.

¹⁰⁷ ŠIMŮNEK, 207, str. 13.

¹⁰⁸ Tamtéž, str. 15.

¹⁰⁹ Tamtéž, str. 13.

¹¹⁰ VEVERKOVÁ, 2008, str. 21.

¹¹¹ Tamtéž, str. 22.

¹¹² Tamtéž, str. 19.

¹¹³ ŠIMŮNEK, 2007, str. 14.

Obrázek č. 8¹¹⁴

Obrázek č. 9¹¹⁵

¹¹⁴ <http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/70?gallery=107&photo=1392>, cit. 1. 8. 2019.

¹¹⁵ <http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/28?gallery=25&photo=617>, cit. 1. 8. 2019.

Obrázek č. 10¹¹⁶

Mění se také školství, kdy kromě obecných a měšťanských škol vznikají i školy odborné, které především připravují muže na práci v regionu, a to řemeslnická škola (pozdější průmyslová škola), která se přizpůsobila potřebám místních podniků. Vznikaly i školy věnující se vzdělávání dívek, o nejvýznamnější z nich se zasloužila kongregace chudých školských sester de Notre Dame,¹¹⁷ které zde provozovaly Soukromou odbornou školu pro ženská povolání, ale také vyučovaly na obecné i měšťanské dívčí škole.

Jednou z nejvýznamnějších událostí, která se na Kladně na přelomu století stala byla stávka havířů. Místní havíři se v roce 1900 připojili k celorepublikové stávce v uhelných pánvích. Stávka trvala od ledna do dubna a požadovala zkrácení pracovní doby a zvýšení mezd. Hnutí zde organizovala sociálně demokratická strana, která měla mezi kladenskými dělníky silnou podporu. Na Kladně byl nejvýznamnějším místem, kde se stávkující dělníci scházeli, hostinec U Jágrů, kde na konci ledna 1900 vystoupil i Tomáš Garrigue Masaryk se svou přednáškou *O boji hospodářském a sociálním*.¹¹⁸

¹¹⁶ <http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/22?gallery=16&photo=433>, cit. 1. 8. 2019.

¹¹⁷ ŠIMŮNEK, 2007, str. 12.

¹¹⁸ Tamtéž, str. 15.

2.7. Kladensko za 1. světové války

1. světová válka byla válečný konflikt, který ochromil život celého světa na čtyři roky (1914–1918). Válka ovlivnila jak život vojáků, tak život civilistů. Lidé na frontě i v zázemí zažívají stejné zoufalství a především hlad. Fungování jednotlivých zemí a běžný život lidí se podřizuje válce, muži odcházeli na frontu, ženy a mnohdy i děti musí zastat jejich místa v rodinných podnicích, na rodinných polích, ale i v továrnách. V letech 1914–1918 tedy dochází k podřízení života válce.

Stejně jako v ostatních oblastech postižených válkou, i na Kladně dochází ke změnám, které mění ráz města a život obyvatelstva. Jednou z prvních takových změn byla úprava budovy kladenské reálky pro potřeby záložní vojenské nemocnice. Ta začala být využívána již v listopadu 1914, kdy sem byli přivezeni první těžce zranění vojáci.¹¹⁹

Ale primární oblastí, ve které dochází k velkým změnám je průmysl. Ten je ovlivněn především nedostatkem pracovních sil, protože muži bojovali na frontách. Nejen, že nedostatkem trpí velké podniky, ale zanikají také některé menší obchody či živnosti. S tím souvisí i nedostatek většiny zboží, drahota a tím pádem i hlad, který trápil většinu obyvatel zemí účastnících se 1. světové války. Ale nebyl to jen hlad, který trápil kladenské domácnosti, ale i nedostatek uhlí, jehož cena tím pádem stoupla až na dvacetinásobek, ale i padesátinásobek původní předválečné ceny, což logicky znamenalo, že většina domácností si ho nemohla dovolit. Město se sice situaci snažilo řešit alespoň distribucí obědů pro potřebné, ale ani to nestačilo a celá neutěšená situace vyústila v manifestaci 22. ledna 1918, která se konala na hlavním kladenském náměstí, tedy dnešním náměstí Starosty Pavla, kde se sešlo až 50 000 lidí. Jejich heslem bylo „Chceme mír, chleba a sebeurčení národů.“ Vzhledem k tomu, že válka dále trvala, tak lidé, kteří stále hladověli a neměli si čím zatopit, začali po okolí vykrádat zemědělské usedlosti a mlýny. Aby bylo tomuto rabování zabráněno, bylo 7. května 1918 vyhlášeno stanné právo.¹²⁰

2.8. Meziválečné období na Kladensku

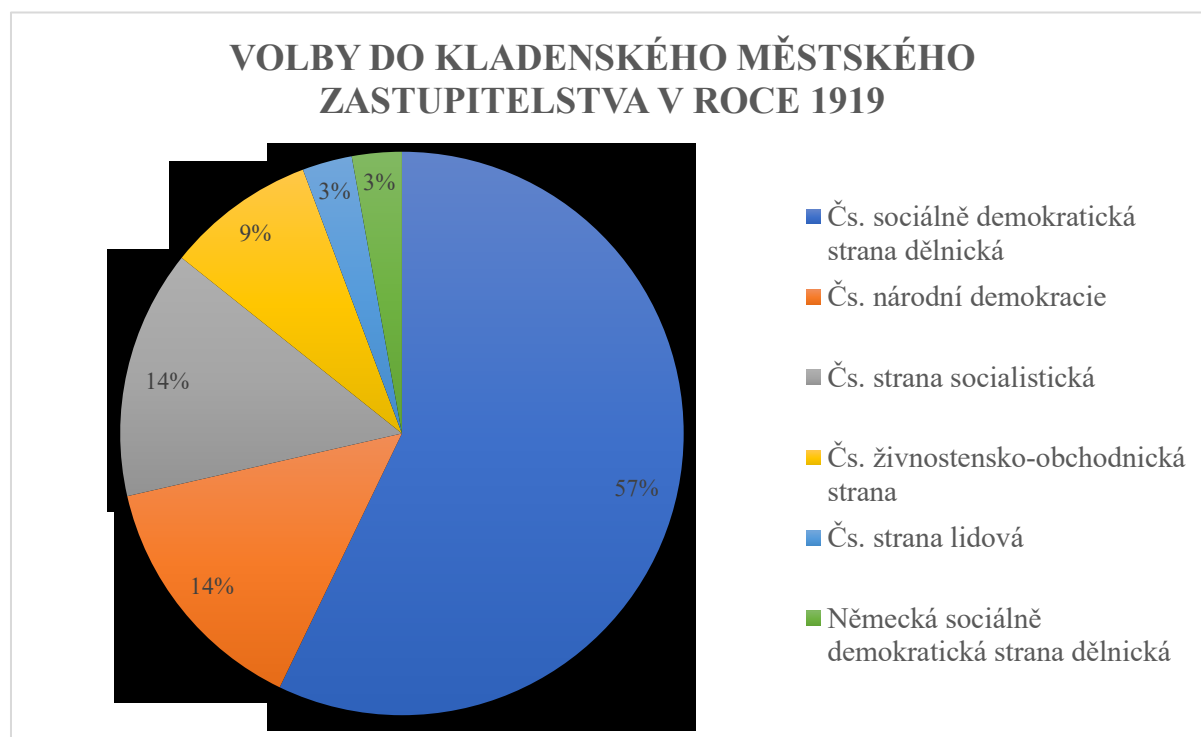
Období mezi první a druhou světovou válkou, tedy doba první československé republiky, je charakteristické střídáním období hospodářské konjunktury s krizí. Tato léta jsou často hodnocena jako jedno z nejlepších období našich dějin. Je to mimo jiné doba, kdy se

¹¹⁹ ŠIMŮNEK, 2007, str. 16.

¹²⁰ Tamtéž, str. 16.

dotváří místní politická scéna, jedním z důležitých mezníků v tomto ohledu je určitě oddělení se komunistické strany od sociální demokracie. Komunistická strana získává širokou základnu voličů především v dělnické vrstvě.

První prvorepublikové volby do městského zastupitelstva se konaly 15. června 1919. Vítězně z voleb vyšla sociálně demokratická strana, která získala většinových 20 mandátů, další byli národní demokraté a národní socialisté, kteří získali po 5 mandátech. Mandáty ještě měli živnostníci (3), lidovci (1) a také strana německé menšiny (1). Pro větší přehlednost si volební výsledky můžeme prohlédnout na následujícím grafu (Graf č. 2). Prvním starostou Kladna v období první republiky se stal Karel Kindl a 1. náměstkem Antonín Zápotocký, budoucí prezident Československa. Další volby, které se konaly po roce 1920 (tedy po roce, kdy po rozkolu uvnitř sociální demokracie vznikla strana komunistická), víceméně vždy ovládli komunisté.¹²¹

Graf č. 2¹²²

Zajímavostí z místních politických dějin je pokus místních komunistů o převrat na konci roku 1920. Komunisté obsadili Dělnický dům, kde vytvořili ústřední dělnickou radu, která převzetí moci řídila. Komunisté pořádali demonstrace, dokonce převzali i radnici, ale jejich

¹²¹ ŠIMŮNEK, 2007, str. 16.

¹²² Tamtéž, str. 16.

akce byla velmi rychle potlačena vojenskými jednotkami povolanými z Prahy. Hlavní vůdci tohoto hnutí, tedy Antonín Zápotocký a Alois Muna byli zatčeni a odsouzeni k pobytu ve vězení.¹²³

Konec války a spolu s ním vznik samostatného státu rozhodně neznamenal okamžité zlepšení situace a životních podmínek. Ještě celý rok 1919 probíhaly protidrahotní manifestace, které byly charakteristické i rabováním obchodů. Proto i na Kladně několikrát museli zakročit i vojáci¹²⁴. První změny k lepšímu se místní dělníci dočkali však již v listopadu 1918, kdy byl přijat zákon o zavedení osmihodinové pracovní doby.¹²⁵ Došlo tak konečně ke změně, o kterou dělníci už několik let usilovali

Po ukončení války dochází k přechodu z válečného k mírovému průmyslu. Toto období je charakteristické krátkodobým propadem, který ale rychle nahrazuje období prosperity. Místní tři hlavní podniky, tedy Poldina huť, Pražská železářská společnost a Kablo, zaměstnávají většinu práceschopných mužů ve městě a blízkém okolí. Díky tomu roste i koupěschopnost obyvatel a tím pádem se rozvíjí i živnosti a obchody. Po příchodu hospodářské krize, která ovlivnila i kladenské podniky dochází k úpadku. Opět se konalo mnoho stávek a zakládala se dělnická potravní družstva (např. dělnické pekárny a Včela), která rodinám poskytovala potraviny. Až v roce 1936 opět došlo k výraznému oživení ekonomiky a snížení nezaměstnanosti. Provoz místních podniků byl plně obnoven až o rok později.¹²⁶ Poldina huť se stala jedním z nejrenomovanějších výrobců a dodavatelů ušlechtilých ocelí na světě, její obchodní síť čítala 39 zemí světa.¹²⁷

I v meziválečném období se zvýšil počet obyvatel a byla potřeba nových příbytků pro nově příchozí obyvatele i pro stále se rozrůstající rodiny. V letech 1921–1935 je zastavěno téměř celé území města i okolních obcí – Rozdělově, Bressonu či Ostrovce. Dochází také k bourání některých šachet, které již nejsou používány a jejich prostor je využit pro jiné účely.

¹²⁸ Asi nejvýznamnějším příkladem může být bývalá šachta Amálie, na jejímž místě vzniklo

¹²³ ŠIMŮNEK, 2007, str. 16.

¹²⁴ Tamtéž, str. 16.

¹²⁵ Tamtéž, str. 16.

¹²⁶ Tamtéž, str. 16.

¹²⁷ Tamtéž, str. 18.

¹²⁸ Tamtéž, str. 17.

několik nájemních domů a školní budovy, těmto školám a celé oblasti se dodnes říká „Na Amálce.“

S rostoucím počtem obyvatel dochází i k růstu počtu žáků škol, v meziválečném období musely vzniknout další dvě obecné a měšťanské školy. Co se týká středních škol, tak reálka byla přeměněna ve školním roce 1936/1937 na reálné gymnázium. Ještě na počátku 1. světové války vznikla Státní průmyslová škola, jejíž význam v meziválečném období roste. Před válkou vznikl i soukromý učitelský ústav Marie Egemové, který se po válce stal státním Městským ženským ústavem učitelským. Avšak nejzajímavější školou, která v této době na Kladně vznikla byla Volná socialistická škola práce, která fungovala pouze v letech 1920–1933. Tato experimentální škola vychovávala a vzdělávala žáky v socialistickém duchu a kladla důraz především na rozvoj jejich manuálních dovedností.¹²⁹

2.9. Kladensko za protektorátu Čechy a Morava

Po podepsání Mnichovské dohody, na konci září roku 1938, došlo k zabrání pohraničního území Československa. Další územní změny přišly v březnu následujícího roku, kdy Slovensko vyhláší autonomii. Hned poté, 15. 3. 1939, dochází k okupaci zbylého území nacistickými vojáky a dalšího dne je vyhlášen protektorát Čechy a Morava, který pro toto území fakticky znamená nadvládu nacistického Německa prostřednictvím říšských protektorů. Tím nejvýznamnějším protektorem, ačkoliv jen zastupujícím, byl bez pochyb Reinhard Heydrich, který hned po svém příjezdu do protektorátu vyhlásil stanné právo a začal krutě postupovat proti místnímu obyvatelstvu, a především proti představitelům protinacistického odboje. Na Heydricha byl v květnu 1942 spáchán atentát, který pro české země znamenal velmi kruté období druhého stanného práva, tzv. heydrichiády, kdy během pátrání po atentátnících byly vyhlazeny dvě české obce – Lidice a Ležáky. Po nalezení atentátníků se situace postupně trochu uklidnila. Dalšími významnými událostmi bylo květnové povstání napříč celým územím, kdy se blížilo osvobození země vojsky Spojenců, především Rudou armádou.

Kladno se začalo plnit německými vojáky již od 17. března 1939, kdy se zde objevily jako první jednotky pravidelné říšské armády majora Braiera a o 4 dny později i jednotky plukovníka Horna.¹³⁰ Do čela města byl již 10. června 1939 dosazen Ing. Steinoerfer z Poldiny

¹²⁹ ŠIMŮNEK, 2007, str. 17.

¹³⁰ Tamtéž, str. 18.

hutě (vedoucí kladenské NSDAP).¹³¹ Přestože se situace nikomu nelíbila, tak až do června 1939 se situace obešla bez větších problémů a významnějších střetů mezi kladenským obyvatelstvem a říšskými vojáky, ale relativně poklidná situace se velmi brzy změnila.

V noci na 8. června 1939, bylo v kladenských vinárnách a hostincích mnoho opilých německých strážníků a jeden z nich, strážmistr Wilhelm Kniest, byl před nočním podnikem Srdíčko, na nároží Váňovy a Hruškovy ulice, zastřelen.¹³² Německá policie tento čin nebrala na lehkou váhu. Byli zalarmováni všichni její příslušníci a byly uzavřeny ulice v blízkém okolí místa činu. Ze začátku bylo hledání pachatele neúspěšné, policisté chodili dům od domu a dožadovali se odpovědí a hledali potenciální vrahy, celá tato noční razie neměla žádný výsledek. Hned dalšího dne byly vyvěšeny vyhlášky oznamující vyhlášení stanného práva, jednoho z prvních na našem území. Kladno tedy jako jedno z prvních měst v protektorátu pocítilo silný nacistický teror – v následujících dnech bylo mnoho lidí zbito přímo na ulici, občané byli namátkově prohlíženi, jestli u sebe nemají nějakou zbraň a během nocí se střílelo do otevřených oken.¹³³ Ještě večer 8. června začalo hromadné zatýkání, které gestapo provádělo podle seznamů, které vytvářeli zrádci z řad dřívějšího policejního aparátu. Zatčení byli svázeni do budovy Masarykovy školy práce, kde byli vyslýcháni a poté byli přesunuti do školy „Na Amálce“, odkud byli převezeni do Prahy, a nakonec do brněnské věznice na hradě Špilberk.¹³⁴ První obětí řádění gestapa byl tehdejší, již sesazený, kladenský starosta František Pavel, který raději vyskočil z okna,¹³⁵ aby nemusel snášet německý teror. Dalším mrtvým byl zedník František Louda, který byl zastřelen, protože přes zákaz jakéhokoliv pohybu, v noci vstal ze země.¹³⁶ Po několika dnech byl zbytek zatčených Kladeňáků převezen do koncentračních táborů Mauthausen, Dachau a Buchenwald. Přeživší zajatí se do Kladna vrátili teprve po osvobození Československa. Protože vrah stále nebyl odhalen, tak byli zatýkáni další potenciální podezřelí. Celkem bylo zatčeno na 700 osob, které byly poté odvezeny do koncentračních táborů. Někteří do koncentračních táborů však nedojeli, protože

¹³¹ ŠIMŮNEK, 2007, str. 19.

¹³² HROŠOVÁ, Marie, ŠEBELOVÁ, Olga. Kladenská trestní akce 1939. In: *Slánský obzor: ročenka Musejního spolku v Slaném*. Slaný: Musejní spolek, 2006, str. 33.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž, str. 34–35.

¹³⁵ Tamtéž, str. 36.

¹³⁶ Tamtéž, str. 42.

byli ubiti cestou.¹³⁷ Přes veškeré úsilí však zůstal vrah nenalezen, až po roce byl za spoluúčast na Kniestově zastřelení obviněn a popraven student Státní průmyslové školy František Petr. Jeho spolupachatel a skutečný Kniestův vrah, Jan Smudek – Petrův spolužák, celou válku přežil na útěku a zemřel až 17. listopadu 1999, téměř zapomenut.¹³⁸

Židovské obyvatelstvo Kladenska žilo v relativním klidu až do roku 1942. V tomto roce, 22. a 26. února, byly z Kladna vypraveny dva železniční transporty Židů do Terezína. Do Terezína bylo z blízkého okolí deportováno celkem 1623 Židů, konce války a návratu domů se dožilo jen 120 osob.¹³⁹ Na Kladně poté zůstalo jen několik obyvatel židovského původu žijících ve smíšeném manželství, ti poté byli v roce 1945 odvezeni na nucené práce a vzhledem k blízkému konci války se do koncentračního tábora nedostali a v květnu 1945 se vrátili ke svým rodinám.¹⁴⁰

V květnu 1945 na Kladně nedošlo k větším incidentům. Povstání začalo 5. května ráno, kdy se skupina kolem hejtmana Tomáše rozhodla, že zkusí převzít průmyslové závody. Povstalci vyvěsili na komínech závodů československé vlajky, a také zničili německé nápisy. Dále Kladeňáci obsadili již opuštěnou budovu kladenského gestapa, německé vojenské útvary se totiž přesunuly do kladenské průmyslové školy.¹⁴¹ Hlavní představitelé květnové revoluce zde byli dr. Eduard Tomáš, Jaroslav Fiedler a Gustav Kugler. Ti se domluvili s německým majorem Braunem a německé jednotky město opustily 8. května.¹⁴² K menším střetům došlo mezi partyzány a zástupci Hitlerjugend, kteří odmítali vyklidit budovu učňovské školy.¹⁴³ Jednotky Rudé armády, pod vedením plukovníka Chmylova na Kladno dorazila 11. května. Kladno již v této době řídil Národní výbor v čele s MUDr. Vladimírem Smutným, který plukovníka Chmylova přivítal na kladenské radnici.¹⁴⁴

¹³⁷ HROŠOVÁ, 2006,, str. 39.

¹³⁸ Tamtéž, str. 42.

¹³⁹ VEVERKOVÁ, Irena. 65. výročí od vypravení kladenských židovských transportů do Terezína. In: *Slánský obzor: ročenka Musejního spolku v Slaném*. Slaný: Musejní spolek, 2008, str. 72.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ HLOUŠEK A., *Kronika města Kladna za dobu německo-fašistické okupace 1938–1945*. Kladno, SOA Praha – SokA Kladno 1975, nečíslováno.

¹⁴² ŠIMŮNEK, 2007, str. 19.

¹⁴³ HLOUŠEK, 1975, nečíslováno.

¹⁴⁴ ŠIMŮNEK, 2007, str. 19.

Co se týká průmyslu na Kladně, tak válečná léta byla pro Pražskou železářskou společnost špatná, kapitálově ji ovládl koncern Mannesmann Röhrwerke, který sice využíval její výrobní kapacity, ale do podniku nic neinvestoval, takže po válce z PŽS zůstal podnik, který byl technicky zastaralý, a navíc velmi zadlužený.¹⁴⁵ Poldina huť spadala pod Reichswerke Hermann Goering A. G., byla jí ponechána podstatně větší volnost v rozhodování o chodu podniku, než bylo v případě PŽS. I proto Poldina huť i po válce představovala moderní podnik a byla připravena k další expanzi.¹⁴⁶

Během 2. světové války došlo také k velmi důležité správní změně – protektorátní vládní komisař Karel Zucker vyhlásil koncem roku 1940 Velké Kladno. Velké Kladno vzniklo sloučením obcí Kladno, Kročehlavy, Rozdělov a Dubí. Město, nyní s 50 000 obyvateli, se mělo stát průmyslovým, správním i kulturním centrem regionu. Později, 11. března 1942 bylo ministerstvem vnitra stanoveno úřední jméno sídelního celku – Kladno, které se pak dělilo na čtyři městské čtvrti: Kladno I, Kladno II – Masshaupt (Kročehlavy), Kladno III – Eichen (Dubí) a Kladno IV – Markscheid (Rozdělov).¹⁴⁷

2.9.1. Protinacistický odboj na Kladensku

Odbojová činnost byla na Kladně organizována ve větší míře komunistickou stranou (v té době ilegální), která vybízela především k sabotážím, a to prostřednictvím ilegálních letáků a ilegálních závodových časopisů (Kladivo – Poldina huť, Oheň – Pražská železářská společnost či Špic – doly).¹⁴⁸

Ale neméně významnou roli hrál i nekomunistický odboj. Sokolové byli ještě před válkou vyškoleni a připraveni na případný boj. Během války vytvořili revoluční radu, která měla Sokoly připravovat k případnému povstání proti nacistům. Sokol byl ze zákona v roce 1941 rozpuštěn a přední funkcionáři župy Budečské v Kladně byli odesláni do koncentračního tábora Auschwitz, ze kterého se už nevrátili. Zbylí Sokolové pokračovali v ilegální odbojové činnosti alespoň šířením odbojových časopisů a letáků.¹⁴⁹ Kladenská sokolovna po dobu druhé světové války sloužila jako vězení, místní vězni nosili staré vojenské blůzy a byli označeni

¹⁴⁵ ŠIMŮNEK, 2007, str. 18.

¹⁴⁶ Tamtéž, str. 18.

¹⁴⁷ Tamtéž, str. 18.

¹⁴⁸ Tamtéž, str. 18.

¹⁴⁹ HLOUŠEK, 1975, nečíslováno.

červenou páskou na rukávě. Vězni byli hojně využíváni ke stavbě budovy gestapa a k odklízovacím pracím ve městě a v železárnách.¹⁵⁰

Další odbojovou organizací zde působící byla Obrana národa, které měla odnože napříč celým územím protektorátu. Na Kladně vznikla hned v březnu 1939 jako vojenská odbojová organizace a vedl ji pplk. Julián Stříbrný, který během první světové války bojoval nejprve na italské frontě a pak se připojil k legionářům v Rusku. Místní Obrana národa měla za úkol především likvidaci místní vojenské jednotky okupantů, což nebylo dost dobře realizovatelné. Tak se orientovala spíše na zpravodajskou činnost a drobné sabotáže.¹⁵¹ Spousta příslušníků Obrany národa byla zatčena a již v roce 1940 jich bylo celkem 83 vězněno v kladenské sokolovně, mezi nimi byl i pplk. Stříbrný, který byl poté převážen mezi koncentračními tábory a 16. července 1943 popraven v Drážďanech.¹⁵²

Jako další můžeme jmenovat skupinu „Boj za svobodu.“ Ta vznikla v srpnu 1939 na Kladně z iniciativy Vladislava Náprstka. Jednalo se o skupinu mladých nadšených vlastenců, nikoliv o politicky orientovanou skupinu. Za cíl si kladli pracovat všemi prostředky proti Němcům. Mnoho úsilí bylo věnováno tisku a vylepování letáků, snaže o získání nových členů a různým drobným sabotážím, které měly uškodit okupantům. Činnost skupiny byla přerušena již začátkem roku 1942, z důvodu totálního nasazení některých členů do Německa. K definitivnímu ukončení její činnosti došlo v dubnu 1944 zatčením prvního z nich, Františka Studničky v Teplicích, kde byl totálně nasazen. Byl zatčen ze zcela banálního důvodu, a to za zpívání protiněmeckých písní. Když po zatčení došlo k prohlídce jeho osobních věcí, našlo gestapo letáky kladenské odbojové skupiny a všechny její příslušníky pozatýkalo. Koncem roku 1944 byla celá skupina shromážděna v Drážďanech, kde čekali na vykonání popravy (k té byli odsouzeni již dříve v Norimberku), ale bombardování Drážďan (14. – 15. února 1945) situaci zásadně změnilo – někteří při bombardování zahynuli, někteří uprchli a ti kteří byli znovu zatčeni a dále vězněni, tak se naštěstí po německé kapitulaci mohli vrátit domů.¹⁵³

Dále ještě můžeme jmenovat hasičskou odbojovou organizaci, z nichž většina během války skončila v Terezíně, poté organizaci domácí odboj, která byla po celou válku připravena

¹⁵⁰ HLOUŠEK, 1975, nečíslováno.

¹⁵¹ Tamtéž, nečíslováno.

¹⁵² Tamtéž, nečíslováno.

¹⁵³ Soukromý archiv Zdislava Kropáče.

k ozbrojenému povstání, ale během války reálně, tak jako ostatní, šířili ilegální letáky a časopisy.¹⁵⁴

2.9.2. Lidice

Jak již bylo zmíněno, tak v reakci na atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha probíhaly akce namířené proti českému obyvatelstvu. Jednou z těch nejvýraznějších a nejznámějších bylo vyhlazení obce Lidice, ležící nedaleko Kladna, která se stala symbolem nacistického teroru.

Lidice neměly s atentátem žádnou přímou souvislost, ale Hitler se dožadoval exemplárního aktu, který měl české obyvatelstvo zastrašit. Nešťastnou záminkou pro vyhlazení Lidic bylo, že podle hlášení gestapa zde byla údajně nalezena vysílačka a vedly sem „záchytné adresy“ parašutistů, kterým měly poskytnout úkryt rodiny Horáků a Stříbrných, jejichž synové sloužili v československé zahraniční armádě (oboje byly informace vymyšlené).¹⁵⁵ Další záminkou byl nepodepsaný dopis Václava Říhy z Vrapic pro Annu Marusczákovou z Holous u Brandýsa, ve kterém tvrdil, že je představitelem odboje a že se musí začít skrývat v lesích. Dopis byl předán do rukou gestapa, které pak začalo Marusczákovou a Řihu vyslýchat a zjistili, že ani jeden z nich s odbojem nijak spojen není a Říha se pouze s Marusczákovou chtěl rozejít¹⁵⁶. Všechny tyto zkratkovité informace pravděpodobně přispěly Hitlerovu rozhodnutí, že budou vyhlazeny právě Lidice.

9. června 1942 probíhal smuteční akt za Reinharda Heydricha, kde se Hitler definitivně rozhodl o osudu Lidic, o tom, že všichni dospělí muži budou zastřeleni, ženy přesunuty do koncentračního tábora a děti schopné poněmčení budou předány rodinám členů SS na převýchovu a děti, které germanizace nejsou schopny měly být dány do „jiné výchovy“.¹⁵⁷ Ještě téhož dne začala být vesnice obkličována a urychleně se připravovala vyhlazovací akce.

Během noci z 9. na 10. června 1942 byli všichni lidičtí občané, kteří byli v obci, vyvedeni z jejich domovů – ženy a děti do lidické školy a muži na Horákův statek. Ženy s dětmi byly před šestou ranní převezeny do tělocvičny kladenského gymnázia a krátce poté začalo

¹⁵⁴ Soukromý archiv Zdislava Kropáče.

¹⁵⁵ KYNCL, Vojtěch. *Lidice: zrození symbolu*. Praha: Academia, 2015, str. 148–150.

¹⁵⁶ STEHLÍK, Eduard. *Lidická vzpomínání*. Praha: Pro Památník Lidice vydala Jitka Kejřová, nakladatelství V ráji, 2007, str. 38–39.

¹⁵⁷ KYNCL, 2015, str. 144.

popravování lidických mužů starších patnácti let.¹⁵⁸ Na Horákově statku bylo zastřeleno celkem 173 lidických mužů, zbylých 26 bylo později popraveno v Praze-Kobylisích.¹⁵⁹ Lidické děti byly v tělocvičně kladenského gymnázia prohlédnuty zástupci Říšského rasového a osídlovacího úřadu v Praze, zda jsou vhodné k poněmčení. Děti, které nebyly vybrány, byly 12. června poslány do Lodže, kde krátkou dobu pobývaly před převozem do Chelmná, kde byly zavražděny v plynových vozech. Vybrané děti byly dány na převýchovu do německých rodin.¹⁶⁰ Po válce se jich do Československa vrátilo pouze 17 ze 104. Lidické ženy byly převezeny do koncentračního tábora Ravensbrück, kde jich 53 ze 196 zemřelo.¹⁶¹

Nejen, že lidické obyvatelstvo bylo buď zabito nebo posláno do koncentračních táborů, či na převýchovu, kde měly děti ztratit svou původní identitu, ale i samotná obec měla být vymazána z mapy.¹⁶² A tak se i stalo, což ukazuje porovnání následujících dvou map na Mapě č. 5. Nahoře vidíme Lidice pravděpodobně na začátku 2. světové války, pod ním vidíme mapu, na které Lidice již nemůžeme najít, takže musela vzniknout nejdříve ve 2. polovině roku 1942. Je zde patrná nacistická preciznost stojící za úkolem vymazání Lidic ze světa.

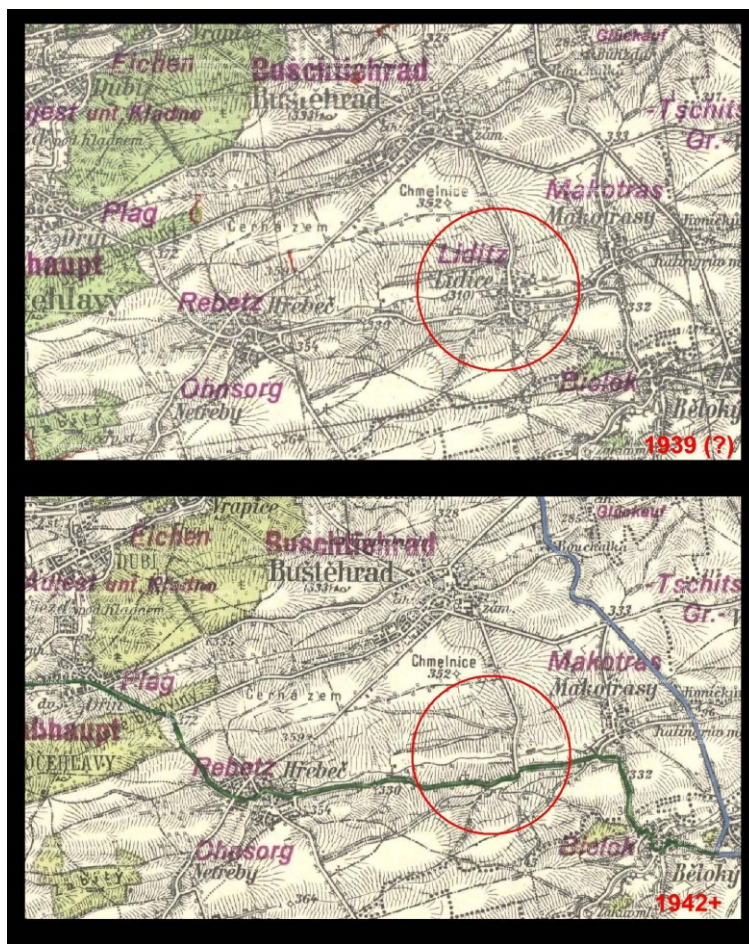
¹⁵⁸ KYNCL, 2015, str. 176–177.

¹⁵⁹ Tamtéž, str. 191.

¹⁶⁰ Tamtéž, str. 235–237.

¹⁶¹ Tamtéž, str. 237.

¹⁶² STEHLÍK, 2007, str. 62–63.

Mapa č. 5¹⁶³

Lidice se již během války, ale především po ní stávají symbolem nacistického teroru. Během války byly např. příslušníky 311. čs. bombardovací perutě Velké Británie (jejímiž členy byli i Josef Horák a Josef Stříbrný, jejichž rodiny při této tragédii zemřeli) shazovány bomby s nápisy „Za Lidice“ při bombardování Brém 25. června 1942.¹⁶⁴ Taktéž v Británii vznikla i iniciativa britských horníků „Lidice shall live“, která založila fond na výstavbu nových Lidic.¹⁶⁵ Po celém světě se šíří vlna solidarity, je také založen Lidický růžový sad, kam různé státy posílají květiny, spousta obcí i dívek napříč světem dostává jméno po této obci.

2.10. Poválečné období na Kladensku

Období po 2. světové válce u nás bylo charakteristické vládou komunistické strany, která zde po únoru 1948, kdy se na dlouhou dobu dostala k moci, nastolila vládu jedné strany

¹⁶³ <https://www.drobnepamatky.cz/files/b/lidice-na-mape-1939-1942.jpg>, cit: 1. 8. 2019.

¹⁶⁴ STEHLÍK, 2007, str. 114.

¹⁶⁵ Tamtéž, str. 114.

po vzoru Sovětského svazu. Počátek komunistické vlády byl charakteristický, mimo jiné, politickými procesy. K postupnému uklidnění situace došlo za prezidentování rodáka ze Zákolan u Kladna, Antonína Zápotockého. V 60. letech došlo k největšímu uvolnění režimu, kdy se ke slovu dostali i reformní komunisté, kteří byli ochotni připustit nějaké změny. Toto období však rychle ukončila okupace vojsk Varšavské smlouvy a následné období normalizace, která má situaci vrátit před rok 1968. Nespokojenost obyvatel poté opět vyvrcholila až v roce 1989, kdy proběhla tzv. Sametová revoluce a komunistický režim dospěl do konce.

Přestože prezident republiky obnovil dekretem č. 121/1945 předválečnou územní organizaci, tak bylo ministrem vnitra rozhodnuto, že obce Kladno, Kročehlavy, Dubí a Rozdělov budou i nadále spravovány jako jeden územní celek, nikoliv jako jednotlivé obce, a to výnosem z 11. května 1946. Tento krok byl legalizován usnesením rady Zemského národního výboru ze dne 6. května 1947.¹⁶⁶ V roce 1951 byla ke Kladnu připojena další osada – Vrapice.¹⁶⁷ Nakonec bylo v roce 1980 připojeno město Švermov, které samo vzniklo v roce 1949 sloučením obcí Motyčín a Hnidousy.¹⁶⁸

Počet obyvatel Kladna se spojením jednotlivých obcí logicky výrazně zvýšil, což si můžeme podrobněji prohlédnout na následující tabulce (Tabulka č. 2) a grafu (Graf. č. 3). Vidíme zde také srovnání v období let 1941–2001, toho, jaký podíl na celkovém počtu obyvatel tzv. Velkého Kladna, tedy dnešního města Kladna tvořili „původní Kladeňáci,“ tedy obyvatelé oblasti, která byla kladenským městem před sjednocením města s okolními obcemi.

letopočet	1941	1950	1961	1970	1980	1991	2001
Kladno	23 400	25 057	17 676	17 447	19 781	21 727	22 534
„Velké Kladno“	48 815	44 044	49 507	57 441	71 141	71 753	71 132

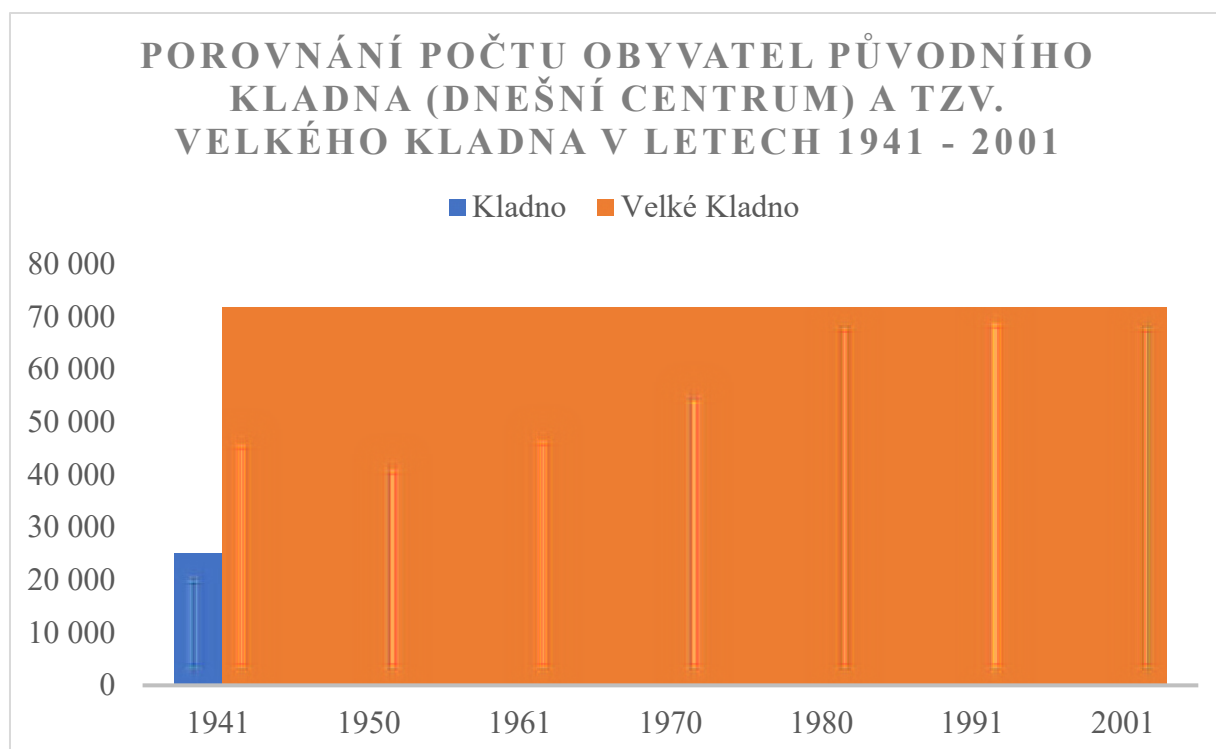
Tabulka č. 2¹⁶⁹

¹⁶⁶ ŠIMŮNEK, 2007, str. 19.

¹⁶⁷ Tamtéž, str. 20.

¹⁶⁸ Tamtéž, str. 22.

¹⁶⁹ Tamtéž, str. 24.

Graf č. 3¹⁷⁰

Pro Kladno bylo toto období charakteristické především stavebním rozvojem, dokonce zde vznikaly různé organizace, které měly za účel zajistit nezáměšným občanům „zdravé a levné byty.“ V roce 1947 takto vznikl *Spolek pro výstavbu vzorného sídliště v Kladně*, který měl za úkol vystavět sídliště mezi Kladnem a Rozdělovem. K navržení tohoto sídliště bylo osloveno několik architektů – například J. Havlíček, V. Hilský či M. Koněřza. Měly zde být vystavěny byty pro 5 000 lidí. Výstavba začala 2. července 1947 a první bytový dům byl dokončen o dva roky později. Spolek byl v roce 1951 zrušen a jeho majetek byl převeden na stát. Později, na příkaz Středočeského krajského národního výboru, je naplánována výstavba sídliště Vítězného února. Na jeho návrh je opět osloven architekt Josef Havlíček, který spolupracoval s Karlem Filsakem a Karlem Bubeníčkem. Dle jejich návrhu začala v roce 1952 výstavba šestice věžových domů, které jsou mylně považovány za typický příklad socialistického realismu v architektuře, ale původní vzor Josefa Havlíčka pochází z Francie. Všechny šest domů bylo vystavěno identicky – mají 14 nadzemních a 2 podzemní podlaží o 77 bytových jednotkách. V suterénech bylo technické zázemí domu, které mělo zařídit jeho soběstačnost, v přízemí je masivní vstupní hala a po stranách každého vchodu jsou umístěna kruhová domovní znamení různých zvířat. Rozdělov měl být ještě dále upraven a mezi prvním

¹⁷⁰ ŠIMŮNEK, 2007, str. 24.

a druhým věžovým domem mělo vzniknout nové městské centrum, rozdělovské náměstí. Z návrhů Havlíčka, Černohorského a Vávry však vznikl jen obchodní dům Siréna, který byl pojmenován podle románu Marie Majerové, která na Kladně vyrůstala. Všechny tyto budovatelské snahy byly velmi finančně náročné a v 50. let na ně přestávaly být peníze, tak začala být podporována stavba rodinných domků. Právě v Rozdělově v roce 1954 vyrostlo svépomocí 23 domů a dalších 25 bylo rozestavěno u rozdělovského hřbitova.¹⁷¹ Krátce na to se také začala výrazně podporovat družstevní stavební činnost. Na obrázku (Obrázek č. 11) můžeme vidět Rozdělov na pohlednici, která pochází pravděpodobně z 2. poloviny 50. let nebo ze začátku 60. let 20. století. Na levé straně vidíme rozdělovské věžáky a na pravé straně sídliště Vítězného února, tedy rozdělovské vzorné sídliště.

Obrázek č. 11¹⁷²

Nová zástavba nevznikala jen v Rozdělově, ale i v největší části nového Kladna, tedy v Kročehlavech. Zde byl nejdříve vystavěn Gottwaldův domov mládeže (dodnes je budova známá jako GDM), který sloužil jako internát místním učňům. Poté dochází k výstavbě sídliště 9. května, jehož architektem byl Ing. Vlček, který výstavbu rozvrhnul do několika etap a okrsků (0, 1, 2, 3, 4). Výstavba prvního okrsku „0“ byla dokončena až v roce 1971. Na všech budovaných sídlištích pokulhávala plánovaná výstavba občanské vybavenosti, tedy škol, obchodů, kulturních zařízení a dalších služeb, za výstavbou bytů.¹⁷³ Kročehlavské sídliště

¹⁷¹ Tamtéž, str. 20–21.

¹⁷² <http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/4?gallery=5&photo=263>, cit: 1. 8. 2019.

¹⁷³ ŠIMŮNEK, 2007, str. 21.

dodnes patří k místům s nejvyšším počtem obyvatel na Kladně. Na obrázku (Obrázek č. 12) vidíme Okrsek 0 v poslední fázi jeho dostavby, tedy koncem 60. let.

Obrázek č. 12¹⁷⁴

Dalším místem vhodným pro rozvoj města byla Sítňá. Na konci 50. let byly vytvořeny návrhy na přenesení centra města nad Sítenské údolí, ale základním požadavkem bylo přemostění tohoto údolí, což bylo realizováno v roce 1966. Sítenský most spojil historickou část města Kladna se sídlištěm v Kročehlavech. Na Sítně v dalších letech probíhá výstavba bytových jednotek, ale také Domu kultury SONP či Hotelu Kladno.¹⁷⁵ Na obrázku (Obrázek č. 13) vidíme stavbu sítenského mostu – v pozadí vidíme budovu kladenské hornické školy, a dále vpravo centrum Kladna, jehož dominantou je kostel Nanebevzetí panny Marie.

¹⁷⁴ <http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/18?gallery=19&photo=572>, cit: 1. 8. 2019.

¹⁷⁵ ŠIMŮNEK, 2007, str. 21.

Obrázek č. 13¹⁷⁶

Dalším z dekretů prezidenta E. Beneše, tentokrát z 25. října 1945 o znárodnění klíčového průmyslu, došlo k radikálním změnám v kladenských podnicích. Nejprve to začalo změnami v pojmenování různých dolů – z Prago I a III se staly doly Antonín Zápotocký I a III, z dolu Ronna byl Gottwald III, z dolu Mayrau se stal Fierlinger I a později Gottwald II, z dolu Schoeller důl Nejedlý, z dolu Jaroslav důl Nosek či z dolu Wannieck důl Generál Svoboda (později Nejedlý II), atd. Také nelze opomenout, že Vojtěšská huť bylo přejmenována na huť Koněv. Dále byl v roce 1946 vytvořen národní podnik: Spojené ocelárny (SONP), kam byly sjednoceny všechny závody koncernů Pražské železářské společnosti a Poldiny hutě.¹⁷⁷

Hornictví bylo hned od počátku centralizovaného plánování preferovaným oborem, na Kladensku byly stále nějaké funkční doly, z nichž nejproduktivnější, co se týče objemu těžby byly doly Nejedlý u Libušína a Nosek u Tuchlovic.¹⁷⁸

Organizační změny spojené se vznikem SONP znamenaly zpřetrhání výrobních vazeb v rámci bývalých koncernů a centralizace národního hospodářství připravila podniky o exportní samostatnost. Již v 50. letech byla definitivně zlikvidovaná léta budovaná obchodní síť Poldiny

¹⁷⁶ <http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/189?gallery=184&photo=3410>, cit: 1. 8. 2019.

¹⁷⁷ ŠIMŮNEK, 2007, str. 22.

¹⁷⁸ Tamtéž, str. 22.

hutě. Obě hutě byly výrobně natolik odlišné, že spíše existovaly jedna vedle druhé, ač v jednom podniku – hut' Koněv představovala výrobce surového železa, běžných ocelí a válcovaného zboží, zatímco hut' Poldi byla výrobcem a zpracovatelem ušlechtilých ocelí.¹⁷⁹

Nejprve se více investovalo do huti Koněv, byly vystavěny tři nové vysoké pece, které postupně nahradily ty z konce 19. století. Poté byly investice na Kladno na nějakou dobu zastaveny úplně, protože se pozornost státu přenesla na Slovensko (HUKO, Východoslovenské železářny) a do Ostravy. Na přelomu 60. a 70. let byla zjevná potřeba ušlechtilých ocelí, a tak se začalo opět investovat do huti Poldi. Centrální plánování po celou dobu příliš nezohledňovalo možnosti či únavu výrobního zařízení ani vytíženost výrobních kapacit, a tak SONP vykazovaly víceméně každoročně vysokou bilanční ztrátu a podnik byl pravidelně hodnocen za ukazatel „podkročení plánované ztráty.“¹⁸⁰

V 60. letech vznikají nové koncepce o možnostech dalšího pokračování Spojených oceláren. První koncepce chce navázat na předválečnou tradici Poldiny huti, a proto žádala o její modernizaci na takovou úroveň, aby byla schopná konkurence i na západních trzích. Druhá koncepce chtěla vybudovat nový závod na výrobu oceli. Na počátku 70. let zvítězil druhý návrh a v roce 1972 začala výstavba nového závodu na Dříní. V roce 1975 byl zahájen provoz elektroocelárny a krátce poté byl ukončen provoz Thomasových konventorů a vyhasly vysoké pece na Koněvu a skončila tak pověstná „rudá záře nad Kladnem“. V 80. letech byly na Dříní postupně spuštěny blokové a sochorové válcovny. Poldina hut' byla nakonec přeci jen zmodernizována a opět se mohla konkurenčně postavit i západním podnikům, a to za cenu obrovského zadlužení.¹⁸¹

2.11. Kladensko v 90. letech a v novém tisíciletí

90. léta 20. století jsou plná změn politických, společenských i ekonomických. Na začátku roku 1993 vznikají dva nové státy – Česká a Slovenská republika, které se postupně zapojují do různých mezinárodních organizací a tvoří si svou vlastní politiku. V hospodářství dochází k privatizaci, tedy přechodu veřejného majetku do soukromého vlastnictví, což ovlivňuje chod většiny tehdejších podniků a firem.

¹⁷⁹ ŠIMŮNEK, 2007, str. 22.

¹⁸⁰ Tamtéž, str. 22.

¹⁸¹ Tamtéž, str. 23.

Éra kladenského hornictví a hutnictví na přelomu 20. a 21. století ztrácí svůj obrovský vliv a dopad na Kladno a nachází svůj postupný konec. V průběhu 20. století bylo město silně ovlivňováno podniky těžkého průmyslu, a to jak pozitivně, tak negativně. Životní prostředí a zdraví obyvatel nejvíce ohrožoval prašný spad a množství oxidu siřičitého, které mnohonásobně překračovalo povolené hygienické normy. Ke zlepšení došlo právě v 90. letech, kdy byl provoz hutního gigantu ukončen. Na konci června 2002 dochází k ukončení činnosti dolu Scholler v Libušíně¹⁸², který byl posledním funkčním dolem na kladenském území.

Toto období je typické častými změnami majitelů (a tím pádem i názvů) zdejšího hlavního podniku, který na počátku 90. let nesl název POLDI – Spojené ocelárny. Rozhodnutím vlády byla na POLDI vyhlášena veřejná soutěž, jejímž vítězem se stala firma Bohemia Art arch. Vladimíra Stehlíka, která se stala na základě kupní smlouvy a na úvěr reálným vlastníkem kladenských hutí, které přejmenovala na POLDI OCEL. Krátce poté, v polovině 90. let 20. století skončil podnik v konkursu a po řadě dalších vlastnických změn se stala trvalejším majitelem firma Scholz Edelstahl GmbH, která podnik přejmenovala na POLDI Hütte, s. r. o..¹⁸³

S tím ovšem souvisel i pokles pracovních míst na Kladně – řada obyvatel byla v důsledku útlumu či zastavení výroby v kladenských provozech nucena se přeorientovat na Prahu. Situace se začala měnit na počátku dalšího tisíciletí, kdy se vytvořily dvě průmyslové oblasti. Kladno-Východ, které zůstalo tradiční a opíralo se o aktivity, vyplývající z privatizace bývalé POLDI a. s., byly zde Strojírny POLDI, POLDI Hütte, energetická společnost ECKG, Kablo Kladno a firma BM (Beznoska Meditech). Průmyslová zóna Kladno-Jih vznikla bez předchozí tradice, nachází se zde především filiálky zahraničních společností, jako je Dr. Oetker, Showa Aluminium, CELESTICA a LEGO.¹⁸⁴

Z poměrně šedého města se v průběhu nového tisíciletí, díky opravám centra, sídlišť i sportovišť, stává poměrně barevné město. Stále je zde sice poměrně dost průmyslových podniků, ale podoba města se výrazně proměnila.

¹⁸² ŠIMŮNEK, 2007, str. 24.

¹⁸³ Tamtéž, str. 24.

¹⁸⁴ Tamtéž, str. 24.

3. Výzkum výuky regionální historie na kladenských školách

S ohledem na to, že jedním z cílů práce je i zjištění toho, jaká je reálná situace na různých místních školách se zapojením regionální historie do výuky. Proto je součástí této práce i dotazníkové šetření. Dotazníky měly za úkol získat různé informace, jak bude konkretizováno níže. Dotazník byl zvolen jako nejjednodušší vhodný metodický nástroj, a to jak na jednoduchou a pochopitelnou formulaci otázek, tak jako možnost získat co nejvíce informací od co nejvíce respondentů.

Primárním cílem obou dotazníků bylo zjistit, jestli je regionální historie přítomna ve výuce dějepisu na kladenských školách. Byly stanoveny dílčí cíle pro dotazník pro pedagogy – konkretizace toho, jak je do výuky zařazována, případně nezařazována historie Kladenska a proč ne. Jaké cítí překážky v obohacení výuky tímto směrem. Dále také spolupráce pedagoga s místními institucemi a účast na zdejší meziškolní soutěži *Poznej Kladno*. Dílčí cíle stanovené pro průzkum mezi žáky se týkaly toho, zda (a jaký) shledávají význam zapojení regionální historie do svého vzdělávání, jakou formou a o jakých konkrétních tématech či událostech by se rádi něco bližšího dozvěděli.

Mezi hypotézy, které byly na základě teoretické části práce a výše stanovených cílů vytvořeny, patří:

1. Regionální historie je do výuky zapojována, ale ne příliš často. Hlavním důvodem pro to je nedostatečná časová dotace.
2. Nejvíce vytěžovaným tématem budou moderní dějiny. Tématem, se kterým budou žáci seznamováni nejvíce, bude vyhlazení obce Lidice nacisty a celková situace na Kladensku v období protektorátu Čechy a Morava.
3. Dalším převažujícím tématem bude průmyslový růst města v 19. století.
4. Zdejší pedagogové budou využívat služeb a spolupráce se Sládečkovým vlastivědným muzeem, ale i s Památníkem Lidice.
5. Předměty, ve kterých se většina žáků také setká s regionální historií bude výchova k občanství a zeměpis. Případně výtvarná výchova, kdy budou konfrontováni s různými stavebními slohy.
6. Většina žáků středních škol se za svá studia již s regionální historií ve výuce setkala.

Dotazníky pro učitele byly rozeslány na jednotlivé kladenské školy s prosbou, jestli by se učitelé dějepisu mohli zúčastnit dotazníkového šetření. Žádosti o vyplnění dotazníku vyhovělo celkem 17 učitelů, což je nízký počet s ohledem na to, že na Kladně je minimálně

14 základních škol a 5 středních škol, kde je dějepis součástí ŠVP a na většině škol jsou přinejmenším dva dějepisaři. Je to sice malý vzorek, ale i tak věřím, že je dostatečně reprezentativní a můžeme si z jejich odpovědí vyvodit nějaké závěry. Dotazníky pro žáky byly vyplňovány žáky tří škol: Základní školy a Mateřské školy Kladno, Norská 2633, Základní školy Kladno, Moskevská 2929 a kladenského gymnázia, Náměstí Edvarda Beneše 1573, Kladno, aby byli v dotazování zastoupeni žáci jak základních, tak středních škol. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 157 žáků. Sběr dat probíhal od poloviny září do prvního listopadového týdne roku 2019, poté byly výsledky vyhodnocovány.

3.1. Výzkum mezi kladenskými učiteli

Dotazník pro učitele se skládal z patnácti otázek, z nichž bylo osm uzavřených a sedm otevřených. První otázky byly informační o respondentech – bylo zde zjištěno, jak dlouho učí,¹⁸⁵ zdali studovali didaktiku dějepisu na vysoké škole¹⁸⁶ a na jaké škole momentálně dějepis vyučují¹⁸⁷. Následující otázky se věnovaly již zapojení či nezapojení regionální historie do výuky dějepisu – nejprve byla zjišťována skutečnost, zdali učitelé tuto tematiku zapojují,¹⁸⁸ pokud ano, tak jak často,¹⁸⁹ jakých historických období se to týká,¹⁹⁰ jaká konkrétní témata zařazují,¹⁹¹ jakých organizačních forem výuky u toho využívají¹⁹² a jaké pomůcky k tomu používají.¹⁹³ Pokud učitelé odpověděli ne, tak jim byla kladena otázka, proč tomu tak je.¹⁹⁴ Další otázky byly opět obecnějšího rázu, určené pro všechny respondenty byly následující – jestli mají nějaké návrhy na to, co by jim pomohlo k častějšímu zapojení regionální historie,¹⁹⁵

¹⁸⁵ Přesné znění otázky: Jak dlouho dějepis učíte? (Odpověď: 0–2 roky, 2–5 let, 5–10 let, 20 a více let)

¹⁸⁶ Přesné znění otázky: Studovali jste historii nebo didaktiku dějepisu na vysoké škole? (Odpověď: ANO/NE)

¹⁸⁷ Přesné znění otázky: Na jaké škole momentálně dějepis učíte? (Odpověď: Základní škola, Víceleté gymnázium, Střední škola)

¹⁸⁸ Přesné znění otázky: Zařazujete do výuky dějepisu regionální historii? (Odpověď: ANO/NE)

¹⁸⁹ Přesné znění otázky: Jak často zařazujete regionální tematiku do výuky? Jakou časovou dotaci jí zhruba věnujete? (Volná odpověď)

¹⁹⁰ Přesné znění otázky: Kterého období se to týká? Označte odpovídající možnosti. (Odpověď: pravěk, středověk, novověk, moderní dějiny)

¹⁹¹ Přesné znění otázky: Jaká konkrétní regionální témata ve výuce zařazujete? (Volná odpověď)

¹⁹² Přesné znění otázky: Jaké organizační formy k tomu využíváte? Označte odpovídající možnosti. (Odpověď: běžná vyučovací hodina, exkurze, beseda s odborníky/pamětníky, dějepisná vycházka, vzdělávací programy nabízené zdejšími institucemi (Sládečkovovo vlastivědné muzeum, Památník Lidice, ..., jiné)

¹⁹³ Přesné znění otázky: Jaké pomůcky využíváte? (Volná odpověď)

¹⁹⁴ Přesné znění otázky: Proč regionální tematiku nevyučujete?

¹⁹⁵ Přesné znění otázky: Co by Vám pomohlo, abyste regionální témata do výuky (vůbec nebo častěji) zapojili? (Volná odpověď)

a jaké konkrétní materiály si myslí, že by bylo vhodné doplnit.¹⁹⁶ Třináctá otázka se věnovala městské soutěži *Poznej Kladno*, a toho jak ji vyučující, kteří se jí zúčastnili, hodnotí.¹⁹⁷ Poslední dvě otázky měly za cíl zjistit, zda učitelé využívají vzdělávacích programů a vůbec prostor a výstav, které nabízí zdejší hlavní instituce, věnující se dalšímu vzdělávání žáků v oblasti regionální historie – tedy Sládečkovu vlastivědné muzeum¹⁹⁸ a Památník Lidice.¹⁹⁹

Hlavním cílem dotazníku bylo zjištění, zdali se na kladenských školách regionální historie vůbec vyučuje a poté dalších konkrétnějších souvislostí. První otázky měly objasnit, jestli na zapojování regionální historie má nějaký význam to, jak dlouho učitelé učí, na jakých školách učí i to, jestli se historii nebo didaktice dějepisu věnovali i během studia na vysoké škole. Další sada otázek zjišťuje, jak to vypadá už se samotným zapojením regionálních témat a poskytuje nám paletu témat a forem, které jsou zde reálně vyučovány a využívány. Předposlední skupina dotazů má za cíl zjistit, co by učitelům pomohlo k pravidelnějšímu zapojování regionální historie do hodin dějepisu na kladenských školách. Poslední tři otázky zkoumají, zdali učitelé využívají možností, které zdejší instituce nabízejí.

Jak již bylo výše zmíněno, tak relativně nízký počet respondentů (tedy 17) trochu snižuje výpovědní hodnotu výsledků, ale bohužel se více učitelů nevyjádřilo. Na rozdíl od dotazníku, který vyplňovali žáci, je ale vyhodnocování výrazně jednodušší, protože učitelé dotazník brali vážně a jejich názory byly vždy k tématu a snažili se co nejkonkrétněji odpovědět.

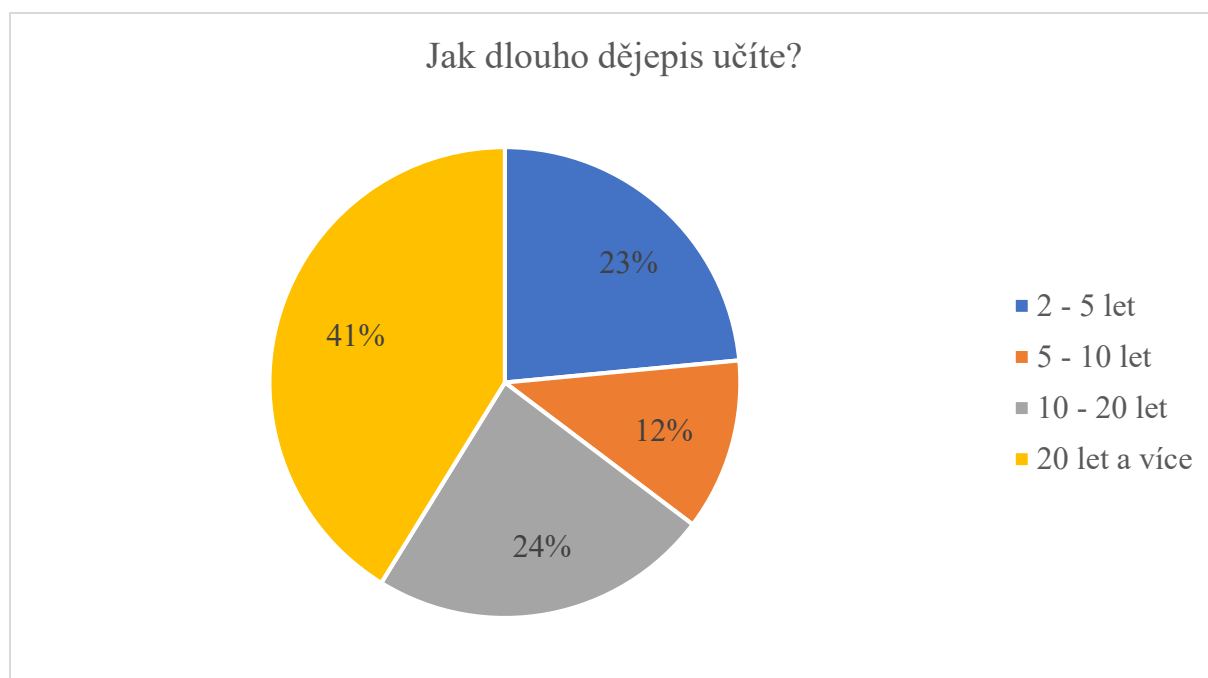
Nejvíce respondentů, kteří na dotazník odpovídali, patří mezi zkušené učitele, kteří dějepis učí více než 10 let. Je škoda, že se dotazníku neúčastnil žádný začínající učitel, který by byl ve vzdělávacím procesu méně než 2 roky a nemůžeme tudíž porovnat, jak moc se liší zapojení regionální historie do dějepisu a celkový náhled na výuku u zkušených pedagogů a čerstvých absolventů škol. Pro přehlednost zde přikládám graf (Graf č. 4), abychom si mohli prohlédnout, jak vypadá délka praxe jednotlivých respondentů dotazníku.

¹⁹⁶ Přesné znění otázky: Jaký materiál Vám chybí a myslíte, že by ho bylo potřeba doplnit?

¹⁹⁷ Přesné znění otázky: Zúčastnili jste se s žáky městské soutěže *Poznej Kladno*? Jak byste ji hodnotili. Zdůvodněte. (Volná odpověď)

¹⁹⁸ Přesné znění otázky: Navštěvujete s žáky Sládečkovu vlastivědné muzeum? (Odpověď: ANO/NE)

¹⁹⁹ Přesné znění otázky: Navštěvujete s žáky Památník Lidice? (Odpověď: ANO/NE)

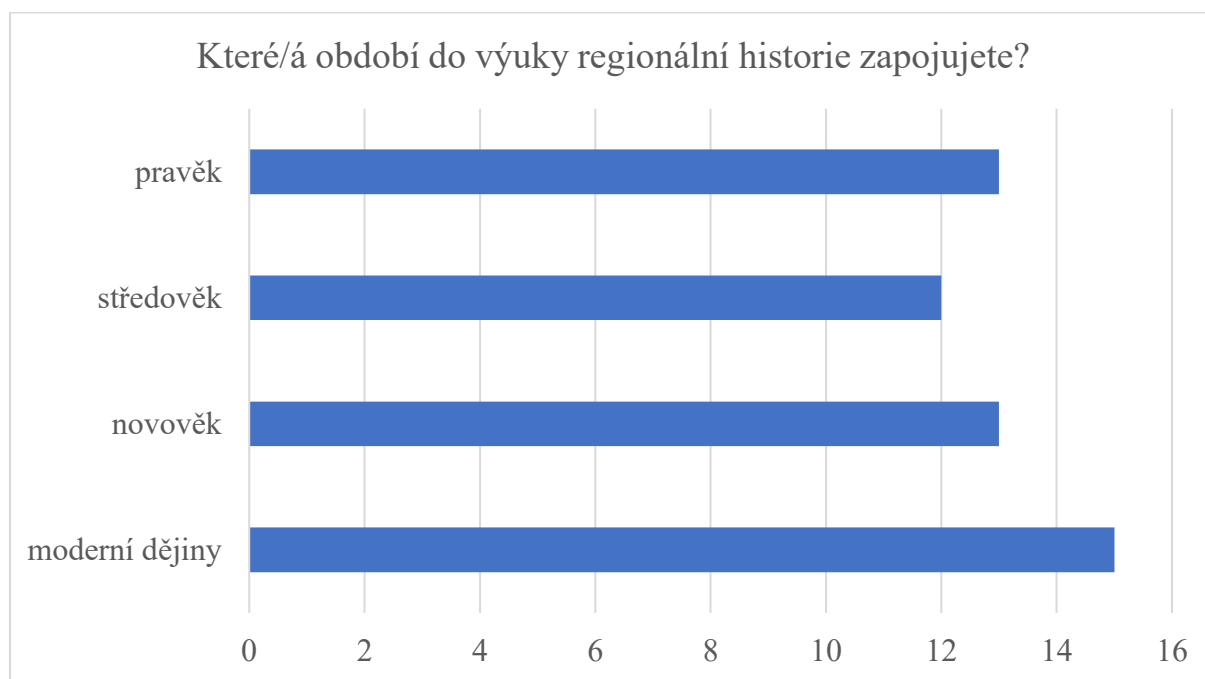
Graf č. 4

Kromě jednoho, všichni učitelé studovali historii nebo didaktiku dějepisu na vysoké škole, takže máme vzorek, který pravděpodobně byl během svého vysokoškolského vzdělávání konfrontován s dějinami svého regionu a měl by tedy mít základní znalosti z této oblasti. Co se týká zastoupení učitelů jednotlivých škol, tak 94,1 % respondentů tvoří učitelé základních škol, pouze jeden respondent je vyučujícím na střední škole a víceletém gymnáziu.

Graf č. 5

Na výše vloženém grafu (Graf č. 5) vidíme, že 94,1 % odpovídajících kladenských učitelů dějepisu do výuky regionální historie zapojuje, což je pozitivní zjištění. Když se podíváme konkrétně na časovou dotaci, kterou učitelé regionální historii věnují, tak je velmi různorodá. Jak většina učitelů zmiňuje důležitou proměnnou v rámci zapojování těchto témat je látka, kterou v aktuálním ročníku s žáky probírají. Ne vždy je dostatek materiálů a témat, která by do výuky mohli zapojit. I z tohoto důvodu většina učitelů nebyla schopna dát přesný počet vyučovacích hodin, které by regionální historii pravidelně v dějepise věnovali. Někteří se o konkretizaci pokusili – v jednom případě to bylo zhruba šestkrát za pololetí, jedna hodina za dva měsíce či zhruba 10 hodin během školního roku, což jsou relativně obdobné časové úseky. Jiným časovým úsekem byly dvě vyučovací hodiny během školního roku, což je sice méně než u předchozích pedagogů, ale i to je v nabitém plánu doporučeného učiva dobré. Ačkoliv krátce, tak jsou žáci s historií své oblasti seznámeni.

Graf č. 6

Mezi obdobími, kterým se učitelé věnují, jsou zastoupena všechna, což dokládá i výše vložený graf (Graf č. 6). Jak se dá předpokládat, tak mírně pořadí vedou moderní dějiny, těm se ve výuce věnuje 93,8 % dotázaných učitelů. Ale vcelku v těsném závěsu za dějinami 20. století jsou dějiny novověku a pravěku, o událostech těchto epoch žáky učí 81,3 % respondentů. Nejméně zastoupené jsou dějiny středověku se 75 %. Vysoké zapojení pravěku je relativně překvapivé, ale na druhou stranu logické, poněvadž v okolí se nachází hned několik pravěkých nálezů, která se přímo nabízejí alespoň k zapojení do výkladu. Naopak středověk

v samotném Kladně je tématem, ke kterému nemáme dostatek hodnověrných materiálů, takže se zařazují do výuky složitěji. Ale na druhou stranu ve velmi blízkém okolí nalezneme místa s raným středověkem spojená, tedy Budeč či Libušín. Naopak k výuce novověkých dějin zde nalezneme podstatně větší sumu pramenů, a to jak hmotných (architektonické památky), tak i písemných. Ústřední osu kladenských novověkých dějin tvoří průmysl a rozvoj a s ním spojený růst města. Moderní dějiny, ke kterým samozřejmě máme nejvíce materiálů a jsou nám dobově nejbližší, tudíž se do výuky zapojují nejjednodušeji.

Mezi konkrétní témata, která jsou zapojovaná patří tato:

- Pravěk: knovízská kultura a celkově pravěké kultury v okolí, Keltové, pravěká naleziště.
- Středověk: první Přemyslovci a hradiště v Budči, Libušíně a Levém Hradci, husitství a Slaný, vznik Kladna a jeho znak.
- Novověk: barokní památky, rozvoj hornictví na Kladensku a proměna Kladna po nálezuhli (doly, průmysl, nárůst počtu obyvatel), skanzen Mayrau.
- Moderní dějiny: 1. světová válka, 2. světová válka, Kladno za Protektorátu Čechy a Morava a místní odbojová činnost, vyhlazení Lidic, Poldina huť po 2. světové válce, práce s výpověďmi pamětníků a práce s dobovým tiskem.
- Témata propojující více období: významné a slavné osobnosti z regionu, kulturní památky – stavební slohy, tematicky zaměřené procházky (např. po stopách dolování na Kladně, Židé na Kladně, pomníky a památníčky).

Co se týká organizačních forem výuky, tak nejběžněji učitelé seznamují své žáky s regionální historií během vyučovacích hodin, a to, jak vyplývá z ostatních otázek narázově dle aktuálního tématu. Poté jsou silně zastoupeny exkurze a vzdělávací programy od Sládečkova vlastivědného muzea a Památníku Lidice. Pouze polovina učitelů žákům pořádá nebo alespoň uspořádalo dějepisnou vycházku a čtvrtina besedu s odborníky či pamětníky. Vše si můžeme prohlédnout na grafu (Graf č. 7).

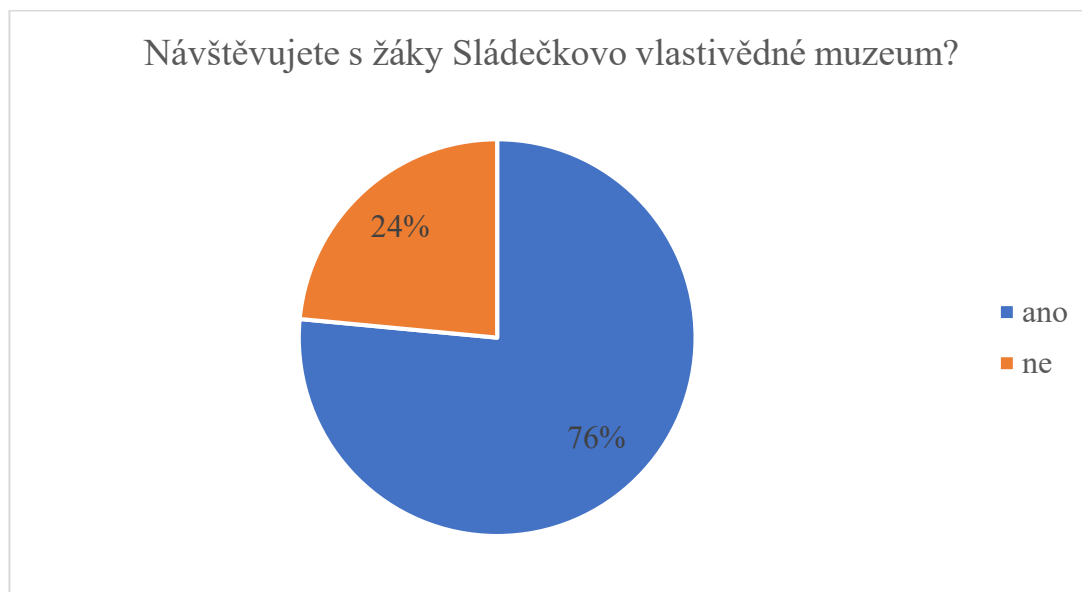

Graf č. 7

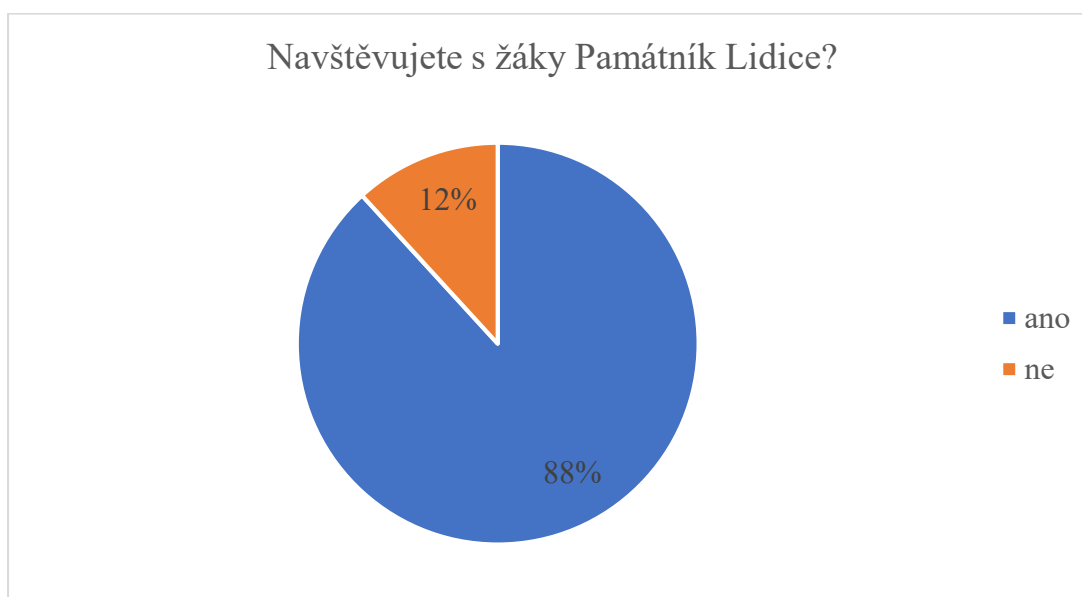
Využívané pomůcky se příliš neliší od těch, které běžně užíváme v hodinách věnujících se národním či obecným dějinám, tedy: mapa, různorodé textové materiály a primární prameny, odborná literatura, výstřižky z novin a jiných periodik, fotografie a předměty běžné potřeby, PC a projektor, internet, videoukázky, GPS. Někteří kantoři také využívají produkty vlastní snahy nebo výrobky jejich kolegů, a to například tematicky upravenou hru Aktivity či školní metodiku, ve které již je regionální historie zakomponována.

Hlavním argumentem, často opakovaným, který se staví proti zařazování regionální historie do hodin dějepisu je celková časová dotace a obsáhlá doporučení učiva v RVP. Ale z dalších odpovědí vychází, že proti působí i nedostatek materiálů, protože někteří kolegové by ocenili brožurku s nápady jak aktivit, tak nabídku míst a událostí, které by se daly ve výuce využít a k jakému období případně jakému tematickému celku je zařadit. Zkrátka nějaký ucelený metodický soubor k regionální historii Kladenska. Dalším požadavkem nebo spíše přáním je více výstav a materiálů od místních muzejních institucí, které by bylo možné využít i v běžné výuce. Žádaná také je další meziškolní spolupráce typu Poznej Kladno. Posledním názorem, který by byla škoda opominout je tento: „Je nutné mít povědomí o těchto dějinách, což zabere spoustu volného času každého člověka. Musí to být srdcař, který je ochoten tuto problematiku nastudovat.“ Tento názor mi přijde relativně opodstatněný, protože i mezi učiteli se najdou někteří, které regionální historie města nemusí zajímat, a tudíž ji ani nevyučují, protože k tomu nemají dostatek zájmu a tím pádem ani znalostí.

Většina učitelů využívá vzdělávací programy Sládečkova vlastivědného muzea (konkrétně 76,5 %) a ještě více programy Památníku Lidice (88,2 %). Graficky znázorněnou návštěvnost Sládečkova vlastivědného muzea a Památníku Lidice očima učitelů si můžeme prohlédnout na níže vložených grafech (Graf č. 8 a Graf č. 9). Je rozhodně škoda, že tyto možnosti nevyužívá ještě více učitelů, ale jak bylo jedním z respondentů zmíněno, tak dějepis není na mnohých školách prioritou a exkurze jsou občas nelibě viděny dalšími kolegy, kteří pak kvůli nim přichází o své hodiny.

Graf č. 8

Graf č. 9

3.2. Výzkum mezi kladenskými žáky

Dotazník pro žáky kladenských škol se skládal ze dvanácti otázek, kdy sedm z nich bylo uzavřených a zbylých pět otevřených. Nejprve bylo zjišťováno, zdali se žáci vůbec setkali s výukou regionální historie ve výuce,²⁰⁰ u této otázky bylo pro jistotu také krátce vysvětleno, co to regionální historie vůbec je, aby žáci mohli snáze dotazník vyplnit. Žáci, kteří odpověděli, že se s výukou regionální historie setkali pak vyplnili další tři otázky, které se týkaly historického období,²⁰¹ konkrétního tématu²⁰² a organizační formou výuky díky níž byli s regionální historií seznámeni.²⁰³ Zbývající otázky byly opět povinné pro všechny respondenty. Zkoumaly mimo jiné to, jestli se žáci setkali s regionální historií v jiných předmětech než v dějepise.²⁰⁴ Dále zda by je zapojení regionální historie do dějepisu vůbec zajímalo,²⁰⁵ jakou formou,²⁰⁶ jaká témata jsou pro ně nejatraktivnější.²⁰⁷ Závěrečné otázky zjišťovaly, zdali se žáci účastnili městské soutěže Poznej Kladno,²⁰⁸ a také jestli se školou navštívili Sládečkovu vlastivědné muzeum²⁰⁹ nebo Památník Lidice.²¹⁰ Poslední odpověď žáků obsahovala informaci, zda jsou žáky základní školy či střední školy.²¹¹

Dané otázky měly za cíl zjistit to, jak žáci vůbec vnímají zapojení regionální historie do výuky dějepisu. To, jestli si jsou reálně vědomi toho, že se s regionální historií ve výuce již

²⁰⁰ Přesné znění otázky: Setkali jste se v hodinách dějepisu s regionální historií? (Odpověď: ANO/NE)

²⁰¹ Přesné znění otázky: Kterého období se to týkalo? Označte odpovídající možnosti. (Odpověď: pravěk, středověk, novověk, moderní dějiny)

²⁰² Přesné znění otázky: Vzpomenete si na konkrétní téma? Napište ho. (Volná odpověď)

²⁰³ Přesné znění otázky: Jakou formou jste byli seznámeni s regionální historií? Označte odpovídající možnosti. (Odpověď: běžná vyučovací hodina, exkurze, beseda s odborníky/pamětníky, dějepisná vycházka, vzdělávací programy nabízené zdejšími institucemi (Sládečkovu vlastivědné muzeum, Památník Lidice, ..., jiné))

²⁰⁴ Přesné znění otázky: Setkali jste se ve škole s regionální historií v jiných předmětech? Pokud ano, v jakých? (Volná odpověď)

²⁰⁵ Přesné znění otázky: Chtěli byste, aby byla regionální historie zapojena do výuky? Zdůvodněte. (Volná odpověď)

²⁰⁶ Přesné znění otázky: Které formy seznámení s regionální historií Vás láká nejvíce? Označte odpovídající možnosti. (Odpověď: běžná vyučovací hodina, exkurze, beseda s odborníky/pamětníky, dějepisná vycházka, vzdělávací programy nabízené zdejšími institucemi (Sládečkovu vlastivědné muzeum, Památník Lidice, ..., jiné))

²⁰⁷ Přesné znění otázky: Jaká témata z dějin Kladenska by Vás nejvíce zajímala? Uveďte příklady. (Volná odpověď)

²⁰⁸ Přesné znění otázky: Zúčastnili jste se městské soutěže Poznej Kladno? Jak byste ji hodnotili? Zdůvodněte. (Volná odpověď)

²⁰⁹ Přesné znění otázky: Navštívili jste se školou Sládečkovu vlastivědné muzeum? (Odpověď: ANO/NE)

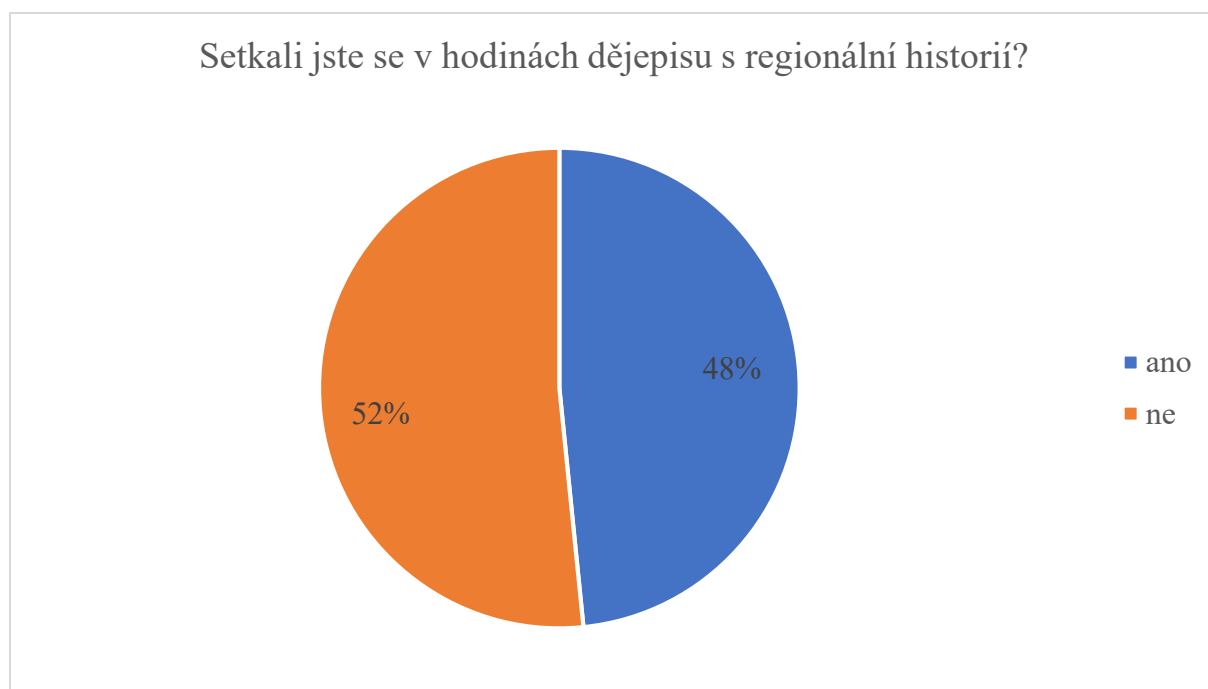
²¹⁰ Přesné znění otázky: Navštívili jste se školou Památník Lidice? (Odpověď: ANO/NE)

²¹¹ Přesné znění otázky: Na jaké škole momentálně studujete? (Odpověď: Základní škola, Víceleté gymnázium, Střední škola)

setkali (a napříč jakými předměty to bylo) nebo jestli se s ní opravdu nesetkali, a jestli vůbec o zapojování takových témat do vyučování stojí a mají povědomí, jaké informace by mohli chtít získat. Také jistě bude zajímavé porovnání mezi žáky základních a středních škol, jestli ve vnímání této problematiky mají odlišné názory nebo ne, a také zdali se zkušenost mezi těmito stupni vzdělávání nějak liší. Především žáci středních škol mají dokončené základní vzdělání, a tudíž si z jejich odpovědí můžeme udělat obrázek na to, jaká je situace po absolvování 2. stupně základního vzdělávání.

Vyhodnocení dotazníku bylo poměrně komplikováno tím, že někteří žáci nebrali dotazník vážně a dělali si z vyplňování spíše legraci. Jinak si odpověď na otázku, zdali si vzpomenu na konkrétní téma jejich vzdělávání v rámci regionálních dějin – Anglie, asi není možné vysvětlit. Jiní sice dotazník vyplňovali zodpovědně, ale na některé otázky s volnou odpovědí neodpověděli nebo napsali nevím. Přesto je možné konstatovat, že většina dotazníků ze 157 přijatých je použitelná k zobecnění situace v rámci využívání regionální historie na kladenských školách z pohledu místních žáků.

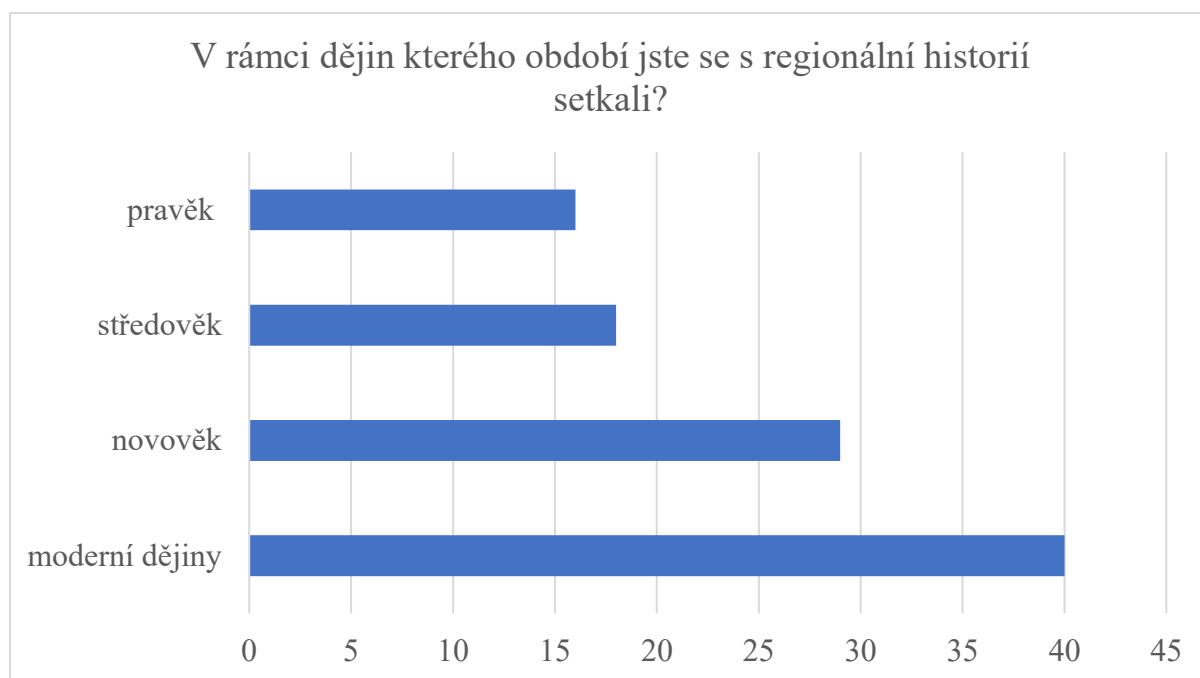
Když přistoupíme k vyhodnocení první otázky, která už samotná vypovídá o současné situaci výuky regionální historie na kladenských školách, tak zjistíme, že 76 ze 157 respondentů odpovědělo, že se s regionální historií ve výuce setkali a zbylých 81 žáků odpovědělo, že se s ní nesetkali (viz Graf č. 10). Po dalším zkoumání této skutečnosti je možné podpořit hypotézu, že většina žáků jejichž odpovědi bylo ne, tak byli žáky základních škol a ti kteří odpověděli ano jsou většinou žáky středních škol. Je tedy pravděpodobné, že se s historií Kladenska na základní škole ještě setkají alespoň v rámci moderních dějin, kdy se může, minimálně ve výkladu, objevit ještě mnoho atraktivnějších témat zdejší historie. Například vypálení Lidic, což je téma, které většina respondentů odpovídajících ano, uvedla jako konkrétní příklad toho, o čem se v rámci dějepisu o kladenském regionu učili.

Graf č. 10

Mimo dějepisu se žáci setkali s regionální historií i v jiných předmětech. Jak by se dalo očekávat jedná se především o výchovu k občanství. Nejen že součástí tohoto předmětu je i učivo *Naše vlast*, kde je zahrnut i region, ale na většině kladenských škol se do výuky tohoto předmětu zařazuje také příprava na městskou soutěž *Poznej Kladno*. Dalším předmětem, u kterého nás zapojení regionu a případně i jeho dějin příliš nepřekvapuje je zeměpis. Dále se žáci setkávají s významnými regionálními osobnostmi v českém jazyce, výtvarné a hudební výchově. Další předměty, zmíněné v dotaznících jsou trochu kurióznější – na gymnáziu jedna z profesorek již dlouhodobě zařazuje do výuky matematiky regionální dějiny, a to významné kladenské budovy. Poté informační a komunikační technologie, kde žáci tvoří prezentace o historii své školy a celého města. Lze tedy konstatovat, že nejen dějepisáři, ale i jejich kolegové z pedagogického sboru se snaží žáky seznámit s jejich okolím a vést je k tomu, aby se trochu po svém okolí porozhlédli.

Na výše zmíněné skutečnosti navazuje i to, u jakých období si žáci vybavují, že se setkali s regionální historií. Nejvíce jsou zastoupeny moderní dějiny, poté s menší ztrátou novověk, dále středověk, který si je výsledkem velmi blízko s pravěkem, jak můžeme vidět na grafu (Graf č. 11).

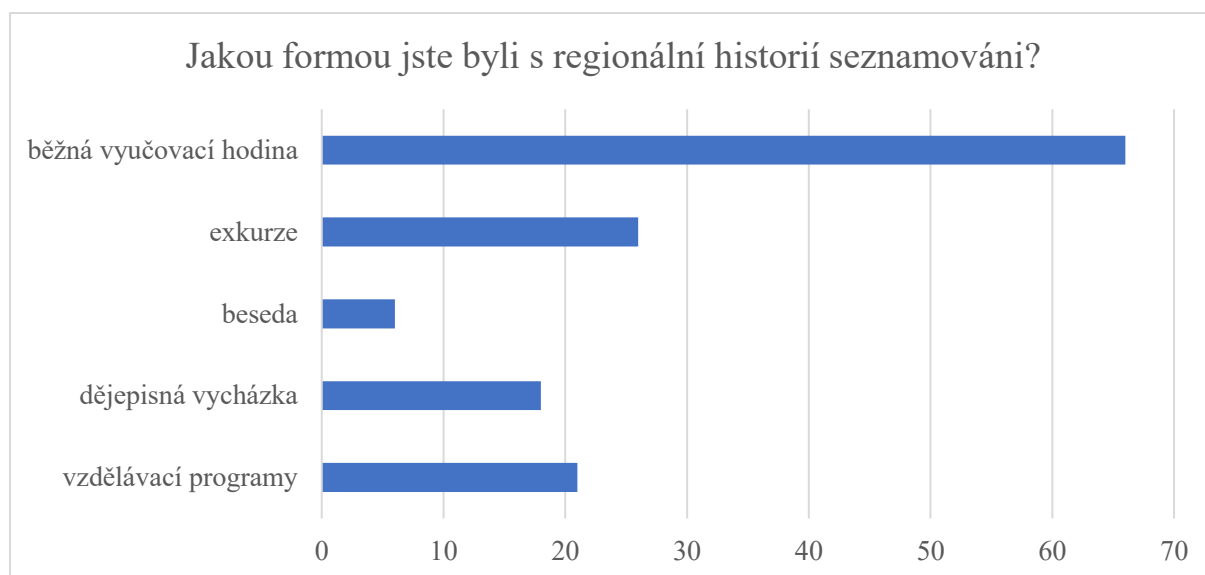

Graf. č. 11

Na toto navazuje i jaká konkrétní témata si žáci vybavili:

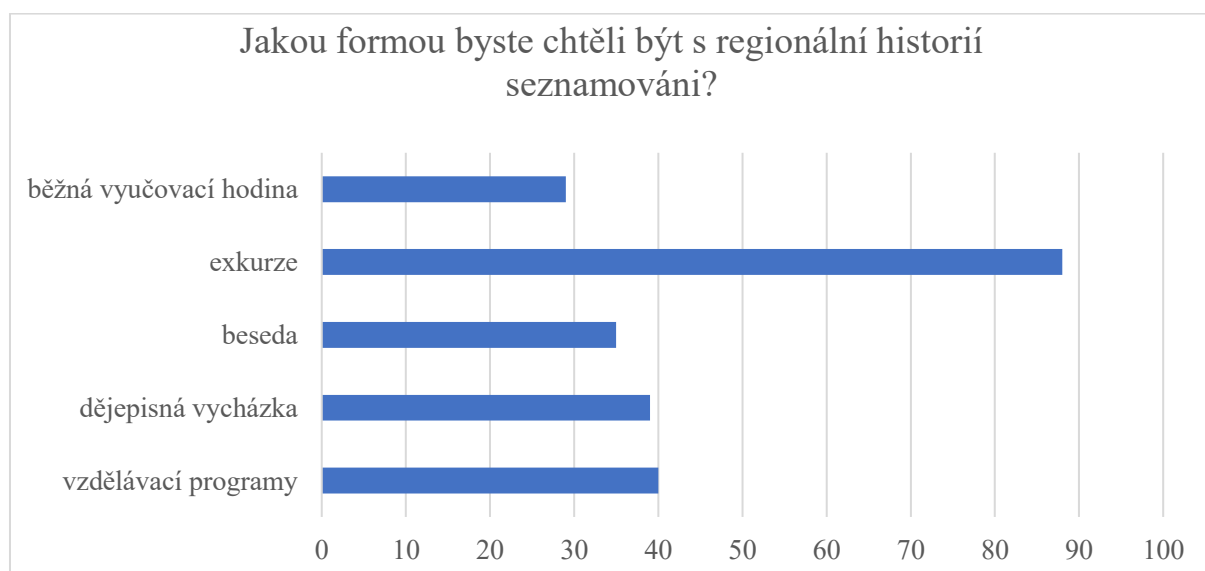
- Pravěk: knovízská kultura, nedaleká keltská hradiště.
- Středověk: hradiště v Budči, vznik města Kladna.
- Novověk: rozvoj průmysl a nález černouhelných slojí, vznik Poldiny hutě, důl Mayrau, kultura 19. století.
- Moderní dějiny: Lidická tragédie (pro studenty gymnázia spojeno také s převozem a vězněním lidických žen a dětí v budově jejich školy), postava starosty Františka Pavla a jednoho z jeho předchůdců Jaroslava Hrušky, stavba rozdělovských věžáků.
- Ještě byla zmíněna další témata, která konkrétně nezapadají do žádné z těchto epoch, a to architektura a okolí jednotlivých škol.

Co se týká organizačních forem výuky, tak drtivá většina seznamování s regionální historií probíhá jako součást běžných vyučovacích hodin, dále jsou časté exkurze, programy nabízené Sládečkovým vlastivědným muzeem a Památníkem Lidice a dějepisné vycházky. Naopak minimum žáků se setkal s besedou s odborníky či pamětníky. Žáci ještě zmiňovali projektovou výuku a městskou soutěž Poznej Kladno. Přesné počty a procentuální zastoupení jednotlivých organizačních forem výuky si můžeme prohlédnout na grafu (Graf č. 12).

Graf č. 12

Pokud se přesuneme k tomu, co by se žákům líbilo nejvíce jako organizační forma výuky regionální historie, tak většina žáků by se nejraději účastnila exkurzí, poté by preferovali vzdělávací programy ve Sládečkově vlastivědném muzeu či Památníku Lidice, dějepisné vycházky, beseda s odborníky či pamětníky a nejméně lákavá je prezentace těchto témat v rámci běžné vyučovací hodiny. Další nápady, které žáci přidali jsou filmy o tématu, učení se v terénu, skupinové práce a projekty. Opět konkrétní zastoupení jednotlivých možností vidíme na grafu (Graf č. 13).

Graf č. 13

Pokud porovnáme reálný a ideální stav z pohledu žáků, který zde máme znázorněn, tak vidíme, že se poměrně liší. Zatímco reálně je regionální historie vyučována především ve škole,

tak žáci si, vcelku logicky, přejí, aby se výuka přesunula mimo zdi školy a oni se mohli s regionální historií seznamovat v autentičtějším prostředí. Největší zájem u žáků vzbuzuje exkurze, která podle odpovědí respondentů není příliš často využívána, protože se tak děje pouze ve 26 případech ze 157. Naopak nejméně si přejí zapojení do běžné výuky ve třídě, které je v současnosti nejvíce využíváno.

Zapojení výuky regionální historie je sporným bodem, kde se žáci dělí na tři skupiny – jedna by se v historii svého regionu chtěla vzdělávat, druhá skupina nemá vyhraněný názor, je jim jedno, jestli se regionální historie do dějepisu bude více zapojovat nebo v hodinách bude chybět a poslední skupina, ta nejméně početná, je ta, která se regionální historii učit nechce. Názory, které vyjadřují zdůvodnění jednotlivých názorů by se daly shrnout následovně.

Skupina, která je pro zapojení této tematiky do výuky argumentuje takto:

- Je to zajímavá látka a oživení standartních hodin,
- mohou se do probírané látky více vžít a porozumět jí,
- lépe si vytvoří souvislosti s národními dějinami,
- chtějí znát historii svého města a budov, okolo kterých pravidelně procházejí,
- myslí si, že jako zdejší obyvatelé by měli vědět nějaké informace o místní historii,
- i žáci, kteří se zde nenarodili by se chtěli o Kladně dozvědět něco víc,
- když už znají historii státu, tak by měli znát i historii města nebo oblasti, ve které žijí.

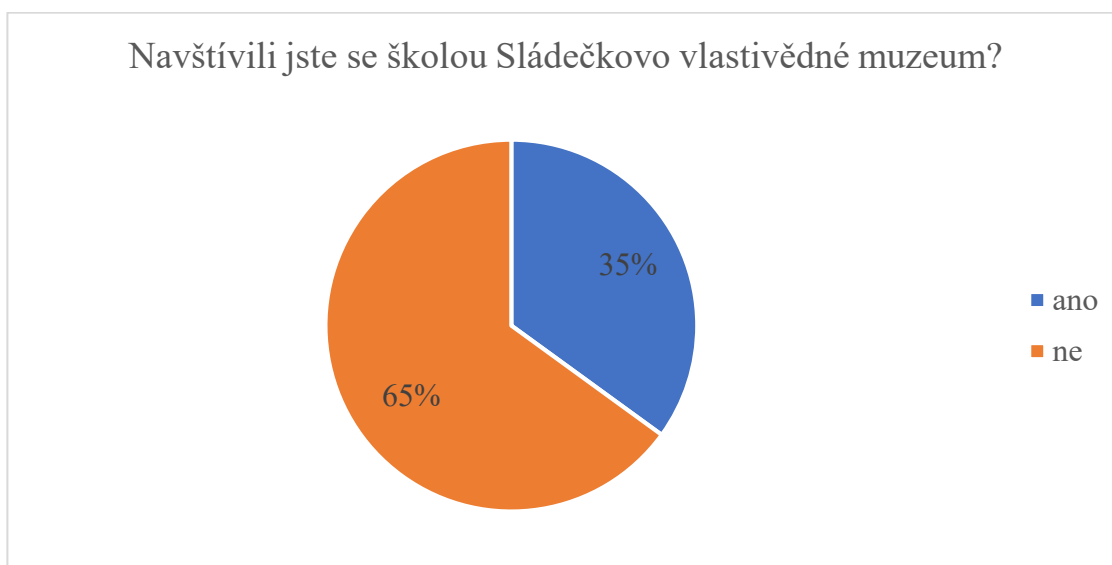
Zatímco protiargumenty jsou například takovéto:

- Museli by se učit mnohem více o tom, co je nezajímá,
- přijde jim to jako zbytečné učivo navíc,
- někteří zde nechtějí v budoucnosti žít, tak jim to přijde zbytečné,
- Kladno není zajímavé město a nemá ani zajímavou historii,
- nebavilo by je to.

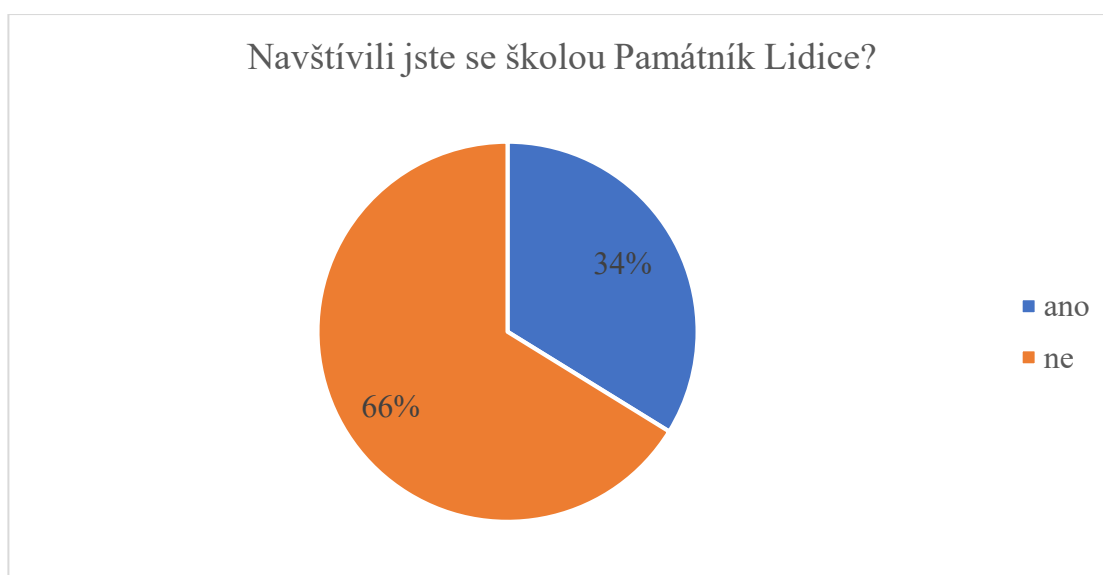
Mezi témata, o kterých by se žáci rádi dozvěděli více informací jsou na základě odpovědí respondentů (i z řad těch, kteří obecně o zapojování regionální historie nestojí) dotazníku tato: blízká pravěká naleziště, vznik města, první písemná zmínka o Kladně, těžba uhlí, Poldina huť, Kladno za 1. a 2. světové války, Lidická tragédie, Kladno za socialismu. Dále se objevovala i obecnější témata jako vývoj regionu, novověk či významné osobnosti Kladna

a konkrétněji kladenští starostové. Dalším názorem, který se párkrát objevil je to, že celkově postrádají regionální tematiku, takže budou vděční za jakékoli téma související s Kladenskem.

Co mi připadá jako vcelku překvapivá skutečnost je to, že většina žáků se školou nenavštívila jak Sládečkovo vlastivědné muzeum (65 %), tak Památník Lidice (66,2 %), jak můžeme vidět i níže na přiložených grafech (Graf č. 14 a Graf č. 15). U lidického Památníku to můžeme přičítat tomu, že byla většina respondentů z nižších ročníků, a proto ještě Lidice nenavštívili. Ačkoliv obě instituce nabízí vzdělávací programy a výstavy i pro ty nejmenší, takže příležitostí k tomu bylo dost i v dřívějším vzdělávání odpovídajících žáků.

Graf č. 14

Graf č. 15

3.3. Hypotézy a závěry dotazníkového šetření týkajícího se zapojení regionální historie do výuky dějepisu na kladenských školách

Z dotazníkového šetření jsme získali spoustu důležitých informací, a to jak z pohledu žáků, tak i vyučujících různých kladenských základních i středních škol. Jedná se o zjištění pozitivní i negativní. Zjištění o stavu vyučování regionální historie a konkrétnějších náležitostí, jako je téma, historická epocha i organizační formy výuky, ze kterých můžeme dále vycházet při vytváření závěrů a potvrzení či vyvrácení hypotéz. Je vhodné opětovně zmínit, že vzorek respondentů není bohužel příliš vysoký, takže výsledky dotazníkového šetření nejsou natolik průkazné, jak by mohly být s vyšším počtem respondentů.

Ve vyhodnocení dotazníků se objevuje spousta sporných bodů mezi názorem žáků a jejich učitelů. Bohužel nemůžeme s jistotou tvrdit, že se jedná o učitele a žáky různých škol a na základě toho vyvozovat závěry, že je toto příčinou této nesrovnalosti. Ale můžeme konstatovat, že s ohledem na výsledky je pravděpodobné, že tomu tak je. Hned u té nejzákladnější otázky, zdali učitelé regionální historii vyučují a jestli jsou s ní žáci v rámci hodin dějepisu seznamováni, vidíme zásadní nesrovnalost. Protože učitelé všichni až na jednoho tvrdí, že ji vyučují, zatímco více než polovina ze 157 žáků tvrdí opak, tedy že s regionální historií nikdy seznamováni nebyli. Obdobné skutečnosti vidíme i u četnosti návštěv ve Sládečkově vlastivědném muzeu i v Památníku Lidice. Kdy učitelé uvádí, že tam s žáky chodí poměrně často, zatímco u žáků je to pouze čtvrtina, která se školou kdy dané instituce navštívila. Je nedostatkem dotazníkového šetření, že nemůžeme s jistotou tvrdit, zdali se jedná o žáky a učitele stejných či různých škol. Mohla to být jedna z dalších otázek dotazníku, ale pak by mohla být problematická otázka anonymity vyučujících.

Ačkoliv nejsme schopni vyvodit důsledky v rámci propojení výsledků dotazníkového šetření mezi žáky a učiteli. Můžeme vyvodit závěry pro konkrétní skupiny – skupinu učitelů a skupinu žáků. Většina z nich již byla výše zmíněna v kapitolách věnujících se jednotlivým dotazníkům. Zde je však vhodné je ještě jednou zmínit a shrnout, případně také doplnit.

Řešením celé této problematiky může být i zavedení volitelného předmětu – historického praktika, které by mohlo mít právě jako jeden z cílů rozšíření povědomí o regionálních dějinách jednotlivých škol. Na některých školách tomu tak je a učitelé, kteří předměty vedou je hodnotí velmi pozitivně. Takovýto předmět, případně by se mohlo jednat i o volnočasový kroužek, nabízí možnost upůsobení si učiva tím nejpružnějším možným způsobem a na učitele zde není žádný tlak ohledně toho, jestli stíhá všechno učivo, jak by měl.

Nejprve se vrátíme k dotazníku, který vyplňovali učitelé. Díky tomuto dotazníku jsme se dozvěděli, že naprostá většina vyučujících dějepisu se regionální historií v dějepise věnuje, a to většinou několikrát během školního roku. Témata, která zapojují během školního roku závisí na tematickém celku, který aktuálně probírají. Důvodem proč naopak nezapojují regionální dějiny (ať už vůbec nebo ne příliš často) je celková časová dotace a doporučení probraného učiva dle RVP, ale i nedostatek materiálů, které by zařazení místních dějin zjednodušovaly. Tyto informace potvrzují první hypotézu, tedy že hlavním faktorem stojícím proti zapojování regionálně historického učiva do výuky je nedostatečná hodinová dotace.

Co spojuje učitele i žáky, jsou témata a období, která se v rámci regionální historie v hodinách dějepisu objevují. Hlavními tématy jsou rozvoj průmyslu a s tím související růst města a moderní dějiny s důrazem na 2. světovou válku, což odpovídá stanoveným hypotézám číslo 2 a 3. Avšak jsou i další témata, která se často opakovala jak v odpovědích učitelů, tak žáků, jsou blízké pravěké kultury a naleziště, středověké hradiště Budeč a významné kladenské památky, především z 19. a 20. století. Také se mnoho neliší informace o tom, jakým způsobem je učitelé žákům zprostředkovávají.

Co se týká žáků, tak lze konstatovat, že spousta z nich je pozitivně motivována k seznamování se s regionální historií, mimo jiné díky městské soutěži *Poznej Kladno*, kde se podrobněji seznamovali s Kladnem a jeho historií a významnými místy i osobnostmi. Jejich zájem může podporovat i to, že se s regionální historií setkávají také v jiných předmětech (především ve výchově k občanství a zeměpise). Větší část žáků také chápe, že zapojení této tematiky jim zjednoduší chápání různých historických jevů, a že není zbytečné znát základní informace o prostředí, které nás obklopuje.

Cíle dotazníkového šetření byly naplněny. Byly zjištěny základní informace o reálném stavu výuky regionální historie na kladenských školách. Nyní víme, že na školách se tato tematika zapojuje, většina učitelů se o její zapojování snaží a skoro polovina žáků souhlasí s tím, že se s tematikou v rámci dějepisu setkali. Dílčí cíle a jejich naplnění bylo zmíněno již výše, takže se nebudu příliš opakovat a shrnu to velmi stručně. Hlavním faktorem, který se staví proti zapojování regionální historie je časová dotace, kterou pedagogové nedokáží využít natolik efektivně, aby se více mohli věnovat regionální historii, což je celkem pochopitelné s ohledem na to, kolik dalších témat je potřeba žákům představit. Problém, jenž není vnímán toliko učiteli je to, že není dostatek materiálů, jak k historii Kladenska, tak především nejsou materiály metodické, které by zařazení do výuky usnadnily. Větší část pedagogů pro usnadnění využívá alespoň služeb, které zdejší instituce, jako Sládečkovu vlastivědné muzeum a Památník

Lidice, nabízí. Mezi žáky se názory na zařazování regionální historie do výuky zásadně liší, od těch, které o to stojí, protože jim přijde užitečné své okolí blíže poznat, a to jak kvůli větší atraktivitě výuky, tak i významu znalostí. Druhá skupina názorů je opačného názoru, právě informace o historii jejich města jim přijdou z různých důvodů zbytečné informace navíc. I přesto se většina žáků shodla na tématech, se kterými by se případně chtěli seznámit, a to především různé události moderních dějin.

4. Možnosti využití kladenské regionální historie ve výuce dějepisu

V této kapitole se seznámíme s tím, jaké jsou možnosti vzdělávání se v regionální historii na Kladně. Nejprve to budou vzdělávací programy, které nabízí různé neškolní instituce, věnující se vzdělávání. Na Kladně se mezi tyto instituce řadí Sládečkovu vlastivědné muzeum (pod něj spadající středověké hradiště Budeč a skanzen Mayrau), Středočeská vědecká knihovna, Státní okresní archiv a také blízký Památník Lidice. Poté bude následovat krátký metodický nápadník možných aktivit a projektů, které lze využít ve výuce dějepisu, případně výchovy k občanství. Jedná se o aktivity jednoduché i komplikovanější, které lze modifikovat tak, aby vyhovovaly i pro potřeby jiných oblastí, ale především potřebám jiných místních škol. Aktivity, které jsou již vyzkoušené budou doplněny o reflexi, které se mi dostalo při jejich realizaci.

4.1. Fungující programy věnující se regionální historii

4.1.1. Sládečkovu vlastivědné muzeum a jím nabízené vzdělávací programy

Vlastivědné muzeum na Kladně vzniklo na přelomu 19. a 20. století z nutnosti uschování náhrobků ze zbořeného kostela Nanebevzetí Panny Marie na hlavním náměstí. Kostel byl v této době zvětšován z důvodu vysokého přílivu obyvatelstva na Kladno. Původní sbírky muzea byly uschovávány v budově radnice. Na přelomu 20. a 30. let 20. století město pro potřeby muzea, městského archivu a veřejné knihovny odkoupilo budovu kladenského zámku od břevnovských mnichů. Zámecká budova musela být s ohledem na její špatný stav přestavěna a muzeum bylo zprovozněno začátkem 30. let, kdy byl ředitelem muzea Antonín Sládeček. Veřejnosti bylo zpřístupněno až v roce 1935 a bylo pojmenováno právě na počest Antonína Sládečka jako Sládečkovu městské muzeum. Muzejní sbírky byly budovány s cílem *„vědeckého prozkoumání Kladna a okolí po stránce přírodní, historické a národopisné; vyhledávání, ochraňování i rozmnožování památek a dokladů a pořádání jich tak, aby podávaly účelný obraz jeho po všech stránkách a ve všech obdobích bez časové hranice.“*²¹² V roce 2008 byla hlavní budova Sládečkova vlastivědného muzea přesunuta do Huťské ulice 1375, kde sídlí dodnes.

Sládečkovu vlastivědné muzeum nepředstavuje jen stálá expozice a výstavy v Huťské ulici, ale zaštiťuje také Hornický skanzen Mayrau a hradiště s rotundou sv. Petra a Pavla

²¹² <http://www.omk.cz>, cit: 7. 10. 2019.

v Budči. Expozice ve vlastní budově muzea je rozdělena na tři části. První část se věnuje *Pravěku Kladenska*, kde je možné si prohlédnout archeologické nálezy z Kladenska. Druhá část je pojmenována *Od tvrzí k baroknímu zámku*, která představuje Kladno v době od 14. století do baroka. Poslední část se jmenuje *Od městečka ke královskému hornímu městu*, a ta představuje město od poloviny 19. století do počátku 20. století. Hornický skanzen Mayrau ve Vinařicích pak představuje zdejší poslední pracovní den a připomíná těžbu uhlí na Kladensku. Na hradišti v Budči jsou nabízeny především komentované prohlídky hradiště.²¹³

V současné době Sládečkovu vlastivědné muzeum na Kladně nabízí stálé vzdělávací programy, které jsou představeny v tabulce (viz Tabulka 3). Jednotlivé programy jsou pořádány primárně pro žáky základních škol, trvají většinou 2 hodiny a jsou velmi finančně dostupné (cena se pohybuje v rozmezí 10–30 Kč za žáka), takže je to jedna z nejjednodušších možností pro pedagogy, kteří chtějí zapojit výuku regionálních dějin do výuky bez většího úsilí. Muzeum také většinou pořádá vzdělávací programy k aktuálním výstavám. Vzdělávací programy (v některých případech spíše odborné přednášky či prohlídky), které se více dotýkají regionálních dějin jsou zvýrazněny žlutou barvou, ale jsou zde pro představu zmíněny i ty ostatní.

Název programu	Popis programu	Věková kategorie žáků
Cesta do pravěku	- Cíl: Seznámit žáky s činností muzea a prohloubit jejich znalosti o období pravěku. - Obsah: Úvodní prezentace, prohlídka expozice Pravěk Kladenska a aktivity v dílnách (archeologické vykopávky, slepování pravěkých nádob, malování jeskynních maleb).	4. – 6. třída
Cesta do středověku	- Cíl: Zopakovat některé pojmy vrcholného středověku, předat žákům nové informace o vzniku města Kladna.	4. – 7. třída

²¹³ <http://www.omk.cz>, cit: 7. 10. 2019.

	- Obsah: Seznámení se vznikem města Kladna, práce v tematických výtvarných dílnách (malba napodobeniny vitráže, psaní husím brkem, stavba tvrzí z LEGA), seznámení s heraldickými pravidly.	
Cesta do 19. století	- Cíl: Seznámit žáky s každodenním životem našich předků. - Obsah: Úvodní prezentace o dlouhém 19. století, návštěva expozice a aktivity (poznávání historických předmětů, draní peří, psaní krasopisem a další tematické aktivity).	5. – 9. třída
Kladno za Protektorátu	- Cíl: Seznámit žáky s regionálními událostmi z období Protektorátu Čechy a Morava. - Obsah: Prezentace jednotlivých událostí (příjezd německé armády do Kladna, stanné právo po zastřelení W. Kniesta, věznění odpůrců v sokolovně, gestapo v Kladně, Poldisiedlung, ...). - Program probíhá formou prezentace s úkoly.	9. třída ZŠ, SŠ
Projdi se Kladnem	- Cíl: Seznámit žáky s historickými památkami v centru Kladna. - Obsah: Prohlídka nejstarší kladenské zástavby od zámku po kapli sv. Floriány nebo po Gymnázium Kladno, vedle komentáře si žáci prohlídnou dobové snímky z přelomu 19. a 20. století.	3. – 5. třída
Středověk na Budči	- Cíl: Seznámit žáky s hradištěm Budeč. - Obsah: Aktivity s kostýmovanými lektory přibližující dobu sv. Václava.	MŠ, ZŠ, SŠ
Komentovaná prohlídka hradiště Budeč	- Cíl: Seznámit žáky s hradištěm Budeč. - Obsah: Komentovaná prohlídka.	ZŠ, SŠ

Zdař Bůh	- Cíl: Seznámit žáky se základními pojmy jako uhlí, důl, horník. - Obsah: Seznámení s historií vzniku uhlí, jeho využitím a s tím, jak vypadala práce v dole.	MŠ, 1. třída
Dolem nedolem	- Cíl: Seznámit žáky s pojmy horník, důl, uhlí. - Obsah: Žáci plní úkoly a na jejich základě pochopí základní principy fungování černouhelného dolu.	1.stupeň ZŠ
Pracovní den na Mayrovce	- Cíl: Seznámit žáky s fungováním černouhelného dolu. - Obsah: Žáci si na vlastní kůži vyzkouší jednotlivé profese pracovníků zdejšího dolu a důležitost jejich kooperace.	2. stupeň ZŠ
Cestou za báňským záchranářem	- Cíl: Seznámit žáky s prací báňského záchranáře. - Obsah: Žáci si mohou zkusit nástrahy spojené se záchranou zavaleného horníka a poskytnou mu první pomoc.	ZŠ, SŠ
Expedice na Haldu	- Cíl: Seznámit žáky s geologickým vývojem oblasti a obecnými geologickými principy - Obsah: Náhled do geologie hald, principů osidlování hald rostlinami a do ojedinělé flory a fauny hald. - Jedná se o 2.5 km dlouhý okruh naučné stezky Haldy.	ZŠ, SŠ
Expedice horníkům v patách	- Cíl: Seznámit žáky s historií dolování uhlí od nálezů uhelné sloje ve Vrapicích až po ukončení těžby v této oblasti. - Obsah: Procházka naučnou stezkou <i>Po lesních cestách do historie dolování uhlí na Kladensku</i>.	ZŠ, SŠ

Přednášky ve školách – Historie těžby uhlí na Kladensku	- Cíl: Seznámit žáky s historií těžby uhlí na Kladensku. - Obsah: Odborná přednáška (dle možností se zúčastní také bývalí horničtí pracovníci).	ZŠ, SŠ
--	--	--------

Tabulka č. 3²¹⁴

Na základě tohoto výčtu různých vzdělávacích programů je možné konstatovat, že Sládečkovsko vlastivědné muzeum se svůj cíl snaží plnit, jak to jde. Programy nejsou zaměřené pouze na historii, ale mají daleko širší záběr, a to především s přesahem do technických oborů, což je k dřívějšímu charakteru města celkem příznačné.

4.1.2. Památník Lidice a jím nabízené vzdělávací programy

Památník Lidice vznikl s posláním, aby pečoval o uchování vzpomínky na vyhlazení obce Lidice a utrpení jejích občanů, ke kterému došlo 10. června 1942. Má také zachovat jméno obce jakožto celosvětový symbol obětí válečných zločinů.²¹⁵

Počátky Památníku je možné datovat do roku 1945, kdy vojáci Rudé armády vztyčili pomník u hrobu lidických mužů. Poté zde bylo v 50. letech otevřeno první muzeum a v roce 1962, u příležitosti 20. výročí vyhlazení obce Lidice, bylo otevřeno nové muzeum vystavěné dle projektu Františka Marka. V roce 1955 byl do původního muzejního areálu začleněn Sad míru a přátelství z iniciativy anglického lékaře Sira Barnetta Strosse, kam bylo darováno 29 000 keřů růží ze 32 různých zemí světa. Od roku 1995 je nedílnou součástí pietního území i sousoší 82 lidických dětí z dílny akademické sochařky Marie Uchytlové. Mezi další umělecká díla, které k prostoru lidického Památníku neodmyslitelně patří jsou i socha matky s dítětem u základů dřívější lidické školy a socha truchlící ženy u hrobu lidických mužů, obě z dílny akademického sochaře Bedřicha Stefana.²¹⁶

Samotná příspěvková organizace Památníku Lidice započala v roce 2001, kdy jej Ministerstvo kultury nechalo zřídit ke 31. prosinci 2000. Památník Lidice byl založen za účelem „obnovení péče o historické objekty a areál národní kulturní památky, jež byla v porevolučních

²¹⁴ <http://www.omk.cz>, cit: 8. 10. 2019.

<http://mayrau.omk.cz/rubriky/pro-skoly/>, cit: 8. 10. 2019.

²¹⁵ <http://www.lidice-memorial.cz/pamatnik/pamatnik-a-pietni-uzemi/>, cit: 13. 10. 2019.

²¹⁶ Tamtéž, cit: 13. 10. 2019.

letech zanedbána.“²¹⁷ V současné době se Památník navíc stará i o vzdělávání a osvětu jak mezi žáky a studenty, ale také pedagogy.

V muzeu se od roku 2006 nachází stálá expozice o tragické události v Lidicích s názvem *A nevinní byli vinni...* Expozice je založena na kontrastu betonového obrazu a ožívajícími obrazy na stěnách, které připomínají tváře a jména, které by neměly upadnout v zapomnění.²¹⁸ Jsou zde promítány záběry z autentických archivních materiálů, můžeme zde vidět fotografie obětí, dopisy, které psaly děti svým příbuzným ze zajetí, audiovizuální nahrávky vzpomínek lidických žen a v neposlední řadě i jména všech obětí této tragické události. Časově omezené výstavy se pak konají ve výstavní síni In memoriam.

Dále Památník Lidice spravuje i lidickou galerii, jejíž budova byla taktéž vystavěna dle návrhu architekta Františka Marka v roce 1957. Budova původně sloužila jako lidický kulturní dům. Po revoluci budova přešla do soukromých rukou a až v roce 2002 byla vykoupena státem, byla přestavěna a začala být využívána jako galerie. Zdejší stálá expozice se jmenuje *Remember Lidice* tvořená dary různých světových umělců Lidicím a v 1. patře budovy se pravidelně konají instalace aktuálního ročníku Mezinárodní dětské výtvarné výstavy Lidice.²¹⁹

Posledním výstavním prostorem, který se v Lidicích nachází je Rodinný dům č. p. 116 v ulici Osady Ležáků, kde je možné navštívit stálou expozici s názvem *Stavíme nové Lidice*, která se věnuje výstavbě nové obce, která vznikla dle plánů architektů Františka Marka, Václava Hlinského, Richarda Podzemného a Antonína Tanzera.²²⁰

Památník Lidice pořádá vzdělávací programy pro všechny stupně vzdělávání od mateřských škol po střední školy. Programy pro mateřské školy se věnují především interaktivním koutkům, divadlu a případně malování, jsou tedy zaměřeny spíše na Lidickou galerii, se kterou se snaží děti seznámit. Co se týče programů pro I. stupeň základních škol, tak i ty jsou zaměřeny především na poznání galerie a výtvarných děl, ale už se některé zaměřují i na získávání základních informací o historii Lidic. Programy pro II. stupeň základních škol a střední školy jsou zaměřeny spíše na informace o lidické tragédii a využívají se u nich především digitalizované dokumenty či materiály přibližující životy konkrétních lidických obyvatel. Památník Lidice pořádá mnoho vzdělávacích programů, které se věnují buď

²¹⁷ <http://www.lidice-memorial.cz/pamatnik/pamatnik-a-pietni-uzemi/>, cit: 13. 10. 2019.

²¹⁸ <http://www.lidice-memorial.cz/pamatnik/muzeum/stala-expozice/>, cit: 13. 10. 2019.

²¹⁹ <http://www.lidice-memorial.cz/pamatnik/galerie/>, cit: 13. 10. 2019.

²²⁰ <http://www.lidice-memorial.cz/pamatnik/rodinny-dum-c-p-116/>, cit: 13. 10. 2019.

samotnému osudu obce Lidice, ale také velké množství programů, které se věnují i výtvarným dílům zdejší galerie. Vzhledem k tomu, že tato práce je zaměřená na regionální historii, tak v následující tabulce (Tabulka č. 4) nalezneme pouze programy věnující se této tematice.

Název programu	Popis programu	Věková kategorie žáků
Co mi sochy vyprávěly	- Cíl: Naučit žáky rozeznávat a porovnávat základní materiály pro sochařskou tvorbu. - Popis: Prostřednictvím soch dětí budou žáci sledovat a vyprávět tragický příběh Lidic. Část zaměřující se na výtvarné umění je v prostorách Lidické galerie a část věnující se historii Lidic, probíhá na pietním území.	4. – 5. třída ZŠ
Jednodenní exkurze „Lidice – Terezín – Ničivá síla totality“	- Cíl: Seznámit žáky s prostory Lidic a Terezína, seznámení s širšími souvislostmi období heydrichiády a rozmachu nacistického režimu v Evropě. - Popis: Exkurze s lektorem PhDr. Vojtěchem Kynclem, Ph.D.	9. třída ZŠ, SŠ
Stavíme nové Lidice	- Cíl: Seznámit žáky s konkrétními osudy obyvatel a životem v původních Lidicích a následným poválečným způsobem života přeživších v nových Lidicích. - Popis: Interaktivní vzdělávací program s odborným výkladem, který se odehrává v autentickém interiéru původního domu nových Lidic.	8. – 9. třída ZŠ, SŠ
Příběh obce Lidice	- Cíl: Naučit žáky za pomoci digitalizovaných materiálů historické sbírky využívat dobové materiály k interpretaci historického období.	II. stupeň ZŠ, SŠ

	- Popis: Žáci pracují s digitalizovanými materiály.	
Lidice – kronika jedné vesnice	- Cíl: Seznámit žáky s konkrétními osudy obyvatel obce v období od konce 1. světové války do jejího vyhlazení. Žákům se tak propojí tyto historické události s dalšími dějinnými souvislostmi - Popis: Multimediální vzdělávací program s odborným výkladem, práce s výpověďmi lidických žen a dětí, práce s konkrétními osudy přeživších lidické tragédie.	II. stupeň ZŠ, SŠ
Den, kdy se mi změnil život	- Cíl: Prohloubení historických vědomostí žáků, tvorba hlubšího vztahu a postoje k tématu. Žáci se díky vstupu do role seznámí s osudem lidické dívky a židovského chlapce a měli by hlouběji pochopit příčiny a důsledky 2. světové války. - Popis: Seznámení s konkrétními osudy dětí ovlivněných 2. světovou válkou a holocaustem na základě pramenných materiálů.	8. – 9. třída ZŠ, SŠ
Lidice žijí v obrazech	- Cíl: Seznámit žáky prostřednictvím tvořivých přístupů s lidickou tragédií a historií Lidické sbírky moderního umění. - Popis: Využití metod a technik dramatické výchovy, prohlídka prostor Lidické galerie.	II. stupeň ZŠ

Tabulka č. 4²²¹

4.1.3. Možnosti spolupráce se SOkA Kladno a Středočeskou vědeckou knihovnou

Ve městě také fungují Státní okresní archiv Kladno a Středočeská vědecká knihovna Kladno, od kterých bychom mohli očekávat, že také budou nabízet nějaké výukové programy, které by zdejší žáky seznamovaly s kladenskou historií, avšak realita je trochu komplikovanější.

²²¹ <http://www.lidice-memorial.cz/vzdelavani/>, cit: 14. 10. 2019.

4.1.3.1. Státní okresní archiv Kladno

Okresní archiv na Kladně vzniká v roce 1951, kdy v rámci zřízení Státní archivní komise, se kladenský městský archiv proměnil v archiv okresní. Původně archiv sídlil v budově občanské záložny, ale od roku 2018 dočasně sídlí na Floriánském náměstí a čeká na výstavbu nové archivní budovy.²²² V SOkA Kladno nalezneme prameny ze tří původních regionů – konkrétně Kladenska, Slánska a Velvarska.²²³

Státní okresní archiv Kladno žádné vzdělávací programy pro školy v současné době nenabízí, ale nevylučují možnost spolupráce. Co ale místní archiv nabízí jsou prohlídky archivu pro menší školní skupiny (se zaměřením především na střední školy), kdy jsou žáci seznamováni s chodem archivu a mohou si vyzkoušet práci s matričními knihami i dalšími archivními materiály, které právě s kladenskou historií souvisí. Žáci se zde tudíž seznámí nejen s pojmy věnujícími se archivu a jeho fungování, ale také zde mohou pracovat s různými regionálně tematizovanými archiváliemi, a tak je možné jim přiblížit regionální historii.

4.1.3.2. Středočeská vědecká knihovna

V roce 1897 byla založena knihovna, a to jako spolková Lidová knihovna na Kladně. Knihovna původně sídlila v jedné místnosti kladenské Sokolovny, o dva roky později se přesídlila do druhého poschodí Občanské záložny (do nedávna budova SOkA Kladno, v současnosti je budova využívána kladenským magistrátem), v roce 1928 získala prostory větší, a to v kladenském zámku a od roku 1954 sídlí v budově bývalého Okresního domu. Knihovna potřebovala stále větší prostory kvůli stále se rozrůstajícímu fondu. Nejprve se jednalo pouze o knihovnu městskou, od 50. let plnil funkci knihovny okresní a od let 60. knihovny krajské. V 60. letech byla knihovna také pověřena krajskou metodickou působností a funkcí vědecké knihovny.²²⁴ V současné době je Středočeská vědecká knihovna veřejnou krajskou knihovnou dle §11 zákona č. 257/2001 Sb., o veřejných knihovnických službách a podmínkách jejich poskytování.²²⁵

Středočeská vědecká knihovna nabízí především vzdělávací programy, které se zabývají literaturou a rozvojem čtenářské gramotnosti. Ale po domluvě a na základě požadavků učitelů,

²²² <http://www.soapraha.cz/kladno/ohistorii/>, cit. 16. 10. 2019.

²²³ <http://www.soapraha.cz/kladno/ofondech/>, cit. 16. 10. 2019.

²²⁴ <https://www.svkkk.cz/o-knihovne/z-historie-knihovny>, cit. 16. 10. 2019.

²²⁵ <https://svkkk.cz/o-knihovne/o-knihovne>, cit. 16. 10. 2019.

jsou schopni připravit i jiné vzdělávací programy „na míru.“ Po dotazu, zdali nějaké regionálně historické programy pořádají jsem se dozvěděla, že je možné vytvořit nějaký program, který by pracoval s regionální literaturou – záleží pak na konkrétních představách učitele a možnostech spolupráce.

4.1.4. Městská soutěž Poznej Kladno

Městská soutěž *Poznej Kladno*, kterou pořádá Základní škola a Mateřská škola Kladno, Norská 2633 za podpory statutárního města Kladna, probíhá každoročně v květnu a červnu již od roku 1999, v tomto školním roce 2019/2020 se tedy bude konat 20. ročník. Tato soutěž je určena pro žáky 6. ročníků kladenských škol a 1. ročníku místních víceletých gymnázií. Každou školu může v soutěži reprezentovat jedna třída, výjimku tvoří pouze škola pořadatelská, odkud se do soutěže tradičně zapojují všechny tři šesté třídy.

Soutěž si klade za cíl nejen dětem předat informace o městě, ve kterém chodí do školy, ale také je poučit o tom, kde tyto informace mohou najít a posiluje sounáležitost s městem. Rozvíjí mimo jiné týmovou spolupráci, protože jednotlivé třídy, které se soutěže účastní jsou rozděleny do družstev, která mezi sebou soutěží o co nejlepší umístění. Jednotlivé úkoly jsou koncipovány tak, aby žáci během práce na nich aktivně plnily výstupy RVP ZV, a to konkrétně vzdělávací oblasti Člověk a společnost a průřezových témat.

Samotnou soutěž lze rozdělit na tři části – část přípravnou, kdy žáci plní úkoly ve škole (většinou v rámci výchovy k občanství), poté probíhá samotná hra ve městě a poslední částí je vyhodnocení soutěže, které probíhá v prostorách pořadatelské školy zároveň s výstavou prací žáků.

V I. části, tedy během přípravy na samotnou městskou hru, se žáci jednotlivých tříd nejprve rozdělí do 4 skupin. Každá skupina si pak vymyslí název, vyrobí erb a vizitky, což jsou materiály, kterými se pak bude prezentovat během samotné soutěže. Ovšem hlavním úkolem této části je tvorba plakátu, na kterém skupina tvoří pozvánku na nějaké zajímavé místo v blízkosti jejich školy, které by nemělo zůstat bez povšimnutí. Místo, kde by se ostatní mohli pobavit nebo se o něčem poučit. Každý úspěšný plakát by také měl obsahovat splněné úkoly, které ve školním roce 2018/2019 byly následující: čtyři základní údaje o Kladně, informace o starostovi Pavlovi, informace o T. G. M. (podle kterého se jmenuje zdejší hlavní třída), adresu Středočeské vědecké knihovny a stavební sloh, ve kterém byla postavena a obdobné informace i o kladenském muzeu. V této části je hodnoceno nejen splnění úkolů, ale také nápad a originalita jednotlivých řešení.

II. část se koná v terénu, a to přímo v centru města Kladna. Jednotlivé skupiny se sejdou na náměstí starosty Pavla. Zde se nejprve koná představení skupin. Poté již začne samotná soutěž, kdy týmy plní různé úkoly. Nejprve obvykle kreslí některou z dominantních budov náměstí – buď kostel Nanebevzetí Panny Marie, starou nebo novou budovu radnice anebo dřívější arciděkanství. Poté v rámci procházky po hlavních dominantách Kladna plní pracovní list s úkoly, který je vede k tomu, aby se při procházce po městě rozhlédli a všimli si věcí, které pravděpodobně dříve nepostřehli. Cestou poznávají hlavní třídu a její blízké okolí, tedy jedny z nejstarších budov na Kladně – kladenský zámek, kapli sv. Floriána, Sokolovnu či kladenské gymnázium.

III. část má spíše ceremoniální formu, kdy se všichni účastníci setkají pár týdnů po městské hře během vyhlášení a výstavy jejich výtvorů. Vyhlášení se pravidelně zhošťují žáci devátého ročníku, kteří již předtím pomáhají s pořádáním městské hry. Všichni zapojení žáci dostávají pamětní list a medaili a mohou si prohlédnout práce všech účastníků hry.

Učitelé, kteří vyplňovali dotazník týkající se využívání regionální historie v hodinách dějepisu, který byl vyhodnocován výše, tak se všichni kromě 4 soutěže alespoň někdy se třídou zúčastnili (dá se předpokládat, že ti, co se jí neúčastnili učí na středních školách, pro které tato soutěž není pořádána). Všichni učitelé, kteří k soutěži napsali nějakou zpětnou vazbu, tak jí hodnotí vesměs pozitivně. Z názorů, které se v anketě objevily, není na škodu zmínit tento: „*Soutěž vítám, protože vede žáky k tomu, aby se zajímali o své město nejen z pohledu konzumního života.*“ A ještě jeden: „*Děti soutěž baví, práce ve skupinách, vyhledávání informací, prezentace vlastní práce, porovnání s ostatními, vnímání okolí jinak než obvykle – výborná akce.*“ Je tedy patrné, že učitelé shledávají, že tato městská soutěž má smysl a cení si jejích cílů, tedy především to, že dochází k rozšiřování znalostí žáků o jejich rodném městě či regionu.

Co se týká hodnocení žáků v obdobném dotazníku, tak se soutěže zúčastnilo 70 % ze 157 respondentů, zbylí buď nevěděli, že taková soutěž je nebo se jí jejich škola neúčastnila. Hodnocení akce ze strany žáků bylo poněkud spornější než od učitelů, kteří se shodli, že akce byla zdařilá a děti bavila. Přestože je možné říci, že 65 % zúčastněných se akce líbila, tak zbývajícím 35 % nikoliv. Jako pozitiva městské soutěže bylo zmiňováno to, že získali nové informace, bylo to učení se zábavnou formou a úkoly na žáky působily zajímavě a také se na závěr mohli projít po centru města a podrobněji si prohlédli budovy, které běžně mívají takřka bez povšimnutí. V rámci záporného hodnocení je třeba zmínit, že ne všem vyhovovala skupinová práce, protože někteří členové skupiny se příliš nesnažili, jiným akce připadala

špatně naplánovaná a úkoly v přípravné části zdlouhavé, protože jim ve škole museli věnovat mnoho hodin. Pro jiné žáky to bylo nudné, ať už z důvodu, že většinu informací o Kladně věděli nebo proto že je kladenská historie nezajímá a forma předání jim nepřipadala dost zajímavá.

Porovnání pohledu učitelů a žáků je poměrně zajímavé s ohledem na to, přestože se všichni učitelé shodli, tak žáci měli názory protichůdné – některým se akce velmi líbila, někteří měli vcelku neutrální názor a zbytek měl názor spíše negativní. Přesto je zjevné, že akce je úspěšná jak na straně žáků, tak především na straně učitelů, kteří se jí rádi opakovaně účastní.

4.2. Nápadník dalších možných aktivit

V této podkapitole jsou předloženy návrhy jednotlivých aktivit. Většina těchto aktivit byla vyzkoušena s žáky Základní školy a Mateřské školy Kladno, Norská 2633, kde v současné době již třetím rokem učím. Abych školu krátce přiblížila – jedná se o sídlištní školu, kde jsou na druhém stupni v každém ročníku tři třídy, z nichž jedna je výběrová pro sportovce. Aktivita byly zkoušeny ve školních letech 2018/2019 a 2019/2020.

4.2.1. Aktivita č. I

- Téma: **Vývoj názvů kladenských ulic a náměstí napříč různými dobami**
- Věková kategorie: 9. ročník základní školy (případně střední škola)
- Časová dotace: 4 vyučovací hodiny
- Fakta: Tomáš Garrigue Masaryk, Josif Vissarionovič Stalin, 28. říjen 1918, Zdeněk Nejedlý, Jaroslav Hruška, Antonín Tlustý, Antonín Zápotocký, Cyril Bouda, Ernest Denis, SA, Edvard Beneš, František Palacký, generál Klapálek, Rudá armáda, Milada Horáková, Jan Váňa, Jan Šverma, Karel Kindl, František Pavel, 17. listopad 1989, Thomas Woodrow Wilson, Klement Gottwald.
- Pojmy: politické režimy (demokracie, komunismus, resp. socialismus, nacismus).
- Generalizace: Každý politický režim má různé dopady na život celé společnosti, tyto změny se projevují jak v politickém životě, tak i v každodenním životě obyčejných lidí. Jedním z těchto projevů střídání různých vlád na našem území 20. století jsou i změny názvů ulic, jejichž názvy se dle dominující ideologie často měnily.
- Konkrétní cíle:
 - Žáci zpracují nalezené informace o jednotlivých osobnostech či událostech, podle kterých se jmenovaly a jmenují jednotlivé ulice a náměstí a dovedou zdůvodnit, proč daný název nesou.
 - Žáci vyhodnotí, proč se názvy ulic a náměstí v různých obdobích měnily.

- Žáci jsou schopni diskutovat a argumentovat na základě získaných informací.
- Metodická analýza:
 - Metody: skupinová práce, práce s textem a internetovými zdroji, práce s mapou, diskuse, reflexní aktivita (možný je krátký dotazník s volnými odpověďmi či diskusní kruh).
 - Důraz je kladen na skupinovou spolupráci žáků, kdy si v rámci skupin musí být schopni efektivně rozdělit a naplánovat práci, aby stihli v relativně omezeném čase splnit zadání.
 - Pracovat budou především s knihou *Kladenský uličník*, kde získají potřebný základ informací, které se poté budou snažit doplnit na základě studia dalších knižních zdrojů a internetu.
 - Hodnocení i sebehodnocení je možné provést v rámci diskusní části aktivity, na základě toho, jestli budou žáci schopni dojít k závěru, proč docházelo ke změnám názvů ulic a náměstí na Kladně a jak to souviselo s jednotlivými ideologiemi, které v dané době byly dominantním režimem. Doplněno bude i reflexí, kdy žáci zhodnotí jak užitečnost práce, tak i to, jak se jim pracovalo – co jim činilo největší potíže, co se jim naopak povedlo a jaké pracovní strategie by si měli odnést pro další práci.
- Naplňování klíčových kompetencí:
 - Kompetence k učení
 - *Žáci vyhledají a roztřídí potřebné informace, uvádí je do souvislostí.*
 - *Žáci propojují poznatky do širších celků a vytváří si komplexnější pohled na společenské jevy.*
 - *Žáci získané informace kriticky zhodnotí a jsou schopni o nich diskutovat.*²²⁶
 - Kompetence k řešení problémů
 - *Žáci vyhledají informace vhodné k řešení problému (zadání).*
 - *Žáci nacházejí shodné, podobné a odlišné znaky, dále pak nad nimi dovedou kriticky přemýšlet.*²²⁷
 - Kompetence komunikativní

²²⁶ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2017, str. 12, cit: 8. 10. 2019. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/file/43792/>.

²²⁷ Tamtéž, str. 12, cit: 8. 10. 2019.

- *Žáci formulují a vyjadřují své myšlenky.*
- *Žáci se zapojují do diskuse, snaží se obhájit svůj názor a zároveň vhodně argumentují.*²²⁸
- Kompetence sociální a personální
 - *Žáci účinně spolupracují ve skupině.*
 - *Žáci přispívají k diskusi ve skupině a následně i v rámci celé třídy.*²²⁹
- Kompetence pracovní
 - *Žáci plní své povinnosti a dodržují vymezená pravidla.*²³⁰
- Průřezová témata:
 - Osobnostní a sociální výchova
 - *Prací ve skupině aktivita vede k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci.*
 - *V průběhu jsou také utvářeny a rozvíjeny základní dovednosti pro spolupráci.*²³¹
 - Výchova demokratického občana
 - *Žáci jsou vedeni k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení.*
 - *Aktivita navíc umožňuje posuzovat a hodnotit společenské jevy, procesy a události, které zde probíhaly.*²³²
 - Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
 - *Aktivita slouží k prohloubení porozumění ideologických rozdílů a jejich vlivů na vývoj společnosti.*²³³
- Mezipředmětové vazby:
 - Výchova k občanství – Člověk ve společnosti (učivo: naše obec, region, kraj, naše vlast).²³⁴
 - *Žáci se seznamují s významnými osobnostmi své obce i země.*

²²⁸ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2017, str. 12, cit: 8. 10. 2019. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, cit: 8. 10. 2019.

²²⁹ Tamtéž, str. 12, cit: 8. 10. 2019.

²³⁰ Tamtéž, str. 12, cit: 8. 10. 2019.

²³¹ Tamtéž, str. 127, cit: 8. 10. 2019.

²³² Tamtéž, str. 129, cit: 8. 10. 2019.

²³³ Tamtéž, str. 131, cit: 8. 10. 2019.

²³⁴ Tamtéž, str. 57–58, cit: 8. 10. 2019.

- Zeměpis – Geografické informace, kartografie, Česká republika (učivo: geografická kartografie a topografie).²³⁵
 - Žáci pracují s mapou, vyhledávají v ní a zakreslují do ní jednotlivá místa.
- Výtvarná výchova, Hudební výchova – Osobnosti související s těmito obory.
 - Žáci se seznamují s regionálními umělci.
- Časový scénář:

PŘEDPOKLÁDANÝ ČAS	AKTIVITA
MOTIVAČNÍ FÁZE cca 15 minut	Představení knihy <i>Kladenský uličník</i> například představením ulice, ve které se nachází škola, či vybereme ulici, ve které některý z žáků bydlí nebo výběr necháme na nich.
PŘÍPRAVNÁ FÁZE cca 30 + 45 minut	Vytvoření skupin (ideálně po pěti žácích, ale lze rozpočítat i jinak dle počtu žáků ve třídě), zadání práce, rozdělení rolí a práce v rámci skupiny. Zadání: - Danou ulici musíte najít na mapě a vyznačit jí. - Seznamte se se změnami názvů ulice v jednotlivých obdobích a zjistěte informace o osobě/události/činnosti atd., podle kterých se daná ulice jmenovala a jmenuje. - Připravte, jak zadanou ulici/náměstí představíte (plakát, prezentace, ...). - Zamyslete se, proč se ulice jmenovala v daných dobách tak, jak se jmenovala a pokuste se k těmto změnám najít vysvětlení.
PREZENTACE 45 minut	Žáci představí svou dosavadní práci, tzn. jednotlivé ulice/náměstí, změny jejich názvů napříč různými dobami a další zadané informace. Prezentace jednotlivých skupin by neměla přesáhnout 5 minut. Poté mohou navázat dotazy na doplnění prezentovaných informací.

²³⁵ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2017, str. 76, cit: 8. 10. 2019. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, cit: 8. 10. 2019.

DISKUSE 30–40 minut	Žáci společně diskutují o tom, proč ke změnám docházelo, jestli se tam projevuje změna režimu, a jak. - Učitel ideálně plní pouze roli moderátora, ale samozřejmě, že pokud diskuse bude váznout, tak se snaží žáky přivést ke správným závěrům a diskusi se snaží rozproudit.
REFLEXE 5–15 minut	Závěrečná reflexe, kdy žáci zhodnotí, jak se jim pracovalo, co jim činilo největší potíže, jak docházeli k závěrům atd. Také by se žáci měli vyjádřit k tomu, zda jim nové informace přijdou užitečné, a to jak z důvodu dalšího studia dějepisu, tak i pro běžný život.

- Pomůcky a materiály:

- VYKOUK, Jaroslav. *Kladenský uličník, aneb, Průvodce jmény ulic v Kladně*. Kladno: Sládečkovu vlastivědné muzeum v Kladně, 2007. Vlastivědná knižnice Kladenska, sv. 7.
- Materiální zajištění k tvorbě výstupů žáků – papíry, psací potřeby, tablety/PC s přístupem na internet, mapa města.
- Zadání pro jednotlivé skupiny (každá skupina dostane pouze své zadání na menším papíru):

	Názvy ulice	Bližší informace
I.	ULICE 28. ŘÍJNA B. Masarykova C. Hlavní D., E. J. V. Stalina F. 28. října	- hlavní komunikace ve Švermově Pojmenováno dle Tomáše Garrigue Masaryka, 1. prezidenta Československa. Strohé označení za nacistické okupace. Pojmenováno dle Josifa Visarionoviče Stalina, generálního tajemníka ÚV KSSS. Pojmenováno dle dne vyhlášení samostatného čs. státu v roce 1918.²³⁶

²³⁶ VYKOUK, Jaroslav. *Kladenský uličník, aneb, Průvodce jmény ulic v Kladně*. Kladno: Sládečkovu vlastivědné muzeum v Kladně, 2007. Vlastivědná knižnice Kladenska, sv. 7, str. 17.

II.	ULICE AMÁLSKÁ A. Amálský důl B., D. Školní C. Viktoria E. Zd. Nejedlého F. Amálská	- ulice poblíž centra Kladna, na místě dolu Amálie Pojmenováno dle dolu Amálie, který fungoval mezi lety 1857–1895. Pojmenováno dle prvních tří školních budov, které v této oblasti vznikly. Pojmenováno dle počátečních úspěchů nacistických vojsk, název znamenající vítězství. Pojmenováno dle českého historika, hudebního vědce a ministra čs. vlád.²³⁷
III.	ULICE CYRILA BOUDY B. Hruškova C. Langemarckská D. Ant. Tlustého E. Ant. Zápotockého F. Cyrila Boudy	- jedna z hlavních komunikací centra Pojmenováno dle MUDr. Jaroslava Hrušky, který byl starostou měst v letech 1889–1895, 1898–1918. Pojmenováno dle oblasti Langemarck nedaleko Ypres, kde v roce 1915 německá armáda poprvé použila bojové plyny. Pojmenováno dle Antonína Tlustého, který byl členem kladenského městského zastupitelstva. Pojmenováno dle Antonína Zápotockého, prezidenta ČSR v letech 1953–1957 a také člena kladenského zastupitelstva. Pojmenováno dle Cyrila Boudy, kladenského malíře, grafika a ilustrátora.²³⁸
IV.	ULICE ČS. ARMÁDY A. Dlouhá	- ulice spojující centrum města se čtvrtí Rozdělov Jméno vyjadřovalo charakter ulice.

²³⁷ VYKOUK, 2007, str. 19–20.

²³⁸ Tamtéž, str. 34–36.

	B. Denisova C. Třída SA D. Dr. E. Beneše E., F. Čs. Armády	Pojmenováno dle Ernsta Denise, francouzského historika a slavisty. Pojmenováno dle SA-Sturmabteilung, ozbrojené organizace NSDAP. Pojmenováno dle Eduarda Beneše, prezidenta ČSR v letech 1935–1938 a 1945–1948. Název ulice je vyjádřením úcty a ocenění čs. armády.²³⁹
V.	ULICE GEN. Klapálka A., B. Palackého C. Kruppova D., E. Rudé armády F. gen. Klapálka	- ulice spojující centrum města se čtvrtí Kročehlavy Pojmenováno dle Františka Palackého, historika, filosofa, politika a zakladatele českého dějepiscetví. Pojmenováno dle Gustava Kruppa von Bohlen und Halbach, německého velkopřemyslníka, který spolupracoval s nacisty. Pojmenováno na počest Rudé armády, která osvobodila Kladno. Pojmenováno dle Karla Klapálka, generála a velitele čs. vojenských jednotek za 2. světové války.²⁴⁰
VI.	ULICE MILADY HORÁKOVÉ B., C. Nádraží D. 28. října E. Znárodnění	- jedna z hlavních kročehlavských ulic Informativní název ulice, dle zdejšího hlavního nádraží. Pojmenováno dle dne vyhlášení samostatného čs. státu v roce 1918. Odkaz na proces znárodnění.

²³⁹ VYKOUK, 2007, str. 38–40.

²⁴⁰ Tamtéž, str. 62.

	F. Milady Horákové	Pojmenováno dle Milady Horákové, české právničky a političky, která byla po odsouzení ve vykonstruovaném procesu popravena komunistickým režimem. ²⁴¹
VII.	NÁMĚSTÍ EDVARDA BENEŠE A., B. Váňova C. Viktoria D. Náměstí J. Švermy E. Švermovo náměstí F. Náměstí E. Beneše	- náměstí v centru Kladna Pojmenováno dle Jana Váni, který v roce 1846 našel na Kladensku uhlí a byl poté jmenován horním ředitelem PŽS. Pojmenováno dle počátečních úspěchů nacistických vojsk, název znamenající vítězství. Pojmenováno dle Jana Švermy, komunistického politika a novináře. Pojmenováno dle Eduarda Beneše, prezidenta ČSR v letech 1935–1938 a 1945–1948. ²⁴²
VIII.	NÁMĚSTÍ 17. LISTOPADU B. Austovy sady C. Langemarckské sady D. Náměstí Karla Kindla E. Náměstí pionýrů	- náměstí v centru Kladna Pojmenováno dle Ludvíka Austa, organizátora sociálně demokratického hnutí na Kladensku. Pojmenováno dle oblasti Langemarck nedaleko Ypres, kde v roce 1915 německá armáda poprvé použila bojové plyny. Pojmenováno dle Karla Kindla, sociálně demokratického politika a starosty města Kladna v letech 1919–1938. Pojmenováno na počest dětské organizace, která děti vychovávala v duchu komunistických představ.

²⁴¹ VYKOUK, 2007, str. 130.

²⁴² Tamtéž, str. 144.

	F. Náměstí 17. listopadu	Pojmenováno na počest události 17. listopadu 1989. ²⁴³
IX.	NÁMĚSTÍ STAROSTY PAVLA A. Náměstí, Staré náměstí B. Wilsonovo náměstí C. Hlavní náměstí D. Náměstí J. V. Stalina E. Náměstí revoluce F. Náměstí starosty Pavla	- nejstarší místo na Kladně a současné hlavní náměstí Název vyjadřoval, že náměstí je nejstarším ve městě. Pojmenováno dle Thomase Woodrowa Wilsona, amerického prezidenta v letech 1913–1921. Neutrální pojmenování nejdůležitějšího místa ve městě. Pojmenováno dle Josifa Visarionoviče Stalina, jednoho z vedoucích činitelů KSSS. Tento název poukazoval na to, že náměstí bylo hlavním dějištěm akcí revolučního hnutí na Kladně. Pojmenováno dle Františka Pavla, byl kladenským starostou, který byl Němci zatčen a vězněn na Špilberku, kde spáchal sebevraždu. ²⁴⁴
X.	NÁMĚSTÍ SVOBODY A. Rejdiště, Nové náměstí B., D., F. Náměstí svobody C. Růžové náměstí	- náměstí v centru Kladna Název původní volné plochy na konci původní zástavby, kde bylo vystavěno Nové náměstí. Název symbolizuje znovunabytou samostatnost Čechů, jak v roce 1918 i po roce 1989. Pojmenováno dle růžových záhonů.

²⁴³ VYKOUK, 2007, str. 145.

²⁴⁴ Tamtéž, str. 146.

	E. Gottwaldovo náměstí	Pojmenováno dle Klementa Gottwalda, prezidenta ČSR v letech 1948–1953. ²⁴⁵
XI.	ULICE T. G. MASARYKA A. Dlouhá, Královská B., D. Masarykova C. Hlavní E. Čs. Armády F. T. G. Masaryka	- jedna z nejstarších kladenských ulic Původně nejdelší ulice ve městě, poté pojmenována na počest císařské a královské habsburské rodině. Pojmenováno dle Tomáše Garrigue Masaryka, 1. prezidenta Československa. Název dle geografickému umístění v centru města. Název ulice je vyjádřením úcty a ocenění čs. armády. ²⁴⁶

Vysvětlení zkratk v tabulce:

A. název ulice před rokem 1918

D. název v letech 1945–1948

B. název v letech 1918–1939

E. název v letech 1948–1989

C. název v letech 1939–1945

F. název po roce 1989

- Výstupy a hodnocení: Výstupy žáků budou ve formě plakátů a mapy. U těchto výstupů bude hodnocena faktografická správnost, splnění zadání a grafické zpracování. Dalšími výstupy, které jsou takřka nehodnotitelné jsou názory, které si žáci vytváří, a to názory o vlivu totalitních režimů na běžný život.
 - Konkrétní výstupy jsou k nahlédnutí v Příloze 1–6 (viz str. 141–144).
- Shrnutí aktivity: Tato aktivita je vhodná na závěr školního roku (jako opakování a prohloubení učiva o moderních dějinách) či po probrání ideologií jednotlivých totalitních režimů, což se běžně děje v rámci vzdělávacího obsahu *Moderní doba*. Žáci tak dostávají možnost si nejen zopakovat, ale také aplikovat své znalosti o těchto režimech na velmi blízké zkušenosti, kterou může být právě přejmenovávání ulic a náměstí.
- Alternativy:
 - Lze vybrat jiné ulice, než které zde jsou zmíněny. Výběr je možné přizpůsobit:

²⁴⁵ VYKOUK, 2007, str.146–148.

²⁴⁶ Tamtéž, str. 202–204.

- čtvrti, kde se škola nachází,
 - dle volného výběru žáků,
 - na základě bydliště žáků.
- Lze pracovat s další Vykoukovou publikací, *Kladenským tulákem*, kdy se mohou zaměřit na různé městské části a místní názvy. Díky této aktivitě se žáci mohou dozvědět proč se různé čtvrti či menší územní oblasti jmenují, jak se jmenují (např. Bresson, Čabárna, Engerth, Habešovna, Hvězda, Korea, Podprůhon atd.). Zde můžeme konkrétní výběr uzpůsobit dle výše zmíněného výběru. Bylo by zajímavé doplnit tuto aktivitu i o anketu, která by zjišťovala, jestli Kladeňáci vědí, proč se různé části označují těmito „zvláštními“ názvy.
- Reflexe:
- Aktivita byla vyzkoušena v říjnu roku 2019 s žáky devátých ročníků po dokončení kapitoly věnující se jednotlivým totalitním režimům, které se v Evropě dostávaly k moci ve 20. letech 20. století. Žáci tedy byly vybaveni vstupními znalostmi o jednotlivých ideologiích a rozdílech mezi nimi. Své znalosti tak mohli využít a lépe si je utřídit na příkladech ze svého okolí.
 - Aktivita bohužel probíhala v izolovaných vyučovacích hodinách, nikoliv v jednom bloku. Rozhodně by bylo lepší, kdyby bylo možné alespoň prezentaci a následnou diskusi s reflexí zařadit do devadesátiminutového bloku, protože takto jsme museli nějaké informace opakovat, aby žáci byli schopni smysluplně diskutovat a dojít k nějakým závěrům.
 - Během první fáze si žáci po získání úvodních informací vybrali, že se chtějí dozvědět informace o ulicích v okolí školy, což byly většinou i ulice, kde bydlí. Další fáze proběhla dle plánu a na čas. K prezentacím byly losem vybrány tyto ulice a náměstí: Náměstí starosty Pavla, ulice Československé armády, ulice Amálská, ulice Cyrila Boudy a ulice Milady Horákové. Hlavní problém, který žáci v realizační fázi měli, bylo dohledat informace o některých osobnostech, ale po radě vyučující, kde je hledat, informace našli. Samotné prezentace proběhly bez problémů, žáci byli schopni vše odprezentovat dle zadání. Diskuse měla pomalejší „rozjezd“, ale postupně se zapojila více než polovina žáků. Žáci na základě svých prezentací byli schopni docházet k žádaným závěrům (viz níže). V poslední fázi žáci reflektovali své problémy při tvorbě, což byl především nedostatek zdrojů, naopak pozitivně hodnotili spolupráci s ostatními spolužáky (podrobněji níže).

- Žáci během prezentací a diskuse došli k těmto závěrům:
 - Každá ideologie se snaží co nejvíce potlačit režim předchozí či poukázat na jeho chyby, což se projevuje i ve změně místních názvů.
 - Jednotlivé režimy propagovaly své významné osobnosti či události, což je také patrné ve změnách místních názvů.
 - V současné době se většina názvů vrátila k původním, nebo se částečně odkazuje na období první republiky či oběti totalitních režimů.
 - Žákům přišlo úsměvné, že na sídlišti, na kterém se jejich škola nachází a kde se v současnosti většina ulic jmenuje po různých evropských státech, se v letech po svém postavení v 70. letech, ulice jmenovaly po různých vojenských odvětvích (např. Parašutistů, Dělostřelecká, Tankistů – v současné době Švédská, Norská, Holandská). Zde si příliš jasnou analogii nebyli schopni vytvořit.
 - Z výše zmíněného je patrné, že k žádoucím závěrům byli, alespoň někteří, schopni dojít. Samozřejmě k tomu byla potřeba i řada návodných otázek od vyučující, ale musím jejich snahu a postupně získávanou motivaci ocenit.
- V rámci reflektování aktivity žáci poskytli tuto zpětnou vazbu:
 - Aktivita se žákům celkově zdála zajímavá. Ze začátku se sice zdáli velmi skeptičtí (což i sami přiznali), ale postupně většinu z nich začalo zajímat, co zjistí. Bohužel některým žákům aktivita přišla zbytečná, ale málokdy vymyslíme aktivitu, která bude vyhovovat všem žákům.
 - Největší komplikací byl nedostatek zdrojů (jak knižních, tak internetových) a také problém s vyhledáváním na internetu, protože ne všichni to uměli. Daleko menším problémem bylo hledání ulic v mapě, ale přesto to některým dalo zabrat.
 - Dále měli problém s nacházením rozdílů mezi jednotlivými obdobími, přišlo jim například nepochopitelné, proč se ulice Nádražní nemohla i nadále jmenovat stejně, protože tento název nijak s žádným režimem nesouvisí ani ho nepropaguje.
 - Čas se žákům zdál dostačující, všichni bez problémů práci stihli. Navíc se dokázali rozdělit do skupin tak, že neprobíhaly žádné konflikty a spolupráce fungovala.

- Většina skupin se přibližovala k výše zmíněným závěrům v rámci debat ve skupině. Někteří uznali, že jim více pomohly návodné otázky od učitelky. Také přiznali, že k definitivním závěrům, na kterých se pak všichni shodli, došli spíše až v rámci celotřídní diskuse, kde si vyslechli názory i od ostatních spolužáků.
- Získané informace větší části žáků připadaly, že je později k ničemu nevyužijí. Věří, že jim stačí vědět, jak se ulice jmenuje v současnosti, nevidí žádný význam v tom znát jejich dřívější názvy, natož po kom, respektive po čem se jmenovaly v minulosti. Pouze někteří, ti větší nadšenci, si mysleli, že informace by jim k něčemu mohly být – například při četbě knih nebo alespoň v dalším studiu dějepisu, protože se blíže seznámili s různými osobnostmi. Jedna žákyně uvedla, že se minimálně dozvěděla, o jakém místě její děda mluví, když mluví o Náměstí revoluce. K tomuto názoru se později připojilo i pár dalších žáků, že se takhle seznámí s názvy, které byly realitou města jejich rodiny a budou vědět, o kterých místech jejich prarodiče mluví.
- Pokud se aktivitu pokusím zhodnotit já, tak musím velmi kladně hodnotit to, že větší část třídy brala práci vážně a nad změnami se skutečně zamýšleli. Také jsem byla ráda, že někteří pochopili smysl aktivity a dále se zajímali i po dokončení o nějaké další ulice a měli doplňující otázky. Přes tato pozitiva byl výrazným problémem nedostatek materiálů k některým osobnostem, a také to, že spousta žáků nebyla schopna si informace efektivně vyhledat.
- Doporučení:
 - Mnohem lepší, než izolované vyučovací hodiny by byly buď dva bloky po 90 minutách nebo blok čtyř vyučovacích hodin. Pro žáky by bylo jednodušší se v práci orientovat a vytvářet si požadované souvislosti, protože by v dané tematice byli více ponořeni a neměli prostor informace tak rychle zapomenout.
 - Pokud bychom se chtěli více zaměřit na nedostatek materiálů, tak by bylo možné navázat již zmiňovanou spoluprací s knihovnou (jak bylo zmíněno výše), která regionální literaturu nabízí a je mnohem lépe vybavená než školní knihovny.
 - Další záležitostí, na kterou bychom se měli více zaměřit je to, aby žáci byli schopni lépe a dostatečně efektivně vyhledávat informace jak

na internetu, tak v knižních zdrojích. Tuto kompetenci můžeme rozvíjet víceméně ve všech předmětech a je to rozhodně jedna z kompetencí, která se žákům v současné době velmi hodí.

4.2.2. Aktivita č. II

- Téma: **Největší osobnost historie Kladenska – „Největší Kladěňák“**
- Věková kategorie: 2. stupeň ZŠ
- Časová datace: 5 vyučovacích hodin (4 + 1)
- Fakta: Cyril Bouda, Antonín Čermák, Kilián Ignác Dientzenhofer, Bohumil Hrabal, Jaroslav Hruška, Jaromír Jiroutek, Karel Kindl, František Kloz, Jiří Kolář, Vojtěch Lanna, Josef Lesák, Marie Majerová, Zdeněk Miler, Bohuslav Niederle, František Pavel, Antonín Raymond, Jaroslav Rössler, Jaroslav Selner, Ludvika Smrčková, Karel Souček, František Stavinoha, Julian Stříbrný, Jitka a Květa Válový, Jan Váňa, Jan Vella, Karl Wittgenstein, Antonín Zápotocký. (I když některé osobnosti nebudou vybrány, tak se s nimi žáci při výběru stručně seznámí.)
- Pojmy: region, osobnost
- Generalizace: Různé osoby mají dopad na vývoj společnosti či nějakého celku, kterým může být i město nebo region. Během této aktivity se žáci seznámí s významnými osobnostmi dle vlastního výběru, jejichž stopa se otiskla do historie Kladenska.
- Konkrétní cíle:
 - Žáci zpracují nalezené informace o jednotlivých osobnostech a dovedou zdůvodnit, proč jsou osobnosti pro historii města a regionu významné.
 - Ostatní žáci se alespoň pasivně seznámí s významnými osobnostmi regionu a na základě zprostředkovaných informací vyberou nejdůležitější osobnost z kladenské historie a svůj výběr jsou schopni zdůvodnit.
 - Žáci během výběru osobností kategorizují jednotlivé osobnosti a vybírají ty nejvýznamnější.
- Metodická analýza:
 - Metody: brainstorming, skupinová práce, práce s textem a internetovými zdroji, vyhodnocování ankety, diskuse či jiná forma reflexe.
 - Důraz je kladen na skupinovou práci žáků, kdy si v rámci skupin musí být schopni efektivně rozdělit a naplánovat práci, aby vše stihli v relativně omezeném čase.

- Žáci budou pracovat s internetovými i knižními zdroji, na jejichž základě získají potřebné informace k představení zadané osobnosti.
- Vzájemné hodnocení v první fázi proběhne na základě komentářů spolužáků, na jejichž základě by žáci měli zdokonalit svou práci. Na závěr, po vyhodnocení ankety, žáci diskutují a hodnotí, jestli mohla mít nějaký význam při závěrečných výsledcích ankety jejich práce na medailonku osobnosti.
- Naplňování klíčových kompetencí:
 - Kompetence k učení
 - *Žáci vyhledávají a třídí informace, ty pak uvádějí do souvislosti.*
 - *Žáci si vybírají vhodné způsoby, metody a strategie.*
 - *Svou práci si vhodně naplánují, zorganizují a jsou schopni řídit vlastní práci i práci skupiny.*²⁴⁷
 - Kompetence k řešení problémů
 - *Žáci vyhledávají informace vhodné k řešení problému.*
 - *Žáci kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí a jsou schopni je obhájit.*²⁴⁸
 - Kompetence komunikativní
 - *Žáci formulují a vyjadřují své myšlenky a názory, výstižně se prezentují.*²⁴⁹
 - Kompetence sociální a personální
 - *Žáci účinně spolupracují ve skupině, přijímají roli v pracovní činnosti.*²⁵⁰
 - Kompetence pracovní
 - *Žáci plní své povinnosti a dodržují vymezená pravidla.*²⁵¹
- Průřezová témata:
 - Osobnostní a sociální výchova

²⁴⁷ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2017, str. 12, cit: 26. 10. 2019. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/file/43792/>.

²⁴⁸ Tamtéž, str. 12, cit: 26. 10. 2019.

²⁴⁹ Tamtéž, str. 12, cit: 26. 10. 2019.

²⁵⁰ Tamtéž, str. 13, cit: 26. 10. 2019.

²⁵¹ Tamtéž, str. 13, cit: 26. 10. 2019.

- *Aktivita skupinovou prací vede k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci. Zároveň jsou utvářeny a rozvíjeny základní dovednosti pro spolupráci.*²⁵²
- Výchova demokratického občana
 - *Práce vede žáky k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení.*²⁵³
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
 - *Aktivita vede k poznání (ideálně i pochopení) života a díla významných osobností, ovlivňujících dějiny dalších míst mimo region.*²⁵⁴ (Nejlepším příkladem zde je Antonín Čermák, pozdější starosta Chicaga, který ovlivňoval i dějiny USA.)
- Mezipředmětové vazby:
 - Výchova k občanství – Člověk ve společnosti (učivo: naše obec, region, kraj, naše vlast).²⁵⁵
 - Žáci se seznamují s významnými osobnostmi regionu.
 - Matematika – Závislosti, vztahy a práce s daty (učivo: závislost a jejich vlastnosti, diagramy, tabulky).²⁵⁶
 - Žáci jsou schopni vyhodnotit získaná data a vytvořit na jejich základě tabulku a případně i graf.
 - Český jazyk, výtvarná výchova, hudební výchova
 - Žáci se seznamují s různými osobnostmi oboru (spisovatelé, malíři, sochaři, architekti, skladatelé atd.).
- Časový scénář:

PŘEDPOKLÁDANÝ ČAS	AKTIVITA
PŘÍPRAVNÁ FÁZE cca 45 minut	1. Uvedení do aktivity – vysvětlení cílů a průběhu aktivity. <i>„Všichni známe Jaromíra Jágra, který je v současné době</i>

²⁵² Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2017, str. 127, cit: 26. 10. 2019. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, cit: 26. 10. 2019.

²⁵³ Tamtéž, str. 129, cit: 26. 10. 2019.

²⁵⁴ Tamtéž, str. 131, cit: 26. 10. 2019.

²⁵⁵ Tamtéž, str. 57–58, cit: 26. 10. 2019.

²⁵⁶ Tamtéž, str. 35, cit: 26. 10. 2019.

	<i>pravděpodobně tím „největším Kladeňákem,“ ale můžeme se podívat do minulosti a seznámit se i s dalšími osobnostmi, které Kladno nějak proslavily nebo zde zanechaly významnou stopu.“</i> 2. Brainstorming osobností. Žáci ve skupinách vyhledávají na doporučených internetových stránkách alespoň 10 různých osobností, které se jim zdají zajímavé i se zdůvodněním proč. Další možnou variantou je, že žáci mají zadanou kategorii, ve které bude osobnost hledat (např. politika, sport, kultura, rodáci, „zanechali zde stopu“). Každá skupina udělá rešerši místních významných osobností v dané kategorii. Obě možné varianty skončí tím, že jména všech osobností budou napsána na tabuli, odkud později bude vybráno „TOP 10.“
REALIZACE cca 90 minut	Žáci se rozdělí do dvojic (případně do trojic, pokud to umožňuje počet žáků ve třídě). Každá skupina vybere jednu osobnost z deseti dříve vybraných osobností. Během dvou vyučovacích hodin vytváří malé plakáty, které obsahují následující informace o zvolené osobnosti: - Jméno, datum a místo narození/úmrtí, povolání, portrét, - tři body o tom, jak tato osobnost souvisí s Kladenskem, - důvody, proč by ostatní měli právě tuto osobnost zvolit „největším Kladeňákem.“ Čas lze rozdělit tak, že hodinu vyhledávají materiály a druhou hodinu tvoří medailonky jednotlivých osobností.
PŘÍPRAVA PREZENTACE cca 45 minut	V této fázi žáci nejprve po skupinkách obcházejí jednotlivé plakáty a prohlíží si je. S pomocí lepíků (post it lístečky) komentují, co se jim na nich líbí, nebo co by naopak ještě vylepšili. Žáci, kteří daný plakát tvořili, pak na připomínky zareagují a případně plakát upraví. Na závěr vytvoří nástěnku, na jejímž základě budou moci ostatní žáci volit „největšího Kladeňáka.“

VOLBA	Tato fáze probíhá dle organizačních potřeb školy – den až týden, aby stihlo odhlasovat co nejvíce žáků. Hlasování může probíhat během přestávek, ale aby hlasovalo co nejvíce žáků, bylo by lepší volbu provést v rámci vyučování – nabízí se hodiny dějepisu nebo výchovy k občanství, kam aktivita tematicky nejlépe zapadá.
VYHODNOCENÍ ANKETY cca 45 minut	Po uplynutí termínu, kdy dostanou ostatní žáci prostor k volbě, tak třída, která projekt zpracovala spočítá volební hlasy a připraví vyhodnocení i pro ostatní žáky. Žáci na závěr diskutují o tom, proč si myslí, že daná osobnost zvítězila v hodnocení ostatními žáky a reflektují, proč žáci volili tak, jak volili – co na tom mělo podíl, jestli to byly informace o osobnosti, to, že znali osobnost již dříve, atraktivita plakátu, ... Pro doplnění a zhodnocení lze také dát krátký reflektivní dotazník i vzorku hlasujících žáků.

- Pomůcky a materiály:
 - Materiální zajištění k tvorbě výstupů žáků – papíry, psací potřeby, tablety/PC s přístupem na internet, ideálně vytištěné fotografie jednotlivých osobností.
 - Nástěnka, na kterou žáci připevní medailonky osobností + „volební urna,“ kam žáci budou vhazovat své hlasovací lístky.
 - Internetové seznamy, které žákům mohou pomoci s výběrem osobností:
 - https://mestokladno.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=6506&id=1412963&p1=2100050451
 - <http://www.kladnominule.cz/tag/osobnosti>
 - https://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Narození_v_Kladně
 - https://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Pohřbení_v_Kladně
 - Doporučená literatura k poskytnutí žákům:
 - VYKOUK, Jaroslav. *Kladenský uličník, aneb, Průvodce jmény ulic v Kladně*. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, 2007. Vlastivědná knižnice Kladenska, sv. 7.
 - FROLÍK, František. *Osobnosti Kladenska s ukázkami jejich rukopisů*. Nové Strašecí: Jiří Červenka – Gelton, 2015.

- LEMON, Vladimír. *Významné osobnosti kladenského zdravotnictví: záznam přednášky*. Kladno: Městský úřad, 1998.
- Výstupy a hodnocení: Výstupy žáků budou ve formě plakátů. Bude pak hodnocena faktografická správnost, dodržení zadání, poutavost plakátu a jeho grafické zpracování. Dalším výstupem bude i zpracování ankety, které bude zpracováno jak do tabulky, tak i do grafu, zde bude hodnoceno správné zpracování výsledků.
 - Konkrétní výstupy jsou k nahlédnutí v Příloze č. 7–19 (viz str. 144–155).
- Shrnutí aktivity: Aktivita je vhodná spíše pro využití v rámci projektového dne, kdy je dostatek prostoru pro přípravu medailonků. Ani hlasování by nijak nemělo narušovat výuku. Žáci k realizaci nepotřebují žádné zásadní vstupní znalosti, měli by být schopni pracovat na základě informací získaných během aktivity.
- Alternativy:
 - Obsah:
 - Je možné se zaměřit pouze na jednotlivé kategorie – např. jedna třída by připravila „TOP 10“ sportovců, další „TOP 10“ osobností kulturního života, „TOP 10“ kladenských rodáků, „TOP 10“ architektů atd.
 - Podstatně komplikovanější možností by bylo specifikovat osobnosti pouze pro určitou konkrétní část města – např. Kladno – centrum, Kročehlavy, Rozdělov apod.
 - Vybírané osobnosti by také mohly být spojeny pouze s určitým obdobím.
 - Průběh:
 - Pokud by se jednalo o aktivitu v rámci projektového dne, bylo by možné, aby žáci prezentovali osobnosti v dalších třídách a hlasování by pak mohlo proběhnout formou anketního dotazování, kdy by prezentující zjišťovali i důvod, podle kterého se rozhodovali u výběru kandidáta.
- Reflexe:
 - Aktivita byla vyzkoušena v říjnu 2019 s žáky sedmého ročníku, jako projektový den, který propojoval poznatky z dějepisu a výchovy k občanství. Prvotní fáze projektu proběhla za čtyři vyučovací hodiny dle plánu + byla navíc přidána jedna hodina, který byla vyhrazena pro jistotu, kdyby žáci tvorbu nestíhali. Fáze, kdy probíhala volba ostatních žáků, trvala 2 týdny, voličů bylo celkem 193. Spočítání „volebních lístků“ proběhlo poté v rámci hodiny výchovy k občanství.

- Během první hodiny došlo nejprve k vyhledávání osobností v rámci menších skupin a poté žáci společně vybírali desítku nejvýznamnějších osobností. Vybírali podle toho, jestli osobnosti znali již dříve, ale také podle toho, jestli k nim našli dostatek informací, přesto byl výběr poměrně problematický (viz níže). Druhou hodinu žáci vyhledávali informace na počítačích a v literatuře. Třetí hodinu vypracovávali medailonky a poslední hodinu proběhla výstavka se zpětnou vazbou a vytvoření nástěnky. Vzhledem k tomu, že jsme pro jistotu měli prostor ještě pátou hodinu, tak proběhla reflexní diskuse již tuto hodinu, kdy si žáci řekli, které medailonky se nejvíce líbily a jaké osobnosti jim připadaly nejzajímavější a proč. Hlasování ostatních žáků druhého stupně probíhalo většinou v rámci hodin výchovy k občanství, někteří žáci hlasovali i o přestávkách. Sčítání hlasů a vyhodnocení proběhlo sice hlučně, ale víceméně bez problému během jedné vyučovací hodiny. Všechny aktivity tudíž proběhly dle očekávaného časového harmonogramu.
- To, jak se žáci zhostili tvorby jednotlivých medailonků si můžeme prohlédnout v přílohách (viz str. 144–154). Žákům se nejvíce líbilo zpracování plakátu s Antonínem Čermákem, protože byl nejnápaditější – obsahoval posuvný obrázek, vlastní ilustrace i informace byly napsány na poskládaných barevných papírcích. Naopak nejméně je oslovil plakát věnující se Karlu Wittgensteinovi, který působil velmi chudě a nezajímavě.
- V rámci reflexe žáci poskytli tuto zpětnou vazbu:
 - Bylo zajímavé se dozvědět něco o zdejších osobnostech. Také spousta žáků nevěděla, že z blízkého okolí pochází i jeden z prezidentů ČSR. Naopak osobností, kterou všichni znali, či spíše jeho výtvar, byl Zdeněk Miler.
 - Někteří měli problém nalézt dostatek informací (např. MUDr. Jaroslav Hruška), někteří měli problém opačný, protože měli příliš velké množství informací, ze kterých si nemohli ty nejdůležitější vybrat (např. Antonín Zápotocký).
 - Některé dvojice měly práci komplikovanější tím, že danou osobnost dříve neznali, tudíž neměli žádné vstupní informace a nevěděli, co od osobnosti čekat.
 - Největší problém se však týkal výběru „TOP 10,“ protože s ohledem na to, že jména některých osobností slyšeli poprvé a neměli o nich tudíž

žádné informace, tak nevěděli, koho si vybrat. Navrhující skupina sice výběr většinou zdůvodnila, ale ostatním přišly důležitější osobnosti, které vybrali oni. Takže v této fázi došlo k drobným sporům, ale výběr se nakonec povedlo provést.

- Většina žáků se shodla na tom, že hlasující si pravděpodobně vybírali především s ohledem na grafické zpracování, protože nejvýše byly umístěné osobnosti, jejichž medailonky byly graficky nejzdařilejší. Více méně se shodli na tom, že ostatní většinou nečetli informace k osobnostem, protože na základě jejich rozhovorů, většina hlasovala na základě výše zmíněného zpracování.
- Já osobně aktivitu hodnotím kladně. Je patrné, že se většina žáků při tvorbě medailonků snažila a byli schopni pracovat na základě zadání a předem daných kritérií. Co je poněkud nešťastné je, že je velmi pravděpodobné, že žáci (dalo by se říci, že podle očekávání) hlasovali na základě grafického zpracování, a nikoliv podle důležitosti jednotlivých osobností pro historii Kladenska.
- Doporučení:
 - Bylo by možné udělat předvýběr osobností, který by obsahoval i pár stručných informací, což by žákům usnadnilo výběr. Práce by pak mohla zabrat i kratší časový úsek, ale nedošlo by k rozvoji tolika klíčových kompetencí.
 - Co by ale bylo skvělým vylepšením, by bylo zařízení internetového hlasování, které by urychlilo i usnadnilo hlasování ostatních. V tomto případě by ale bylo potřeba udělat medailonky na počítači, aby se ostatní s informacemi mohli seznámit v rámci hlasování. Tato možnost by pak zase mohla být technicky velmi náročná, což by všichni nemuseli zvládnout.

4.2.3. Aktivita č. III

- Téma: Historická stezka Kladnem
 - Tuto aktivitu je možné přizpůsobit více různým tématům, respektive obdobím, může se věnovat buď nejvýznamnějším budovám města vůbec, ale může se také věnovat různým historickým obdobím (na Kladně od baroka do současnosti), nebo se zaměřit na památníky či pomníky významných událostí.
- Věková kategorie: 2. stupeň ZŠ (zaleží na tématu)

- Časová datace: záleží na výběru varianty – ideálně tři dny o pěti vyučovacích hodinách
- Fakta: architekti různých kladenských budov (Kilián Ignác Dientzenhofer, Ludvík Lábler, František Havlena, Jan Vejrych, Václav Krotký, Josef Hoffmann, Josef Mařík, Karel Šidlík, Jaroslav Rössler, Alois Dryák, Alois Bouda, Jaroslav Šnajdr, Rudolf Černý, Václav Stádník, Václav Košař, Jan Pilař, Josef Havlíček, Karel Filsak, Karel Bubeníček, Josef Pícek), autoři malířské či keramické výzdoby (Josef Bosáček, Mary Durasová, Martin Reiner, Bedřich Stefan, Hana Wichterlová, Marta Jirásková), pomníky 1. světové války a 2. světové války a jejich obětí.
- Pojmy: umělecké směry (baroko, secese, historizující slohy, rondokubismus, funkcionalismus, moderna, socialistická architektura).
- Generalizace: Kladno se nemůže pyšnit velkým množstvím dlouhověkových památek, ale přesto zde nalezneme několik unikátních barokních staveb podle návrhů významného architekta Kiliána Ignáce Dientzenhofera, na kterých je možné studovat různé znaky tohoto uměleckého slohu. Nejvíce staveb zde nalezneme z konce 19. století a 20. století, kdy zde nacházíme budovy od novorenesance až po činžovní a panelové domy, které zde byly ve velkém stavěny ve 2. polovině 20. století.²⁵⁷
- Konkrétní cíle:
 - Žáci na základě nashromážděných informací dokáží jednotlivá místa rozdělit do kategorií, aby vytvořili jednotlivé historické stezky. Během toho identifikují znaky různých architektonických směrů.
 - Žáci použijí získané informace a vytvořené stezky a představí je ostatním.
 - Žáci kritizují svou práci a jsou schopni přijmout a interpretovat kritiku dalších žáků, kteří byli seznámeni s jejich finálním produktem.
- Metodická analýza:
 - Metody: snowballing/brainstorming, skupinová práce, prezentace, vyhodnocení dotazníku, diskuse.
 - Žáci nejprve pracují jednotlivě, díky metodě sněhové koule se postupně zapojí všichni žáci a přispějí svými nápady. Případně za využití metody brainstormingu se také zapojí velké množství žáků, kteří budou muset spolupracovat, stejně jako nadále během této aktivity.

²⁵⁷ Fakta, pojmy i generalizace souvisí s konkrétním vybraným tématem historické stezky.

- Během tvorby mapy si žáci budou muset práci vhodně rozdělit, naplánovat, aby vše stihli v relativně omezeném čase.
- Žáci zpracují různé materiály, aby vytvořili historickou stezku – budou pracovat s literárními zdroji, internetem, informačními a pamětními deskami a ideálně také s primárními prameny v podobě samotných vybraných míst.
- Hodnocení a sebehodnocení práce žáků proběhne v reflektivní fázi, kdy žáci budou diskutovat nad svými vlastními poznatky ohledně jejich práce, ale také na základě dotazníků, kde dostanou zpětnou vazbu i od žáků, kteří se přípravy neúčastnili.
- Naplňování klíčových kompetencí:
 - Kompetence k učení
 - *Žáci v průběhu vypracovávání zadání této aktivity vyhledávají a třídí informace a na základě jejich pochopení, uvádí věci do souvislostí.*
 - *Žáci si vybírají vhodné způsoby, metody a strategie a práci si plánují a organizují.*²⁵⁸
 - Kompetence k řešení problémů
 - *Žáci samostatně řeší problémy a volí vhodné způsoby řešení jejich zadaného úkolu.*²⁵⁹
 - Kompetence komunikativní
 - *V průběhu prezentace i diskusní části žáci formulují a vyjadřují své myšlenky a názory v logickém sledu.*
 - *Žáci se vyjadřují výstižně, souvisle a kultivovaně.*
 - *V rámci reflexe i diskuse jsou schopni naslouchat promluvám druhých a adekvátně na ně reagovat a zapojit se do diskuse.*²⁶⁰
 - Kompetence sociální a personální
 - *Žáci účinně spolupracují ve skupině a u toho se podílí na utváření příjemné atmosféry ve skupině při práci.*

²⁵⁸ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2017, str. 12, cit: 31. 10. 2019. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/file/43792/>.

²⁵⁹ Tamtéž, str. 12, cit: 31. 10. 2019.

²⁶⁰ Tamtéž, str. 12, cit: 31. 10. 2019.

- *V případě potřeby si žáci poskytnou pomoc a zároveň jsou schopni o ni i požádat.*²⁶¹
- Kompetence občanské
 - *Během procházky městem a bližším seznámení se se zdejšími významnými místy se žáci mimo jiné učí respektu, ochraně a ocenění našich tradic a kulturního i historického dědictví.*²⁶²
- Kompetence pracovní
 - *Žáci při práci dodržují vymezená pravidla a plní své povinnosti.*²⁶³
- Průřezová témata:
 - Osobnostní a sociální výchova
 - *Aktivita přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů ve třídě,*
 - *Nadále rozvíjí základní dovednosti dobré komunikace a k tomu příslušné vědomosti.*
 - *Navíc vede k uvědomování si hodnoty spolupráce.*²⁶⁴
 - Výchova demokratického občana
 - *Práce umožňuje participovat na rozhodnutích celku s vědomím vlastní odpovědnosti za tato rozhodnutí a s vědomím jejich důsledků.*
 - *Aktivita rozvíjí a podporuje komunikativní, formulační, dialogické a prezentační schopnosti a dovednosti.*
 - *Vede k uvažování o problémech v souvislostech a kritickému myšlení.*²⁶⁵
- Mezipředmětové vazby:
 - Výchova k občanství – Člověk ve společnosti (učivo: naše obec, region, kraj, naše vlast).²⁶⁶
 - *Žáci se blíže seznamují se svou obcí a místem, kde žijí.*

²⁶¹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2017, str. 13, cit: 26. 10. 2019. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, cit: 31. 10. 2019.

²⁶² Tamtéž, str. 13, cit: 31. 10. 2019.

²⁶³ Tamtéž, str. 13, cit: 31. 10. 2019.

²⁶⁴ Tamtéž, str. 127, cit: 31. 10. 2019.

²⁶⁵ Tamtéž, str. 129, cit: 31. 10. 2019.

²⁶⁶ Tamtéž, str. 57–58, cit: 31. 10. 2019.

- Informační a komunikační technologie – Vyhledávání informací a komunikace (učivo: hodnota a relevance informací a informačních zdrojů), zpracování a využití informací (učivo: prezentace informací, počítačová grafika).²⁶⁷
 - Mimo vyhledávání informací na internetu a vyhodnocování vhodných zdrojů, žáci také zpracovávají elektronickou prezentaci nashromážděných dat.
- Člověk a svět práce – Design a konstruování (učivo: sestavování modelů).²⁶⁸
 - Žáci jsou schopni sestavit zjednodušené modely různých kladenských budov.
- Výtvarná výchova
 - Žáci se seznamují s různými architektonickými slohy a budovami pro tento sloh typickými.
- Časový scénář:

PŘEDPOKLÁDANÝ ČAS	AKTIVITA
PŘÍPRAVNÁ FÁZE 45 minut	1. Výběr míst, která by bylo vhodné zařadit do historické stezky. Mohl by být usnadněn předchozím zadáním vyhledávání míst, která se jim ve městě zdají důležitá. - K získání návrhů žáků můžeme využít metodu sněhové koule (snowballing), kdy žáci budou nejprve vymýšlet samostatně místa, která by do stezky zahrnuli a poté postupně tvoří větší skupinky od dvojice po celou třídu. Již předtím, než dojde k diskusi v rámci celé třídy, tak žáci budou mít částečně jasno o tom, která místa chtějí zahrnout a proč. Pokud bude míst příliš moc, nebo naopak příliš málo, tak učitel vede žáky k tomu, aby došli k ideálnímu počtu. - Další možností je brainstorming, kdy žáci, na rozdíl od předchozí metody, budou od začátku pracovat

²⁶⁷ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2017, str. 40, cit: 26. 10. 2019. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, cit: 31. 10. 2019.

²⁶⁸ Tamtéž, str. 107, cit: 31. 10. 2019.

cca 180 minut	na vymýšlení jednotlivých míst stezky společně. Opět dojde na konci k rozšíření nebo zmenšení seznamu těchto míst. 2. Sběr materiálů k jednotlivým místům, památkám, ulicím, památníkům atd. - Časově náročnou možností je vyrazit s žáky do terénu, kde pak mohou jednotlivá místa sami zdokumentovat a vlastní fotky pak využít ve své další práci. Také se v terénu seznámí s pamětními cedulemi nebo informačními tabulemi, odkud mohou základní informace získat. - Méně časově náročnou možností je žákům zprostředkovat literaturu, ze které mohou čerpat informace i fotografie či přístup k internetu. Pokud literaturu není schopna poskytnout škola nebo učitel, tak dochází k vhodné příležitosti domluvit se se Středočeskou vědeckou knihovnou v Kladně, která pro žáky potřebné publikace připraví (pravděpodobně i ve větším množství, než jaké jsme schopni zajistit ve školách). - Poslední možností je kombinace předchozích dvou. 3. Žáci poté utvoří kategorie, do kterých by daná místa zařadili a podle toho mohou rozdělit celou práci na více různých stezek (různé kategorie lze řadit podle období, umístění a vzdálenosti budov, podle toho, čím jsou významné atd.).
REALIZACE 180 minut	Během této fáze žáci tvoří interaktivní mapu nebo plán historické stezky, buď v elektronické formě na počítači (pokud máme technicky nadané děti a sami jsme schopni je vést, případně máme možnost pracovat v tandemu s učitelem IKT) nebo na dlouhý plakát, k tomu také možné připravit i makety některých budov. U každé zastávky stezky by měly být tyto informace: - Název,

	- adresa, - kdy vznikla/byla postavena (+ architektonický sloh) - k čemu byla dříve využívána a k čemu je využívána dnes, případně kdo tu žil, - proč je tato zastávka zařazena do stezky, v čem tkví její důležitost, - obrázek (ideálně porovnání toho, jak místo vypadalo původně nebo dříve a jak vypadá v současné době).
PREZENTACE cca 90 minut cca 45 minut	Na závěr dochází k prezentaci, kdy žáci pracující na projektu sdílí nově získané informace s ostatními. Na výběr je opět více možností k tomu, jak ostatním představit jejich historickou stezku Kladnem. - První možnost, která se nabízí je ta, že se žáci stanou průvodci po vlastní stezce a mohou po ní provést ostatní třídy. - Druhou možností je prezentace ve třídě, a to buď interaktivní počítačová prohlídka po stezce nebo prezentace plakátu, která může být doplněna i o prezentaci na počítači či maketami, které žáci vytvořili.
REFLEXE cca 45–90 minut	Po prezentaci by mělo dojít k reflexi, a to jak ze strany těch, kteří stezku připravovali (diskuse v rámci skupiny s moderací učitele), tak i těch, kteří se zúčastnili prezentace (krátký dotazník, který budou vyplňovat hned po absolvování prezentace). Může pak dojít ke zlepšení a zdokonalení stezky. - Žáci, kteří budou provedeni po stezce, by se měli vyjádřit k tomu, jak na ně prezentace působila, co by případně vylepšili a jaká mají doporučení. - Prezentující žáci by se měli zamyslet nad tím, co jim činilo problémy, ale také nad tím, co se jim podařilo a jak k danému úspěšnému postupu došli a vyvodí z toho ponaučení pro své další vzdělávání. Také společně

	vyhodnotí dotazníky, vyplněné žáky, které po stezce provedli. Žáci pak mohou zpracovat případné změny.
--	--

- Pomůcky a materiály:
 - Materiální zajištění k tvorbě výstupů žáků – papíry, psací potřeby, tablety/PC s přístupem na internet, případně kreativní potřeby pro tvorbu maket jednotlivých budov.
 - Doporučená literatura a webové stránky k poskytnutí žákům:
 - KOVAŘÍK, Jiří, Josef SEIFERT a Zdeněk SLEPIČKA. *Kladno – zrcadlo času: vnímat odraz Kladna minulosti--: vnímat obraz Kladna současnosti--*. Praha: Pro Statutární město Kladno vydal Josef Ženka, 2014.
 - SEIFERT, Josef, Zdeněk SLEPIČKA a Irena VEVERKOVÁ. *Kladno – dotečky času: jít tak centrem města sedmdesátých a osmdesátých let--: jít tak centrem města v desátém roce třetího tisíciletí--*. Kladno: Statutární město Kladno, 2010.
 - VEVERKOVÁ, Irena. *Kladno*. Praha: Paseka, 2008. Zmizelé Čechy.
 - VEVERKOVÁ, Irena. *Procházka Kladnem: 50 kladenských budov*. 2. vyd. Kladno: Nezávislý novinář IV, 1999.
 - <http://www.kladnominule.cz/tag/budovy>
 - https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_kulturních_památek_v_Kladně
 - <https://pamatkovykatalog.cz/uskp>
- Výstupy a hodnocení: Hlavním výstupem je samotná stezka, která se skládá z mapy a medailonků se základními informacemi o jednotlivých budovách. Hodnocena bude trasa, faktografická správnost, naplnění zadaných kritérií a celkové grafické zpracování.
 - Konkrétní výstupy jsou k nahlédnutí v Příloze č. 20–23 (viz str. 156–157).
- Shrnutí aktivity: Jedná se o aktivitu časově náročnou, proto by bylo dobré na ní vyčlenit více dní (například před Vánoci nebo na konci školního roku, kdy žáci už stejně nejsou příliš schopni běžné výuky a my bychom ten čas mohli takto využít). Projekt je možné zaměřit jak na studium jednoho období, různých architektonických slohů, tak i na různé pomníky, které zde připomínají různé historické události spjaté s Kladnem nebo s Kladeňáky.

- Alternativy:
 - Viz časový scénář, kde jsou zmíněny různé alternativy pro průběh
 - Možná témata pro stezku:
 - Kladno barokní,
 - Kladno 19. století,
 - Kladno za republiky,
 - Kladno socialistické,
 - Kladenské domy spojené s významnými osobnostmi,
 - Kladno kulturní (divadlo, literatura, výtvarné umění),
 - Kladenské pomníky a zapomníky,
 - Pomníky 1. světové války na Kladně,
 - Pomníky 2. světové války na Kladně.
- Reflexe: Vzhledem k tomu, že v loňském roce bylo sté výročí vzniku Československa, tak na spoustě škol probíhaly projekty, které se výročí věnovaly. U nás na škole probíhal také, žáci si mohli vybrat z desítky témat a jedním z témat byla „*Kladenská architektura za posledních sto let.*“
 - Aktivita byla vyzkoušena v listopadu 2018 s žáky různých ročníků druhého stupně, kteří se přihlásili k tématu „*Kladenská architektura za posledních sto let.*“ Žáci měli rozdílné vstupní znalosti, ale vzhledem k jejich spolupráci to nebylo na škodu. Na projekt byly vyhrazeny tři dny, kdy během třetího dne docházelo již k jednotlivým prezentacím.
 - Během prvního dne došlo nejprve k brainstormingu jednotlivých míst, která by bylo vhodné do stezky zařadit. Jediným problémem v této fázi bylo to, že většina žáků nevěděla, ve které době byly jednotlivé budovy vystavěny. Po vybrání jednotlivých budov žáci sestavili stezku, a pak jsme vyrazili do terénu, kde si žáci fotili jak jednotlivé budovy, tak informační desky v jejich okolí. Druhý den došlo k tvorbě mapy této stezky a medailonků jednotlivých budov na trase. Poslední den proběhla ranní reflexe a poté prezentace před dalšími skupinami 2. stupně a různými třídami 1. stupně. Během prezentace se žáci střídali.
 - V rámci reflektování aktivity žáci poskytli tuto zpětnou vazbu:
 - Obecně bylo mezi žáky bráno jako pozitivum to, že se seznámili se znaky jednotlivých architektonických slohů 20. století a tím, že se blíže seznámili s různými kladenskými budovami.

- Při výběru budov je překvapilo stáří některých z nich, protože si mysleli, že patří do posledního století a ony přitom byly starší nebo o jiných si mysleli, že jsou naopak starší. Celkově toto určování stáří budov a jejich výběr do stezky bylo nemalou komplikací.
- Největší stížností, kterou žáci často vyjadřovali bylo to, že na práci v terénu byla v listopadu velká zima.
- Žáci, kteří byli svědky prezentací, poskytli tuto zpětnou vazbu:
 - Tito žáci byly povětšinou velmi struční, a to slovy, že se jim stezka líbila a žádné další informace neposkytli.
 - Co většinou kritizovali byl nedostatek obrázků, s čímž nelze nesouhlasit.
 - Naopak chválili celkový nápad a výběr budov.
- Pokud práci zhodnotím já, tak musím zmínit to, že stezka se celkem vydařila, žáci pracovali dle svých možností. Určitě zde byly nějaké organizační nedostatky, protože se jednalo o první větší projekt, který jsem organizovala a plánovala. Tato skutečnost se projevovala především v tom, že nedošlo k řádné reflexi, a to jak ze strany prezentujících, tak těch, kterým byla stezka prezentována. Prezentace také mohla být nápaditější a lépe zpracovaná.
- Doporučení:
 - Viz časový scénář aktivity, především co se týká jiných formálních možností. Ideální by především bylo interaktivní zpracování, které by prezentaci jistě dodalo u ostatních žáků na větší atraktivitě.
 - Navázat spolupráci s knihovnou, která by poskytla více materiálů, než kolik jich je možné dohledat na internetu.

4.2.4. Aktivita č. IV

- Téma: **Vznik Kladna a okolních obcí a jejich středověký vývoj**
- Věková kategorie: 6. nebo 7. ročník ZŠ
 - Pro 6. ročník je možné zařadit ve dvou předmětech:
 - v dějepisu, a to hned v úvodu dějepisu, kdy to můžeme brát jako motivační aktivitu, která žákům dějepis více přiblíží na příkladech z jejich blízkého okolí,
 - ve výchově k občanství se aktivita hodí do celku Naše vlast, kde se žáci věnují i vlastnímu regionu.

- Zde by ovšem bylo vhodné aktivitu doplnit i o informace o středověku a bylo by potřeba počítat s tím, že žáci mnohem složitěji dojdou k nějakým závěrům.
- Mnohem jednodušší je zapojení v 7. ročníku, protože se jedná o učivo, které patří do středověku, což je jeden z tematických celků probíraných v tomto ročníku. Jedním z konkrétnějších témat je i vznik měst a vesnic, kam je možné pro lepší pochopení tuto aktivitu zařadit. Tato aktivita také nabízí propojení vlivu národních dějin na ty regionální, tím pádem zde žáci mohou lépe pochopit tuto závislost a také historické jevy týkající se celého národa na příkladu menšího a žákům bližšího celku.
- Časová datace: 5 vyučovacích hodin
- Fakta: Kladenští z Kladna, Žďárští ze Žďáru, pánové ze Dříně, pánové z Vrapic, pánové ze Všehrd, Jan Lucemburský, Václav IV., panská jednota, Zikmund Lucemburský, Jiří z Poděbrad, Vladislav Jagellonský, Lev z Rožmitálu.
- Pojmy: šlechta, proces vzniku obcí a měst, vláda Lucemburků, husitské války, pověst, kroniky, tvrz, odúmrť, verdunk.
- Generalizace: Na příkladu Kladna, Kročehlav, Dubí, Dříně, Hnidous a Vrapic je možné si osvojit či zopakovat proces vzniku obcí ve 14. století. Navíc se tak můžeme dozvědět o šlechtických rodech, které zdejší panství vlastnili. Také si připomenou různé události z českých dějin, které měly vliv i na jednotlivé obce a regiony (např. spory krále Václav IV. s českou šlechtou či husitské války). V těchto souvislostech se také lze seznámit s jednotlivými pojmy souvisejícími se středověkem (např. odúmrť).
- Konkrétní cíle:
 - Žáci interpretují výchozí texty a jsou na základě těchto informací schopni vytvořit vlastní kreativní výstupy.
 - Žáci budou poté na základě nově získaných vědomostí vysvětlit souvislosti mezi národními a regionálními dějinami ve 14. a 15. století.
- Metodická analýza:
 - Metody: skupinová práce, práce s textem, tvorba komiksu/předvádění scénky, diskuse, názorová škála.
 - Žáci na základě výchozího textu ve skupinách tvoří kreativní výstupy, a to buď kreslí komiks nebo připraví a předvedou scénku. Jejich úkolem bude mimo jiné si práci efektivně rozdělit a rozvrhnout, aby zadanou práci stihli vypracovat.

- Pracovat budou s texty převzatými z knihy *Kladenský tulák*, které jim předají rámec informací, které potřebují ke tvorbě výstupů.
- Hodnocení i sebehodnocení práce proběhne v reflektivní fázi, kdy formou diskuse v kruhu žáci zhodnotí práci svou i ostatních, problémy, které při tvorbě výstupů měli, a také zpracují nově získané informace.
- Naplňování klíčových kompetencí:
 - Kompetence k učení
 - *Žáci propojují poznatky do širších celků a vytváří si komplexnější pohled na různé jevy*
 - *Žáci vybírají vhodné způsoby, metody a strategie, plánují, organizují a řídí vlastní práci.*²⁶⁹
 - Kompetence k řešení problémů
 - *Žáci nachází shodné, podobné a odlišné znaky a dovedou nad nimi kriticky přemýšlet.*²⁷⁰
 - Kompetence komunikativní
 - *Žáci formulují a vyjadřují své myšlenky a zapojují se do diskuse.*
 - *Žáci se snaží obhájit svůj názor a během toho vhodně argumentují.*²⁷¹
 - Kompetence sociální a personální
 - *Žáci účinně spolupracují ve skupině a přispívají k diskusi ve skupině a následně v rámci celé třídy.*²⁷²
 - Kompetence pracovní
 - *Žáci plní své povinnosti a dodržují vymezená pravidla.*²⁷³
- Průřezová témata:
 - Osobnostní a sociální výchova
 - *Díky skupinové práci aktivita vede k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci.*²⁷⁴

²⁶⁹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2017, str. 12, cit: 26. 10. 2019. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, cit: 10. 11. 2019.

²⁷⁰ Tamtéž, str. 12, cit: 10. 11. 2019.

²⁷¹ Tamtéž, str. 12, cit: 10. 11. 2019.

²⁷² Tamtéž, str. 13, cit: 10. 11. 2019.

²⁷³ Tamtéž, str. 13, cit: 10. 11. 2019.

²⁷⁴ Tamtéž, str. 127, cit: 10. 11. 2019.

- Zároveň jsou utvářeny a rozvíjeny základní dovednosti pro spolupráci.
- Výchova demokratického občana
 - Práce vede žáky k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení.²⁷⁵
- Mezipředmětové vazby:
 - Výchova k občanství – Člověk ve společnosti (učivo: naše obec, region, kraj, naše vlast).²⁷⁶
 - Žáci se blíže seznamují se svou obcí a místem, kde žijí.
 - Zeměpis – Geografické informace, kartografie, Česká republika (učivo: geografická kartografie a topografie).²⁷⁷
 - Žáci pracují s mapou, vyhledávají v ní a zakreslují do ní jednotlivá místa.
 - Český jazyk – Komunikační a slohová výchova (učivo: vlastní tvořivé psaní).²⁷⁸
 - Žáci jsou schopni na základě výchozího textu vytvořit komiks nebo stručný scénář ke scéně.
 - Výtvarná výchova
 - Žáci tvoří potřebné rekvizity, kostýmy a vlastního komiksu.
 - Člověk a svět práce – Design a konstruování (učivo: návrh a sestavení pomůcky).²⁷⁹
 - Žáci jsou schopni si vytvořit rekvizity.
 - Dramatická výchova – Proces dramatické a inscenační tvorby (učivo: inscenační tvorba), základní předpoklady dramatického jednání (učivo: sociálně komunikační dovednosti).²⁸⁰
 - Žáci jsou schopni si scénku zrežirovat i ztvárnit jednotlivé role.
- Časový scénář:

PŘEDPOKLÁDANÝ	AKTIVITA
ČAS	

²⁷⁵ Tamtéž, str. 129, cit: 10. 11. 2019.

²⁷⁶ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2017, str. 57–58, cit: 26. 10. 2019. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/file/43792/>, cit: 10. 11. 2019.

²⁷⁷ Tamtéž, str. 76, cit: 10. 11. 2019.

²⁷⁸ Tamtéž, str. 22–23, cit: 10. 11. 2019.

²⁷⁹ Tamtéž, str. 107, cit: 10. 11. 2019.

²⁸⁰ Tamtéž, str. 113–114, cit: 10. 11. 2019.

PŘÍPRAVNÁ FÁZE 45 minut	Nejprve žáci dostanou zadání a po jeho přečtení se rozdělí do skupin (ideálně po čtyřech nebo pěti), ve kterých si rozdělí a rozvrhnou práci. Zadání: - Dostanete výchozí text, který obsahuje informace o vzniku obce a vy tyto informace ztvárníte buď jako komiks nebo jako scénku. Je potřeba si na základě výchozího textu domyslet další příběh, na způsob pověsti, případně zápisu do kroniky. - Hlavním úkolem je srozumitelně odprezentovat to, jak daná obec vznikla a její další osudy ve středověku, tak aby to spolužáci byli schopni pochopit. Také propojte s regionálními dějinami i dějiny národní, tzn. utvořte a zmiňte souvislosti mezi tím, co se dělo na poli národní scény a jak to ovlivnilo dějiny tehdejších vesnic, které později vytvořily Kladno. - Požadavky na scénku: do scénky se zapojují všichni členové skupiny (jeden jako vypravěč – můžete se v této roli střídat), scénka bude trvat 3-5 minut, seženete si nebo vytvoříte vhodné rekvizity, během scénky se budete vyjadřovat slušně. - Požadavky na komiks: do tvorby se zapojují všichni členové skupiny, komiks bude obsahovat alespoň 6 různých scének (tedy obrázků) i text (buď monology, dialogy, či doprovodné texty vypravěče, které doplňují to, co se na obrázku odehrává). Poté žáci dostanou výchozí texty na jejichž základě vytvoří zadané výstupy. Je možné zadat každé skupině jiné téma, ale můžeme také zadat stejné téma různým skupinám, tzn. že stejné téma jedna skupina ztvární jako komiks a druhá jako scénku. Žáci se během této fáze také seznámí s výchozími texty a naplňují svou práci, tzn. vymyslí scénky či obsah komiksu.
---------------------------------------	--

REALIZACE 90 minut	Žáci ve skupinách zpracovávají zadanou práci. Učitel dohlíží na to, že všichni pracují a případně žákům radí a napomáhá k úspěšnému splnění úkolu.
PREZENTACE 45 minut (případně + 15 minut z další hodiny)	Prezentace scének – žáci si vyhradí volný prostor (dle potřeb prezentující skupiny), tak aby všichni měli dobrý výhled. Poté dojde k samotné prezentaci scénky. Po každé scénce mohou následovat doplňující dotazy, aby ostatní žáci zpracování tématu dobře porozuměli. Prezentace komiksů může probíhat dvojím způsobem: I. Komiksy jsou na velkých plakátech a udělá se výstava, kdy u komiksu vždy stojí alespoň jeden ze členů skupiny, který ostatním může vysvětlit všechny souvislosti či zodpovědět případné otázky. II. Komiksy (velikosti A3 nebo A4) se nakopírují i pro ostatní žáky, aby si je mohli prohlédnout zblízka a skupina, která komiks vytvořila jej doplňuje komentářem.
REFLEXE 45 minut (možné zkrátit kvůli prezentacím)	Po dokončení prezentací se všichni žáci přesunou do kruhu, kde dojde k finálnímu shrnutí a zhodnocení aktivity formou diskuse. Nejprve žáci shrnou jiné téma než to, na kterém pracovali. Ostatní je případně doplní a všichni si tak shrnou a utřídí nově získané informace. Poté pomocí škály (ukazování rukou od země po vlastní výšku) zhodnotí, jak moc si žáci myslí, že se jim práce podařila a kolik nových informací se dnes dozvěděli. Následuje diskuse o souvislostech mezi národními a regionálními dějinami. Ideálním příkladem je vláda Václava IV. a jeho spory s panskou jednotou či husitské války, které způsobovaly změny i v rámci celého území. Na závěr dojde k diskusi na téma, co by se dalo vylepšit, co naopak chválíme a jestli byly úspěšnější prezentace formou

	scénky či komiksu (ze které z těchto dvou forem se dozvídáme více informací atd.)
--	---

- Pomůcky a materiály:

- Kniha: *Kladenský tulák* od Jaroslava Vykouka (také je možné pro doplnění využít i *Nástin regionálních dějin okresu kladenského* od Rudolfa Kollera).
- Materiální zajištění k tvorbě výstupů žáků – papíry, psací potřeby, materiály na výrobu rekvizit.
- Výchozí texty pro jednotlivé skupiny (každá skupina dostane pouze svůj text):

Výchozí texty:

Dřín

- Jméno pravděpodobně ukazuje na to, že na tomto místě dříve rostly dřiny (tedy rozložené keře nebo stromy s nízkou korunou). Prameny z roku 1404 i roku 1548 vedou k domněnce, že se dříve oblast jmenovala dřienie, tj. dřínový lesík. Od roku 1602 se ve spisech objevuje tvar Dřín.
- *Zdejší tvrz, založená koncem 13. nebo začátkem 14. století, stála poblíž studánky Limburny a byla zřejmě součástí dvora. Prvním známým členem místního vladyckého či zemanského rodu byl Bohuslav ze Dříně, který je v pramenech uveden již v roce 1318. V polovině 14. století byl souzen pro výtržnictví a měl také soudy se svými sousedy. Stejně jako v jiných obcích i tady bylo vlastnictví rozdrobeno mezi více členů tohoto rodu. Více zpráv máme jen o Petrovi ze Dříně, který je poprvé uváděn v roce 1395. O devět let později se o něm rozneslo, že i se svou manželkou zemřel a jeho veškeré zboží bylo prohlášeno za odumřel. Brzy ale vyšlo najevo, že se pouze nachází v zajetí. Žil ještě roku 1418, kdy daroval verdunk platu ke kostelu v Újezdu nad Kladnem za Drslavovu duši. Po jeho smrti připadla jeho část Dříně za odumřel králi a získal ji k Buštěhradu Herbert z Kolovrat. Jednou z posledních členek tohoto rodu byla Apolena ze Dříně, která se provdala za Viktorina ze Všehrd, syna proslulého právníka Viktorina Kornela ze Všehrd. Původní ves byla vypálena a zpusťována při obléhání Buštěhradu v roce 1450 vojskem Jiřího z Poděbrad a následně zpustla.*²⁸¹

²⁸¹ VYKOUK, Jaroslav. *Kladenský tulák: pověsti, příběhy a zajímavosti o původu jmen čtvrtí, částí města a místních lokalit v Kladně*. Kladno: Sládečkovovo vlastivědné muzeum v Kladně, 2009, str. 11.

Dubí

- Jméno daly obci zdejší dubové lesy, z nichž měli místní vyrábět pověstné dubové truhly do hradů a zámků, ty pak sloužily jako pokladnice a úschovny důležitých listin. Dubí se vyvinulo z původního pojmenování obce Duby.
- *Dubí jako ves vzniklo ve 14. století. Roku 1364 se připomínají Oldřich a Diviš z Dubí, na konci 14. století koupil Dubí Mikuláš Benešovský z Vrapic, ale v peněžní tísní je zastavil. V roce 1543 získali Dubí ke Kladnu Žďárští ze Žďáru. Při dělení jejich majetku po smrti posledního mužského potomka Františka Adama Eusebia připadl v roce 1680 dubský díl Maxmiliáně Evě Hieserlové z Chodů, rozené hraběnce Žďárské ze Žďáru.*²⁸²

Hnidousy

- Pověsti související se jménem této obce se vrací až ke kněžně Libuši. První z nich je, že tudy projížděla, a protože bylo horko, tak se chtěla napít a poručila vozkovi „hni do vsi,“ podle čehož měl vzniknout název obce. Nebo je název podle Libušiných koní, hnědoušů. Další možností je, že je název odvozen od místního chovu hnědých hus.
- *První zmínku o Hnidousích najdeme v listině kapituly vyšehradské z 1. června 1282. Připomínají se jako panství kostela kapituly Vyšehradské, která držela pouze část obce jako požitek probošta. Obec pak měnila velmi často své majitele. V roce 1338 Jan Lucemburský daroval Hnidousy svému kuchařskému mistrovi Gotfrídovi. Následovali vladykové z Hnidous, z Královic, z Nečemic, z Kremže, z Nové Vsi a ještě další. Teprve na počátku 17. století se majiteli hnidouského zboží stali Žďárští ze Žďáru a dějiny obce se začínají krýt s historií Kladna.*²⁸³

Kladno

- *Jméno Kladna objasňuje několik pověstí, ty všechny souvisí s místními hlubokými lesy.*
- *První historicky ověřené zmínky o Kladně pochází z let 1315 až 1318, kdy v deskových zápisech k zemským deskám jsou uváděni vladykové z Kladna. První z nich je jmenován Vrchota z Kladna. Majetkový zápis s ním spojený je zároveň*

²⁸² VYKOUK, 2009, str. 13–14.

²⁸³ Tamtéž, str. 15.

prvním dokladem o existenci vsi, kterou vlastnil a kde snad měl i tvrz, či snad už zde bylo tvrzí víc, protože se také připomínají i další členové tohoto rodu, a to Vaněk, Slavibor, Duchoň, Marek, Mařík, Vachek, Bohuta a další Vaněk z Kladna. Bohuta Kladenský z Kladna se stal roku 1326 kanovníkem vyšehradským a později kanovníkem pražským. Bývá také zván proboštem týnským a oficiálem biskupského dvora v Praze a arcijáhnem kouřimským. V roce 1343 se píše jako administrátor biskupství a generální vikář a v roce 1346 kancléř arcibiskupa. Zemřel zřejmě roku 1353. Jednou z nejčernějších ovcí rodu byl zřejmě Ondřej z Kladna, který byl podjáhnem. V Kladně přenechal povinnosti duchovního kaplanu Petru z Chotěšova a věnoval se nezřízenému pití natolik, že už v prvním roce na Kladně byl pokárán za hýřivý život, vyčíslený na sedmnáct pražských grošů dluhu. Pití ho dovedlo k dalším dluhům, ty nesplácel a před dalším soudním jednáním ho zachránila v roce 1407 smrt. Další výraznou osobností z rodu Kladenských z Kladna byl Vlašek. Za něho vyrůstá v Kladně na Ostrovci třetí tvrz, později zvaná Vlaškova. Vznik této tvrze podnítl zřejmě fakt, že první dvě kladenské tvrze byly Kladenským odebrány králem Václavem IV., protože v té době stáli Kladenští z Kladna v řadách panské jednoty, která těžila z králových sporů s jeho bratrem Zikmundem. To si král dobře pamatoval a podle toho jednal, takže dal Kladno do zástavy Strnadům z Janovic a kladenskou tvrz věnoval Martinovi z Malešova. Svůj majetek Kladenští z Kladna získali zpět až v roce 1419 po králově smrti. Během husitských válek se ovšem jejich majetek opět rozptýlil a až po nich Přech z Kladna začal scelovat rozptýlený rodový majetek, který sňatkem rozmnožil o nedalekou tvrz a dvůr v Hostivicích. Právě Přech nechal při revizi majetku v Českém království zapsat na základě listin císaře Zikmunda do Desek zemských statky, které jeho rod v bouřlivých letech husitské revoluce získal. Do jeho doby také můžeme zařadit vznik pravidelné zástavby městského typu v centru města. Poslední velkou osobností byl Zdeněk Kladenský z Kladna, který mimo jiné žaloval samotného krále Ferdinanda I., kterého chtěl pohnat před purkrabský soud pro neplacení dluhů. Naopak velmi dobré vztahy měl s králem Vladislavem Jagellonským, jehož se stal chráněncem, stejně tak Lva z Rožmitálu, kterým prokázal řadu užitečných

služeb a v roce 1523 byl dokonce navržen za soudce do zemského sněmu. Po jeho smrti se panství postupně rozpadá a získávají je Žďárští ze Žďáru.²⁸⁴

Kročehlavy

- Jméno Kročehlav a jeho původ dosud nebyl určen. Jedním z pokusů o jeho vysvětlení je, že se na zdejším území chovalo mnoho krůt, kterým se hlavy neusekávaly, ale zakroutily se jim krky, tak dostala obec jméno Krůtihlavy, z čehož se postupně vyvinul název Kročehlavy. Další možností je pojmenování podle nějakého Kročihlava jehož lidé se jmenovali Kročihlavi/Kročehlavové.
- *V nejstarší době Kročehlavy náležely vladykům ze Dříně. Roku 1319 se tu připomíná Břven a Bohuslav ze Dříně. V letech 1388–1392 se zde jmenuje Martin z Kročihlav jako místopurkrabí český. V průběhu 14. století byla ves rozdělena nejméně na tři části, které postupně kupovali různí majitelé. V polovině 15. století už patřily Kročehlavy Kladenským z Kladna. Od roku 1549 do počátku 17. století se stávají Kročehlavy postupně zbožím Žďárských ze Žďáru a od té doby mají s Kladnem stejné dějiny.²⁸⁵*

Vrapice

- Jméno podle tvrže, která patřila spolu se vsí jistému Vrapovi.
- *V roce 1362 tu již byla pevná tvrz s dvěma dvory a kmetskými statky. Počátkem 14. století náležely Vrapice vladykovi Jindřichovi, který je roku 1345 daroval Kapitulě Všech svatých v Praze. V letech 1362–1414 byl majitelem vsi rod Benešovských z Prahy v následujícím století se v jejím držení vystřídal několik majitelů, až je na počátku 16. století získali páni z Kolovrat. Tvrz zpusťla už za husitských válek, ale při dělení buštěhradského panství v roce 1548 se uvádí jako pustá i ves Vrapice, když neznámou pohromu osady přečkal jen kostel sv. Mikuláše. V roce 1572 zde byl Janem Košateckým z Kolovrat vystavěn dvůr, ale pozemky byly dány k užívání stehelčevským osadníkům.²⁸⁶*

²⁸⁴ VYKOUK, 2009, str. 22–25.

²⁸⁵ VYKOUK, 2009, str. 40.

²⁸⁶ Tamtéž, str. 59.

- Výstupy a hodnocení: Výstupem, který zde žáci tvoří jsou buď komiksy nebo scénky. Hodnoceno zde bude naplnění zadání a grafické nebo dramatické ztvárnění.
- Shrnutí aktivity: Aktivita je ideální především při opakování a upevňování poznatků o středověku a vzniku měst. K úspěšnému vypracování žáci potřebují mít alespoň základní informace o vrcholném středověku. Aktivita se může stát náročnou, především co se týká tvorby kreativních výstupů (komiks, scénka). Přesto by neměla být časově příliš náročná a žáci si právě díky kreativnímu ztvárnění informace lépe zapamatují.
- Alternativy:
 - Výběr tématu:
 - Je možné aktivitu zaměřit spíše na pověsti spojené se vznikem názvů jednotlivých obcí.
 - Lze vybrat jiné obce z regionu – například obce či města, které v minulosti byly daleko významnější než Kladno, protože to ve středověku bylo pouze malou vesnicí.
 - Žáky je možné rozřadit podle míst, kde bydlí, kdy by každá skupina prezentovala právě místo, kde žijí.
 - Výsledek práce žáků:
 - Žáci mohou vytvořit scénku i komiks na jedno téma.
 - Výtvořem žáků nemusí být jen komiks či scénka, ale mohou sepsat o městě pověst, kroniku města ve středověku, letopis apod.

Závěr

V této diplomové práci se můžeme seznámit s pojmem regionální historie a jejím významem v rámci výuky dějepisu, s historií Kladenska, především města Kladna, dotazníkovým šetřením o stavu výuky regionální historie na kladenských školách, a nakonec i různé možnosti zapojení historie Kladenska do výuky, a to jak přehled nabízených vzdělávacích programů, tak i krátký nápadník aktivit, který obsahuje čtyři aktivity věnující se regionální historii Kladenska.

První kladenou otázkou bylo, proč je využití regionální historie ve vzdělávacím procesu na základních školách významné a důležité. Tato otázka byla zodpovádána v první kapitole. Odpovědí na ní může být, že hlavním důvodem k využití regionální historie v dějepisu je, že umožňuje snadnější rekonstrukci a vysvětlení historických jevů na příkladu, který je žákům nejbližší. Právě tato blízkost napomáhá tvorbě jasnějších představ o dějinách a k citelnějšímu uvědomění si historie, protože díky možnosti prožít si dějin s ohledem na prostředí dochází k jednoduššímu a trvalejšímu zapamatování získaných znalostí a informací. Blízké prostředí také umožňuje tvorbu emoční vazby žáků k učivu, více je motivuje a může vytvořit pozitivnější vztah žáků k dějepisu. Dále zjednodušuje rozvoj historického myšlení, kultivuje historické vědomí jedince a uchovává kontinuitu historické paměti. Tyto všechny faktory nás vedou k názoru, že zapojování regionální historie do vzdělávacího procesu je skutečně důležité, i kdyby jen kvůli větší atraktivitě dějepisu či kvůli zjednodušení chápání složitějších historických procesů.

Druhá otázka byla, zda se regionální historie Kladenska na zdejších školách vůbec vyučuje. Řešení této otázky se nachází ve třetí kapitole diplomové práce. Můžeme konstatovat, že z pohledu učitelů, kteří zodpověděli takřka jednohlasně, že ji vyučují. Ačkoliv zmiňují, že kvůli různým faktorům je zapojují méně, než by chtěli. Z pohledu žáků vychází, že pouze necelá polovina respondentů dotazníku byla v rámci své školní docházky seznámena s regionální historií, problémem výše zmiňovaným může být i to, že někteří studenti si nebyli jistí tím, co je regionální historie, takže dotazníkové šetření může být ovlivněno i touto skutečností.

Poslední otázkou byla spíše poptávka, jak je možné regionální historii využít ve výuce dějepisu na Kladně. Různé možnosti regionálně historického využití jsou zmiňovány ve čtvrté kapitole. Nejprve jsou představeny nabídky místních institucí a poté jsou zde přiloženy návrhy čtyř aktivit, z nichž součástí tří z nich jsou i reflexe po vyzkoušení. Jedná se tudíž o aktivity,

kteře prošly praxí a jsou připravené k dalšímu využití i na jiných školách. Všechny aktivity byly podrobeny didaktické analýze a nalezneme u nich i náležitosti jako je naplňování klíčových kompetencí či průřezových témat dle RVP ZV.

Přínos práce vidím především v tom, že se zde nachází nabídka různých aktivit, které lze skutečně využít ve výuce, protože většina (jak bylo výše zmíněno) z nich byla skutečně vyzkoušena a byla tudíž i upravena k tomu, aby ji ostatní mohli co nejsnadněji využít. Samozřejmě existuje ještě spousta dalších možností a aktivit, které by mohly být připojeny – například aktivity zapojující práci s různými dobovými místními periodiky, s orální historií, s dobovými fotografiemi atd. Další přínosnou částí je také druhá kapitola, která shrnuje stručnou a zjednodušenou historii Kladenska, která učitelům může zprostředkovat základní přehled místních dějin, což později také mohou ve výuce využít.

Seznam použitých informačních zdrojů

Primární prameny

Soukromý archiv Zdislava Kropáče, poskytnutý jeho synem Zdislavem Kropáčem.

Sekundární literatura

ANDĚL, Rudolf. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. III, Severní Čechy. Praha: Svoboda, 1984.

BARTOŠ, Josef. *Metodické otázky regionálních dějin*. Praha: SPN, 1981.

BARTOŠKOVÁ, Andrea et al. *Budeč 1100 let: (905-2005). I., Archeologie a historie*. 1. vyd. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, 2005.

ČAPEK, Vratislav. *Úvod do studia didaktiky dějepisu*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005.

ERBENOVÁ, Dagmar: Regionální čítanka. In: MÄRC, Josef a Hana LENCOVÁ. *Brána školního dějepisu otevřená: (možnosti výuky mimo školu)*. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2012. Acta Universitatis Purkynianae, Facultatis Philosophicae. Studia historica didactica, 4.

FROLÍK, František. *Osobnosti Kladenska s ukázkami jejich rukopisů*. Nové Strašecí: Jiří Červenka – Gelton, 2015.

HASE, Josef. *Dějiny a vývin kladensko-buštěhradských dolů*. V Kladně: V komisi u knihkupce Karla Stejskala, 1915.

HLOUŠEK A., *Kronika města Kladna za dobu německo-fašistické okupace 1938–1945*. Kladno, SOA Praha – SokA Kladno 1975.

HROŠOVÁ, Marie, ŠEBELOVÁ, Olga. Kladenská trestní akce 1939. In: *Slánský obzor: ročenka Musejního spolku v Slaném*. Slaný: Musejní spolek, 2006.

JULÍNEK, Stanislav. *Základy oborové didaktiky dějepisu*. Brno: Masarykova univerzita, 2004.

KÁRNÍKOVÁ, Ludmila. *Vývoj obyvatelstva v českých zemích 1754-1914*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965.

KLÍMA, Karel, ed. aj. *100 let ocelí POLDI*. Praha: Práce, 1989.

KOLLER, Rudolf. *Nástin regionálních dějin okresu kladenského*. Kladno: OPS, 1968.

KYNCL, Vojtěch. *Lidice: zrození symbolu*. Praha: Academia, 2015.

LABISCHOVÁ, Denisa a Blažena GRACOVÁ. *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu*. V Ostravě: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2008. Scripta Facultatis philosophicae Universitatis Ostraviensis.

LEMON, Vladimír. *Významné osobnosti kladenského zdravotnictví: záznam přednášky*. Kladno: Městský úřad, 1998.

NOVOTNÝ, Petr. Regionální dějiny a jejich postavení ve výuce dějepisu. In: KNECHT, Petr, ed. *Výzkum aktuálních problémů pedagogiky a oborových didaktik: (v disertačních pracích studentů doktorských studijních programů): sborník z konference konané dne 30. listopadu 2006 na Pedagogické fakultě MU v Brně*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita pro Centrum pedagogického výzkumu PdF MU a Katedru pedagogiky, 2006. 268 s. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; č. 195. Řada pedagogiky a psychologie; č. 26.

PASCH, Marvin. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině: jak pracovat s kurikulem*. Praha: Portál, 1998.

Regionální dějiny v dějepisném vyučování na českých a slovenských školách: sborník z konference konané 23.-24. listopadu 2005. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta UJEP, 2006.

SKALNÍKOVÁ, Olga, ed. a kol. *Kladensko: život a kultura lidu v průmyslové oblasti*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1959.

STEHLÍK, Eduard. *Lidická vzpomínání*. Praha: Pro Památník Lidice vydala Jitka Kejřová, nakladatelství V ráji, 2007.

SVOBODA, Lubomír. *Regionální dějiny ve vyučování dějepisu*. Praha: SPN, 1986.

ŠIMŮNEK, Robert. *Kladno*. Praha: Historický ústav Akademie věd ČR, 2007. Historický atlas měst České republiky, 17.

VEVERKOVÁ, Irena. 65. výročí od vypravení kladenských židovských transportů do Terezína. In: *Slánský obzor: ročenka Musejního spolku v Slaném*. Slaný: Musejní spolek, 2008.

VEVERKOVÁ, Irena. *Kladno*. Praha: Paseka, 2008. Zmizelé Čechy.

VYKOUK, Jaroslav. *Kladenský tulák: pověsti, příběhy a zajímavosti o původu jmen čtvrtí, částí města a místních lokalit v Kladně*. Kladno: Sládečkovovo vlastivědné muzeum v Kladně, 2009.

VYKOUK, Jaroslav. *Kladenský uličník, aneb, Průvodce jmény ulic v Kladně*. Kladno: Sládečkovovo vlastivědné muzeum v Kladně, 2007. Vlastivědná knižnice Kladenska, sv. 7.

Internetové zdroje

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2017. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/file/43792/>.

<http://www.kladnominule.cz/>

<https://mestokladno.cz/>

<https://pamatkovykatalog.cz/uskp>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/>

<http://mapire.eu/>

<https://www.svkkl.cz/>

<http://www.lidice-memorial.cz/pamatnik/>

<http://www.soapraha.cz/kladno/>

<http://www.omk.cz/>

Seznam příloh

Seznam map:

- Mapa č. 1 str. 24
- ŠIMŮNEK, Robert. *Kladno*. Praha: Historický ústav Akademie věd ČR, 2007. Historický atlas měst České republiky, 17, mapový list č. 31.
- Mapa č. 2 str. 24
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Svatý_Václav#/media/Soubor:Přemyslovská_hradiště_za_Václava.svg, cit: 30. 7. 2019.
- Mapa č. 3 str. 37
- <http://mapire.eu/en/map/secondsurvey/>, cit: 1. 8. 2019.
- Mapa č. 4 str. 37
- http://mapire.eu/en/map/hkf_75e/?bbox=474520.3701078128%2C5199266.446571608%2C3815735.750509437%2C6622829.661354731, cit: 1. 8. 2019.
- Mapa č. 5 str. 52
- <https://www.drobnepamatky.cz/files/b/lidice-na-mape-1939-1942.jpg>, cit: 1. 8. 2019.

Seznam obrázků:

- Obrázek č. 1 str. 28
- <https://doporucujeme.denik.cz/galerie/foto.html?mm=znak-kladna&back=3456000949-9641-83&photo=1>, cit: 1. 8. 2019.
- Obrázek č. 2 str. 29
- <http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/82?gallery=109&photo=1407>, cit: 1. 8. 2019.
- Obrázek č. 3 str. 30
- <https://mapio.net/pic/p-96306724/>, cit: 1. 8. 2019.
- Obrázek č. 4 str. 31
- https://s3.amazonaws.com/gs-geo-images/f5c5f4c6-4137-4643-8ca8-0965c5f5b4cf_1.jpg, cit: 1. 8. 2019

Obrázek č. 5	str. 32
- ŠIMŮNEK, Robert. <i>Kladno</i>. Praha: Historický ústav Akademie věd ČR, 2007. Historický atlas měst České republiky, 17, mapový list č. 37.	
Obrázek č. 6	str. 34
- http://podzemi.solvayovylomy.cz/histor/lokality/kladno/m1.jpg, cit: 1. 8. 2019.	
Obrázek č. 7	str. 38
- http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/22?gallery=16&photo=427, cit. 1. 8. 2019.	
Obrázek č. 8	str. 40
- http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/70?gallery=107&photo=1392, cit. 1. 8. 2019.	
Obrázek č. 9	str. 40
- http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/28?gallery=25&photo=617, cit. 1. 8. 2019.	
Obrázek č. 10	str. 41
- http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/22?gallery=16&photo=433, cit. 1. 8. 2019.	
Obrázek č. 11	str. 55
- http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/4?gallery=5&photo=263, cit: 1. 8. 2019	
Obrázek č. 12	str. 56
- http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/18?gallery=19&photo=572, cit: 1. 8. 2019.	
Obrázek č. 13	str. 57
- http://www.kladnominule.cz/front.page/photos/189?gallery=184&photo=3410, cit: 1. 8. 2019.	

Seznam tabulek:

Tabulka č. 1	str. 35
--------------------	---------

- KÁRNÍKOVÁ, Ludmila. *Vývoj obyvatelstva v českých zemích 1754-1914*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965, str. 140.

Tabulka č. 2 str. 53

- ŠÍMŮNEK, 2007, str. 24.

Tabulka č. 3 str. 79–82

- <http://www.omk.cz>, cit: 8. 10. 2019.

Tabulka č. 4 str. 84–85

- <http://www.lidice-memorial.cz/vzdelavani/>, cit: 14. 10. 2019.

Seznam grafů:

Graf č. 1 str. 36

- KÁRNÍKOVÁ, Ludmila. *Vývoj obyvatelstva v českých zemích 1754-1914*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965, str. 140.

Graf č. 2 str. 43

- ŠÍMŮNEK, 2007, str. 16.

Graf č. 3 str. 54

- ŠÍMŮNEK, 2007, str. 24.

Graf č. 4 str. 64

- Vytvořen na základě vlastního dotazníkového šetření.

Graf č. 5 str. 63

- Vytvořen na základě vlastního dotazníkového šetření.

Graf č. 6 str. 64

- Vytvořen na základě vlastního dotazníkového šetření.

Graf č. 7 str. 66

- Vytvořen na základě vlastního dotazníkového šetření.

Graf č. 8 str. 67

- Vytvořen na základě vlastního dotazníkového šetření.

Graf č. 9 str. 67

- Vytvořen na základě vlastního dotazníkového šetření.	
Graf č. 10	str. 70
- Vytvořen na základě vlastního dotazníkového šetření.	
Graf č. 11	str. 71
- Vytvořen na základě vlastního dotazníkového šetření.	
Graf č. 12	str. 72
- Vytvořen na základě vlastního dotazníkového šetření.	
Graf č. 13	str. 72
- Vytvořen na základě vlastního dotazníkového šetření.	
Graf č. 14	str. 74
- Vytvořen na základě vlastního dotazníkového šetření.	
Graf č. 15	str. 74
- Vytvořen na základě vlastního dotazníkového šetření.	

Seznam příloh za textem:

Příloha č. 1: Fotodokumentace k aktivitě č. I – Obrázek č. 1	str. 140
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 2: Fotodokumentace k aktivitě č. I – Obrázek č. 2	str. 140
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 3: Fotodokumentace k aktivitě č. I – Obrázek č. 3	str. 141
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 4: Fotodokumentace k aktivitě č. I – Obrázek č. 4	str. 141
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 5: Fotodokumentace k aktivitě č. I – Obrázek č. 5	str. 142
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 6: Fotodokumentace k aktivitě č. I – Obrázek č. 6	str. 143
- autor fotografie: Kristýna Benešová	

Příloha č. 7: Fotodokumentace k aktivitě č. II. – Obrázek č. 7	str. 143
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 8: Fotodokumentace k aktivitě č. II – Obrázek č. 8	str. 144
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 9: Fotodokumentace k aktivitě č. II – Obrázek č. 9	str. 145
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 10: Fotodokumentace k aktivitě č. II – Obrázek č. 10	str. 146
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 11: Fotodokumentace k aktivitě č. II – Obrázek č. 11	str. 147
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 12: Fotodokumentace k aktivitě č. II – Obrázek č. 12	str. 148
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 13: Fotodokumentace k aktivitě č. II – Obrázek č. 13	str. 149
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 14: Fotodokumentace k aktivitě č. II – Obrázek č. 14	str. 150
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 15: Fotodokumentace k aktivitě č. II – Obrázek č. 15	str. 151
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 16: Fotodokumentace k aktivitě č. II – Obrázek č. 16	str. 152
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 17: Fotodokumentace k aktivitě č. II – Obrázek č. 17	str. 153
- autor fotografie: Kristýna Benešová	
Příloha č. 18: Tabulka s výsledky volby z aktivity č. II	str. 154
- práce žáků v rámci projektu	
Příloha č. 19: Graf s výsledky volby z aktivity č. II	str. 154
- práce žáků v rámci projektu	

Příloha č. 20: Fotodokumentace k aktivitě č. III – Obrázek č. 18 str. 155

- https://zsamskladnonorska2018-19.rajce.idnes.cz/Stolete_vyroci_ocima_zaku_skoly_pondeli-streda_26.-28.11.2018.,
cit: 14. 11. 2019.

Příloha č. 21: Fotodokumentace k aktivitě č. III – Obrázek č. 19 str. 155

- https://zsamskladnonorska2018-19.rajce.idnes.cz/Stolete_vyroci_ocima_zaku_skoly_pondeli-streda_26.-28.11.2018.,
cit: 14. 11. 2019.

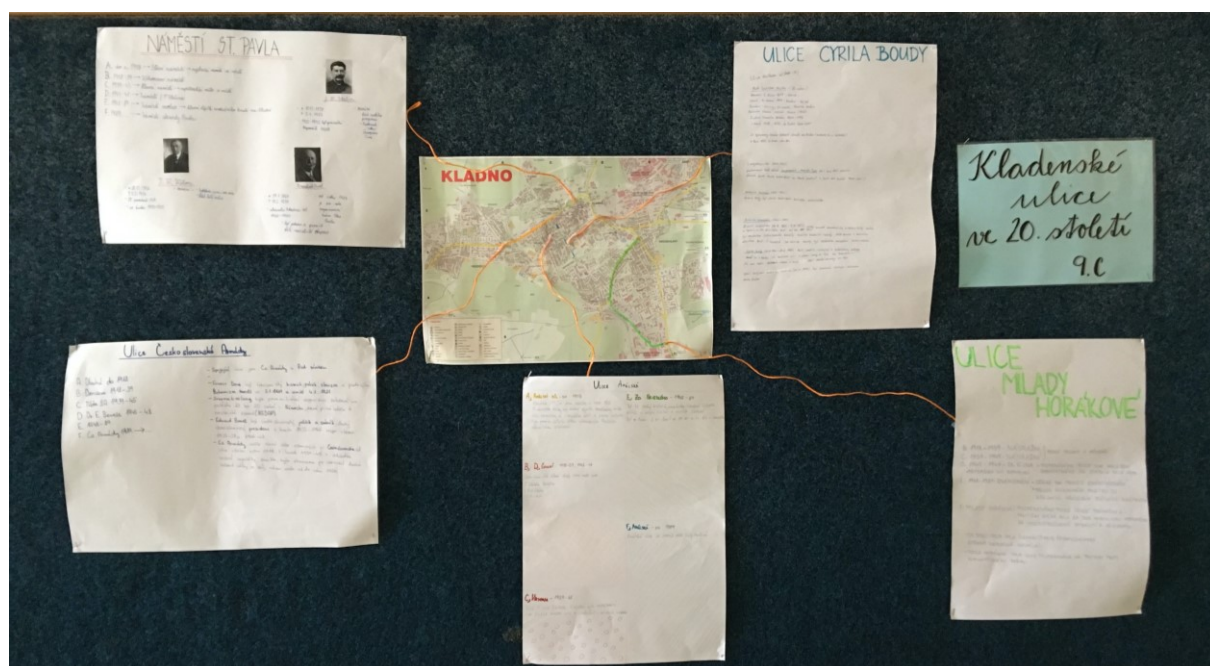
Příloha č. 22: Fotodokumentace k aktivitě č. III – Obrázek č. 20 str. 156

- https://zsamskladnonorska2018-19.rajce.idnes.cz/Stolete_vyroci_ocima_zaku_skoly_pondeli-streda_26.-28.11.2018.,
cit: 14. 11. 2019.

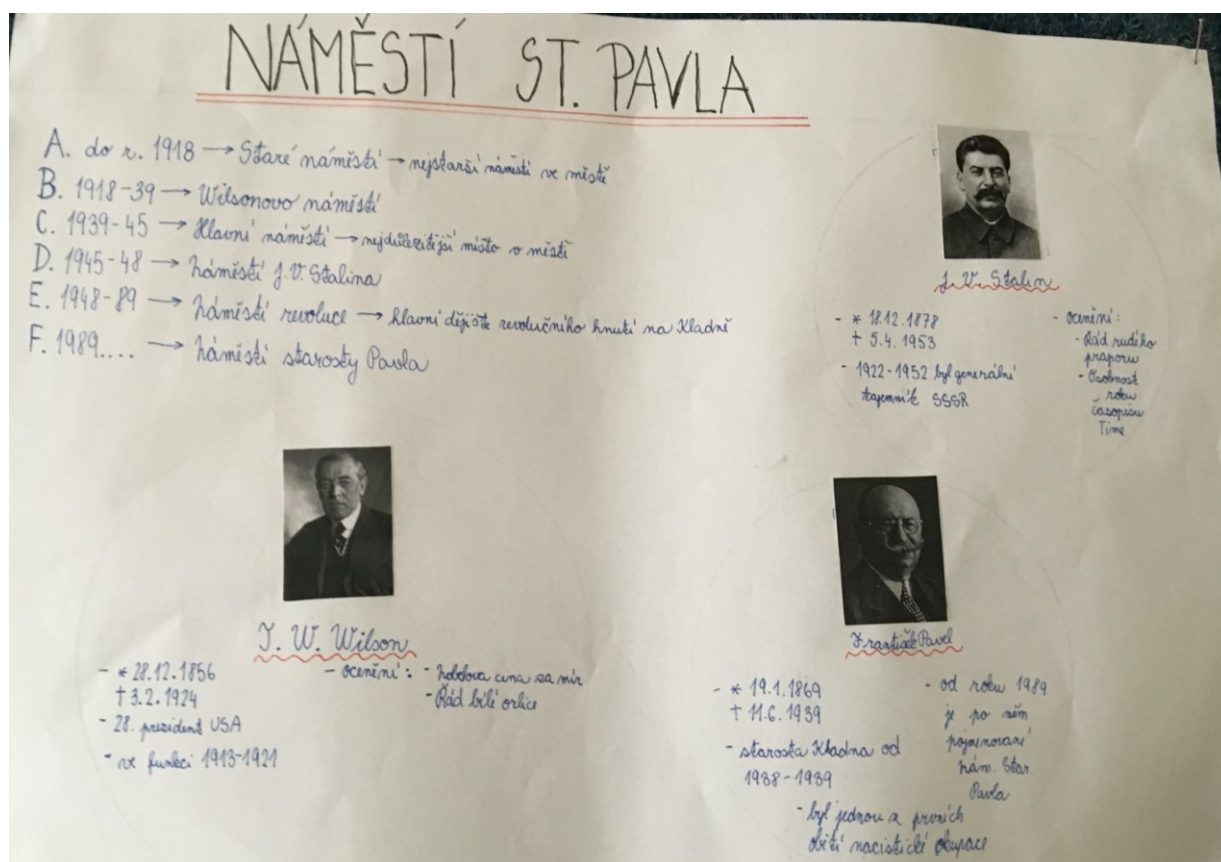
Příloha č. 23: Fotodokumentace k aktivitě č. III – Obrázek č. 21 str. 156

- https://zsamskladnonorska2018-19.rajce.idnes.cz/Stolete_vyroci_ocima_zaku_skoly_pondeli-streda_26.-28.11.2018.,
cit: 14. 11. 2019.

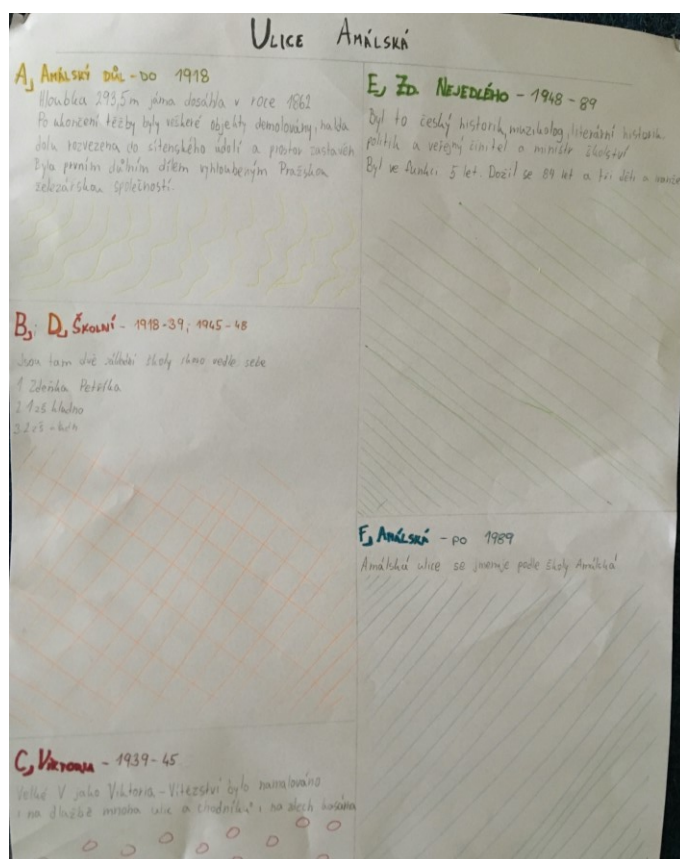
Příloha č. 1: Fotodokumentace k aktivitě č. I – Obrázek č. 1

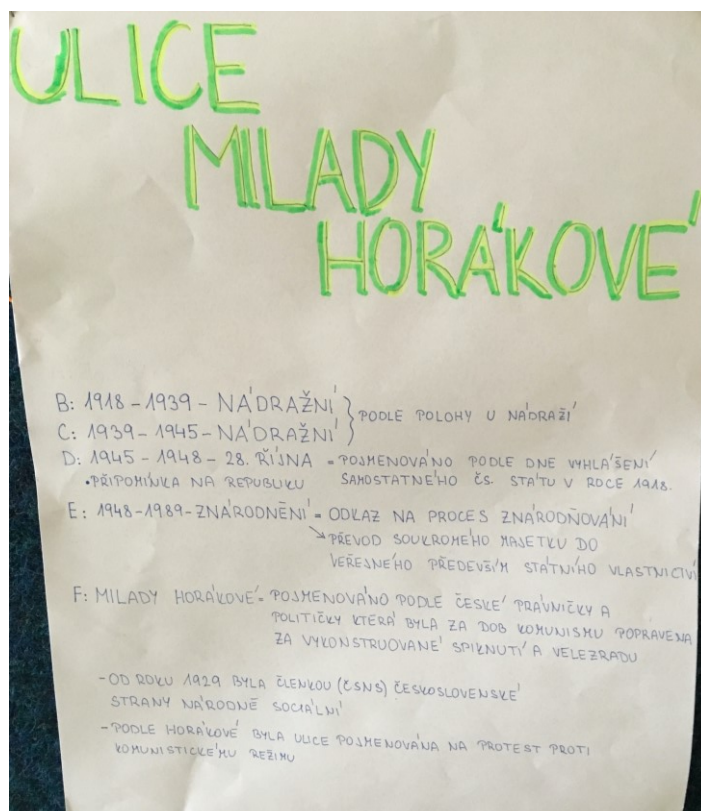
Příloha č. 2: Fotodokumentace k aktivitě č. I – Obrázek č. 2

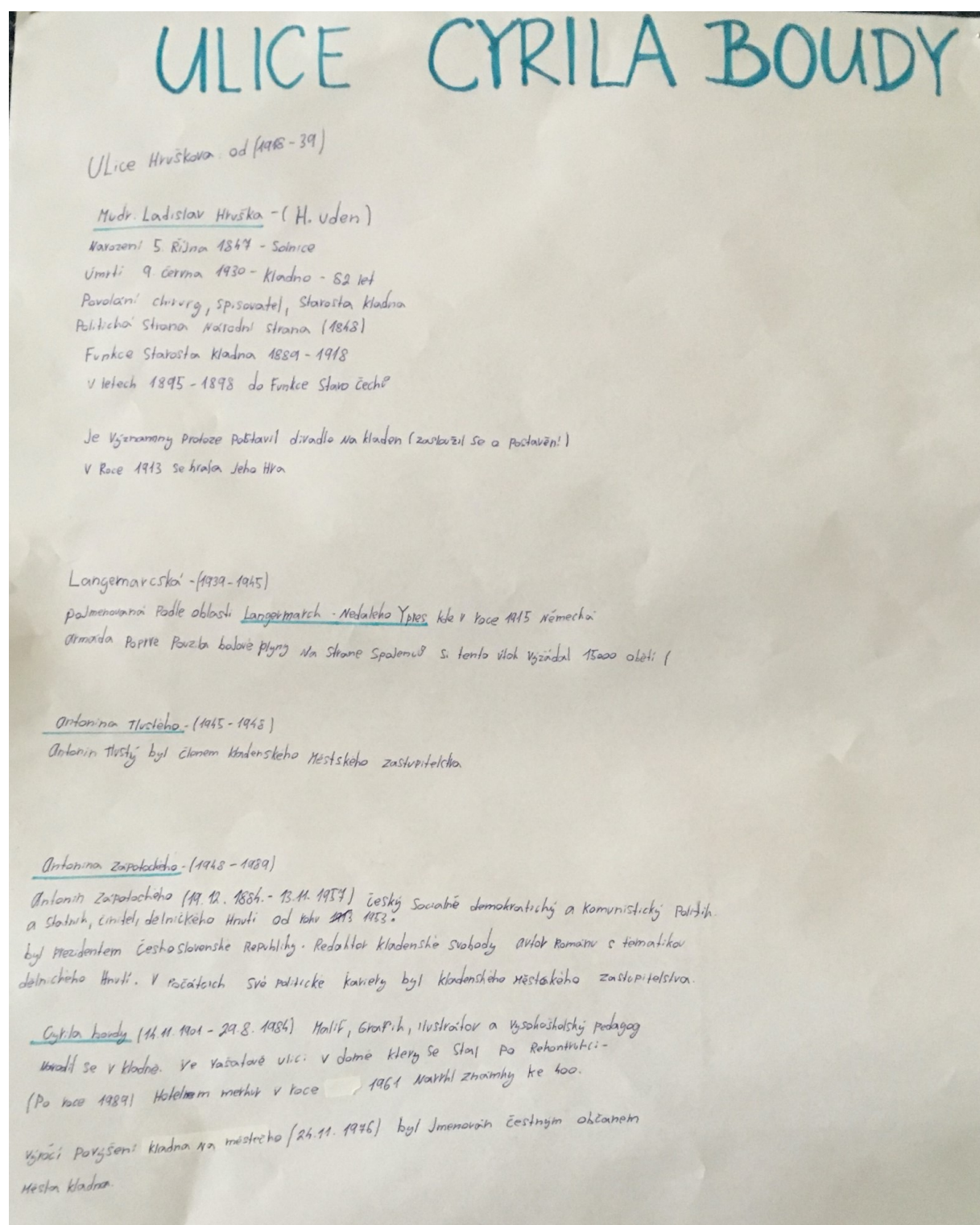
Příloha č. 3: Fotodokumentace k aktivitě č. I – Obrázek č. 3

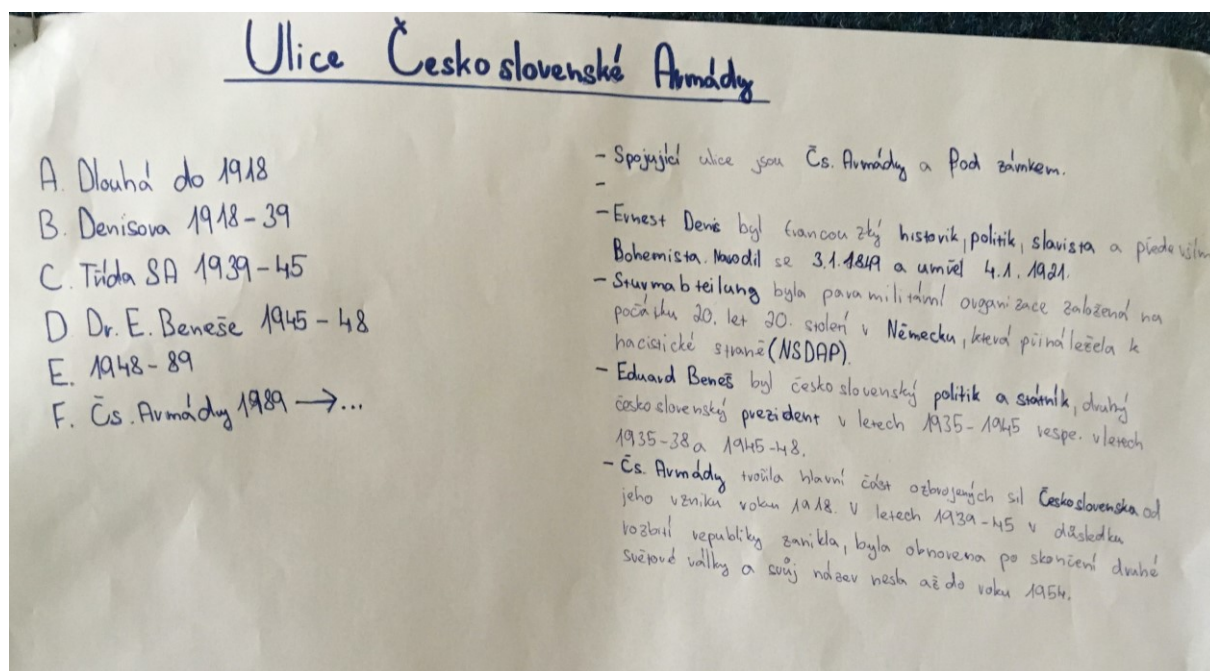
Příloha č. 4: Fotodokumentace k aktivitě č. I – Obrázek č. 4

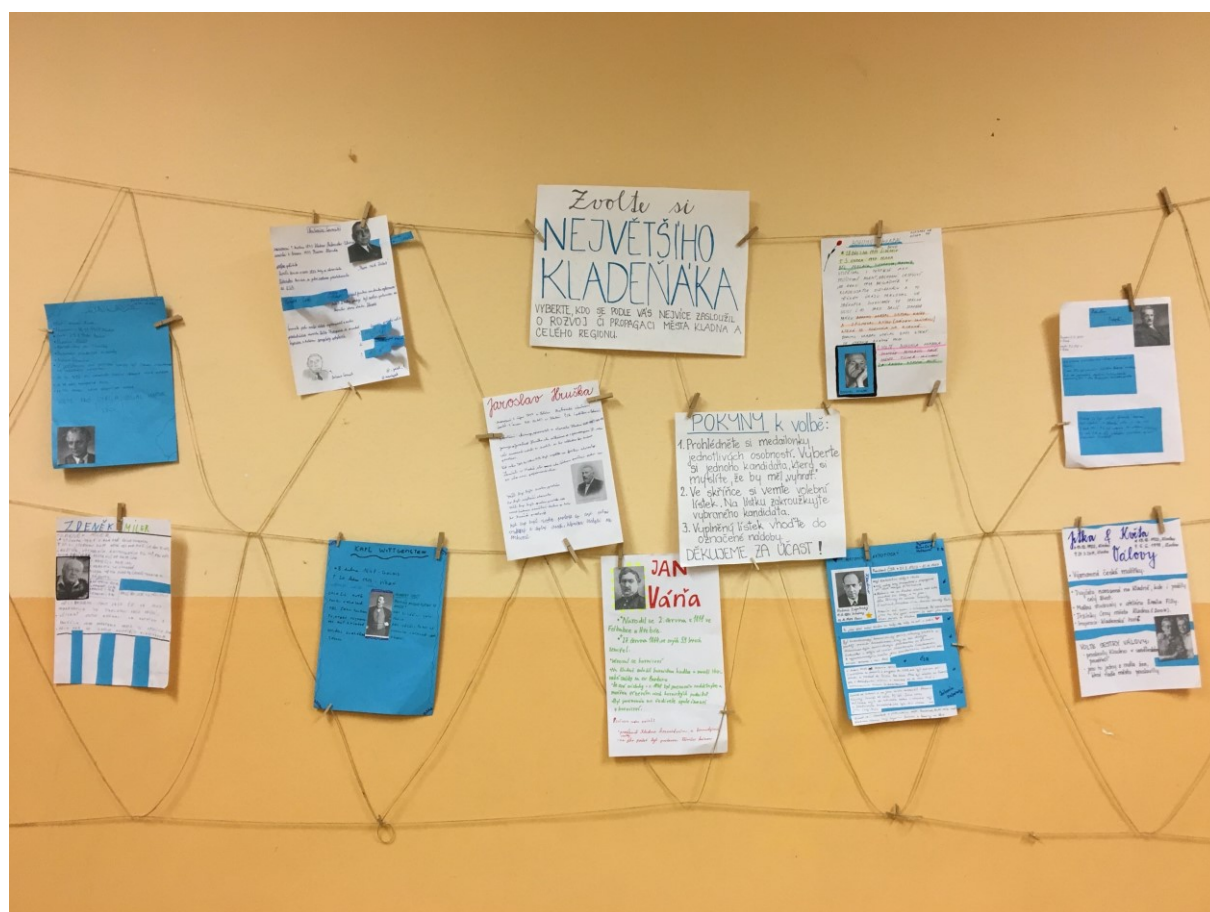
Příloha č. 5: Fotodokumentace k aktivitě č. I – Obrázek č. 5

Příloha č. 6: Fotodokumentace k aktivitě č. I – Obrázek č. 6

Příloha č. 7: Fotodokumentace k aktivitě č. II. – Obrázek č. 7

Jitka & Květa
* 13.12.1922, Kladno * 13.12.1922, Kladno
† 27.3.2011, Kladno † 6.6.1998, Kladno
Válový

- Významné české malířky.
- Dvojčata narozena na Kladně, kde i prožily celý život.
- Malbu studovaly v ateliéru Emila Filly.
- Držitelky Ceny města Kladna (2004).
- Inspirace: kladenské hutě

VOLTE SESTRY VÁLOVÝ:

- proslavily Kladno v uměleckém prostředí
- jsou to jedny z mála žen, které naše město proslavily

KARL WITTGENSTEIN

* 8. dubna 1847 - GOLHIS
† 20. ledna 1913 - VÍDEŇ

- POVOLANÍ: ředitel *ocelárny*

• ZALOŽIL HUTĚ
POLDI V KLA DNĚ

• MĚL ŽENU POLDINU
PO, KTERÝ POJMENO-
VAL HUTĚ V KLA DNĚ

• OVLÁDL OCELÁŘSKÉ
ZÁVODY

OSOBNOST ZVOLIT:

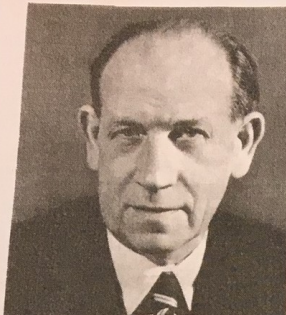
• PROTOŽE POMOHL K LADNĚ SE
ROZVÍJET.

• ABY SI VÁŽILI JEHO
PRÁCE

ABY VĚDĚLI PO KOM SE
JMENUJE V KLA DNĚ JEHO
NÁMĚSTÍ

*Tajemství
Burešova
Vaníková 7.B*

♥ ANTONÍN ZÁPOTOCKÝ -

Kladno

Antonín Zápotocký
19.12.1884 Zákolany ★
13.11.1954 Praha

Prezident ČSR • 21.3.1953 - 13.11.1954

- byl kladenákem vždy a všude
- svůj rodný kraj prezentoval a propagoval při všech možných příležitostech
- Antonín má na Kladně několik míst kde zanechal své stopy, a to jsou:
Dům Dělnický na náměstí Svobody,
6 hostinců, Haroldova ulice, Náměstí starosty Pavla

Antonín má sochu v Zákolanech. Má reprezentovat jeho 100. leté výročí narození. Je kopii jeho sochy, která stávala na Kladně

Po jistě době nechal Kladno za zády, ale vždy ho měl v srdci ♥

Byl československý komunistický politik, odborový předáček a později premiér Československa, který se stal druhým československým komunistickým prezidentem po Klementu Gottwaldovi a patřil od vzniku samostatného Československa, k nejkontroverznějším krokům jeho prezidentského úřadování patří měnová reforma z roku 1953.

✱ **ČSR** ✱

V dubnu 1939 ✱ Antonín spolu s manželkou se pokusili o emigraci do SSSR, ale byl zatčen při pokusu o přechod do Polska. Do února 1940 byl vězněn na Pankráci pak v dražďanské věznici a nakonec až do roku 1945 v koncentračním táboře Sachsenhausen.

Zemřel na infarkt a na jeho místo nastoupil Antonín Novotný. Zemřel ve věku 72 let. Jeho urnu můžeme najít na rodinném hrobu v urnovém hřišti u Strašnického krematoria, kde byla dříve uložena i urna jeho ženy Marie.

Antonín Zápotocký

Věnoval se i literatuře a publicistice např.: Rozbrěsk, Rudá záře nad Kladnem, Vstanou noví bojovníci, Barunka a Boudlitz rok 1905

Příloha č. 11: Fotodokumentace k aktivitě č. II – Obrázek č. 11

Antonín Čermák

narodem: 9 května 1873 Hladno Rakousko-Uhersko

umrl: 6. března 1933 Miami Florida

profese: politik

• Houli krizi v roce 1873, kdy se zhroutila
Viedeňská burza, se jeho rodina přestěhovala
do USA.

„Mám rád Kebab“

Národ Čechů

Čechům náleželo v Chicagu přijal funkci soudního vykonavatele
a o 2 roky později byl zvolen poslancem ná-
rodního sboru státu Illinois.

Čermák proti mafii stále vyhrupoval a svého
vředchůdce starostu Billa Thompsona, se se nechal
laporem a dalšími gangstery podplácet.

Antonín Čermák

Důvody proti ho volit

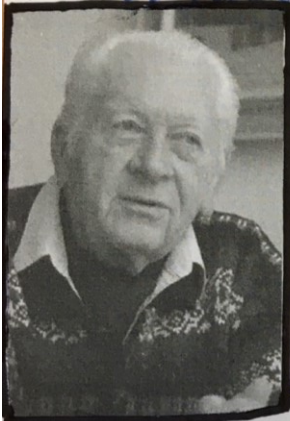
1. BKL TO POLITIK
V USA
2. Čermák vyhrupoval proti mafii
3. JE Z KLANA

@ - gard - 1

@ masyssek

ZDENĚK MILER

- ZDENĚK MILER.
- * 21. ÚNORA 1921 V KLA DNĚ ČESKO SLOVENSKA.
- † 30. LISTOPADU 2011 NOVÁ VES POD PLEŠÍ (VE VĚKU 90 LET).
- REŽISÉR, VÝTVARNÍK ANIMOVANÝCH FILMŮ PRO DĚTI, AVTOR OBLÍBENÉ POSTAVIČKY KATEČKA.
- NATOČIL KATEČKA.
- NARO DIL SE VILADNĚ.
- CENA MĚSTA KLADNA (2006) MEDAILLE ZA ZÁSLUHY.
- DĚČKÝCH: 100%
- POHÁDKY: 20%
- POEZIE: 14%
- OSTATNÍ: 2%

PROČ BY JSTE HO MĚLI VOLIT

• MĚLI BY JSTE HO VOLIT ZATO ŽE NA JEHO POHÁDKOVICH SE ZAKLADALI NÁSĚ PĚČLIVĚ VŠICHNÝ JSME KOVKALI NA KATEČKA A DALŠÍCH JEHO POHÁDKACH. PROTO SI MYSLÍME ŽE BYLO SPRÁVNĚ HO ZVOLIT NEJVĚTŠÍM KLADENÁKEM.

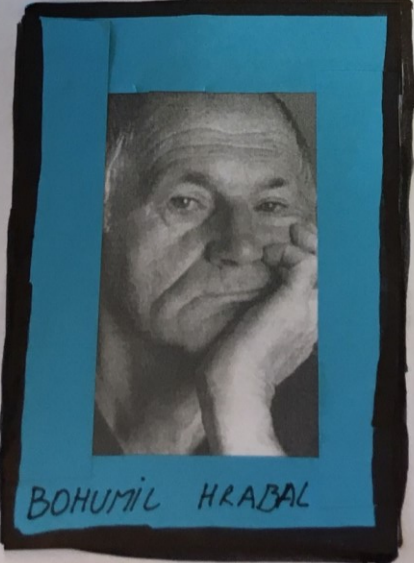
KLASNER 7.B
KOSKA 7.B

BOHUMIL HRABAL

* 28. BŘEZNA 1914 ^{BRNO} ŽIDENICE

+ 3. ÚNORA 1997 PRAHA

BYL PROZAÍK, SCENÁŘISTA, PRAVNÍK
VYSTŘÍDAL I PROFESI JAKO
POJIŠTOVACÍ AGENT, OBCHODNÍ CESTUJÍCÍ
OD ROKU 1949 BRIGÁDNÍK V
KLADENSKÝCH OCELÁRNÁCH A PO
TĚŽKÉM ÚRAZU PRACOVAL VE
SBĚRNÝCH SUKOVINÁCH VE SPÁLNÉ
ULICI Č.10 JAKO BALIČ STAKÉHO
PAPÍRU. BOHUMIL HRABAL NAPSAL KNIHU
A ZFILMOVAL KNIHU (NÁZEV SKŘIVÁNCI)
KTERÁ SE ODEHRÁVA NA Kladně.
BOHUMIL HRABAL UDEĚLAL EPOS KTERÝ
SE JMENUJE KRÁSNÁ POLDI.

1. VOLTE BOHUMILA HRABALA
PROTOŽE PROSLAVIL NAŠE
MĚSTO FILMEM SKŘIVÁNCI
2. A KNIHOU KRÁSNÁ POLDI

BOHUMIL HRABAL

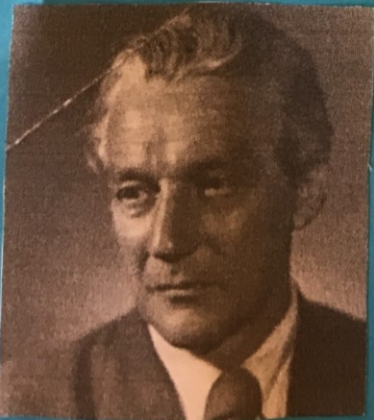
Příloha č. 14: Fotodokumentace k aktivitě č. II – Obrázek č. 14

KOSTRBEHOVA, POVOLNÁ
LOVÁS, KRAVČEK

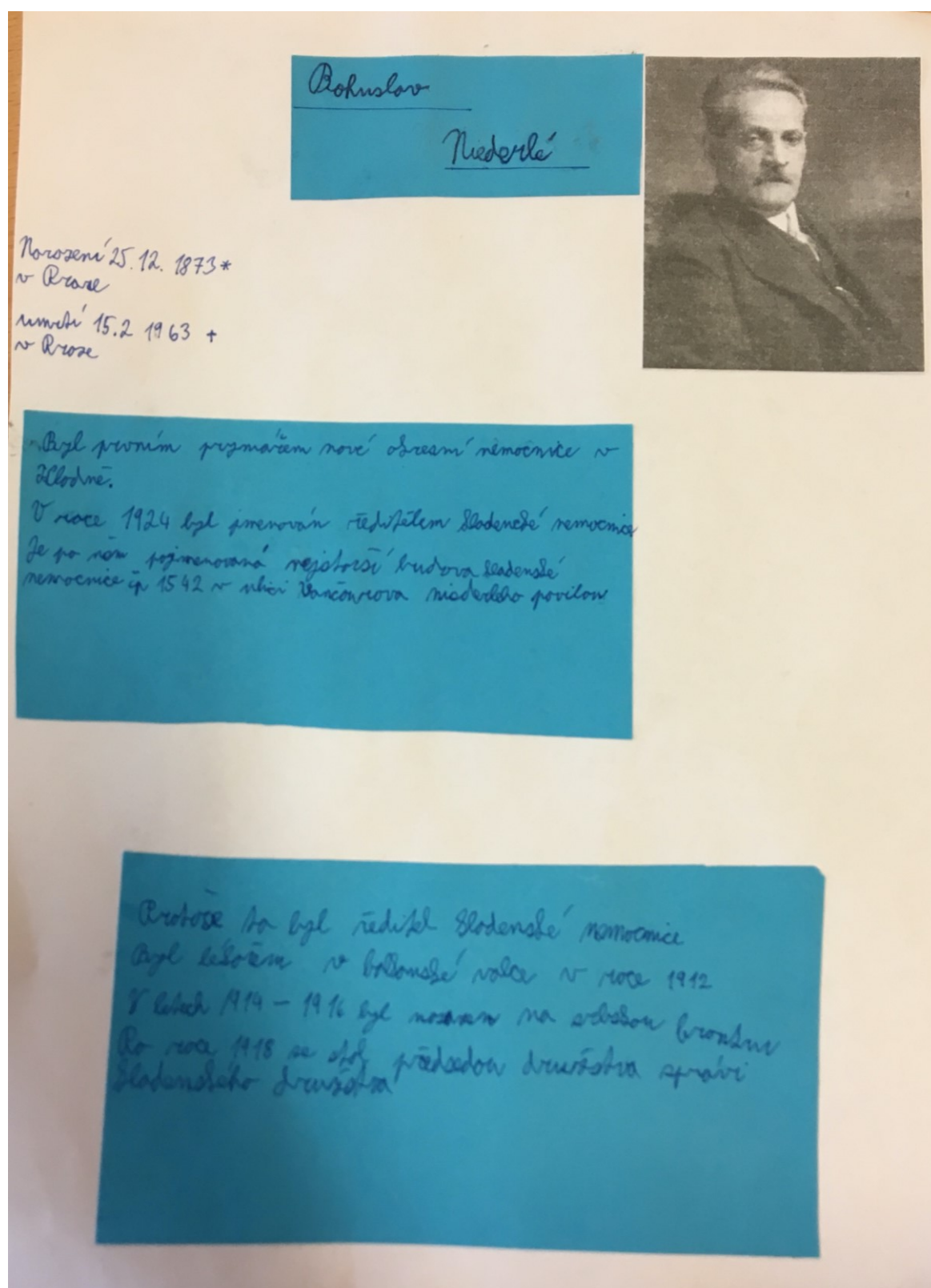
CYRIL BOUDA

- Cyril Mikoláš Bouda
- Narození - 14. 11. 1901 Kladno
- Úmrtí - 29. 8. 1984 Praha
- Povolání - Malíř
- Portrét - ženy za 13000 Kč
- Redaktor Kladenské svobody
- Autor - Románů
- V počátcích své politické kariéry byl členem Kladenského městského zastupitelstva.
- 24. 11. 1976 BYL JMENOVÁN ČESTNÝM OBYVATELEM MĚSTA KLADNA
- JE PO NĚM POJMENOVÁ ULICE
- PROŽIL Kousek svého dětství na Kladně

VOLTE PRO CYRILA, UDElal MNOHÉ
! VĚCI !

Příloha č. 15: Fotodokumentace k aktivitě č. II – Obrázek č. 15

Jaroslav Hruška

- narození: 5. říjen 1847 v Lohnici Rakouské císařství
- úmrtí: 9. červen 1930 (82 let) v Hladně ČSR (pohřben v Lohnici)

- povolání: chirurg, spisovatel a starosta Hladna (1889-1895) (1898-1918)

Jmenuje se Jaroslav Hruška, ale řečtiváme se s pseudonymem J. Hruška. Což znamená neduh a zvolil si to vzhledem ke svému povolání.

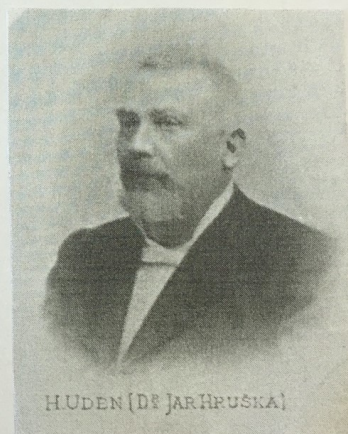
Od roku 1898 do roku 1918 byl nejdříve ve funkci starosty.

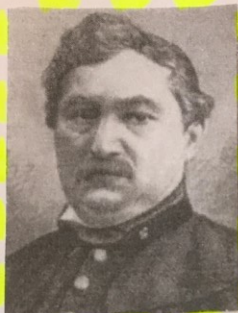
Žil v Hladně, ale nemá zde řádnou pamětní desku ani po něm není pojmenovaná ulice.

Měl by být zvolen, protože
to byl nejkrásší starosta.

Měl by být zvolen, protože zde
nemá řádnou pamětní desku a to
ho hodně proslaví.

Měl by být zvolen, protože to byl velmi
významný a důstojný člověk, kterému bychom
měli být vděční.

JAN Váňa

- *Narodil se 2. června r. 1811 ve Felbabce a Hřebče.
- † 27. června 1864, ve svých 53 letech zemřel.

- věnoval se hornictví
- Na Kladně založil hornickou hudbu a zavedl Hornické slátky na sv. Barboru
- že své zásluhy v r. 1848 byl jmenován nadříděným a pověřen řízením všech hornických podniků.
- Byl jmenován na ředitele společnosti v hornictví.

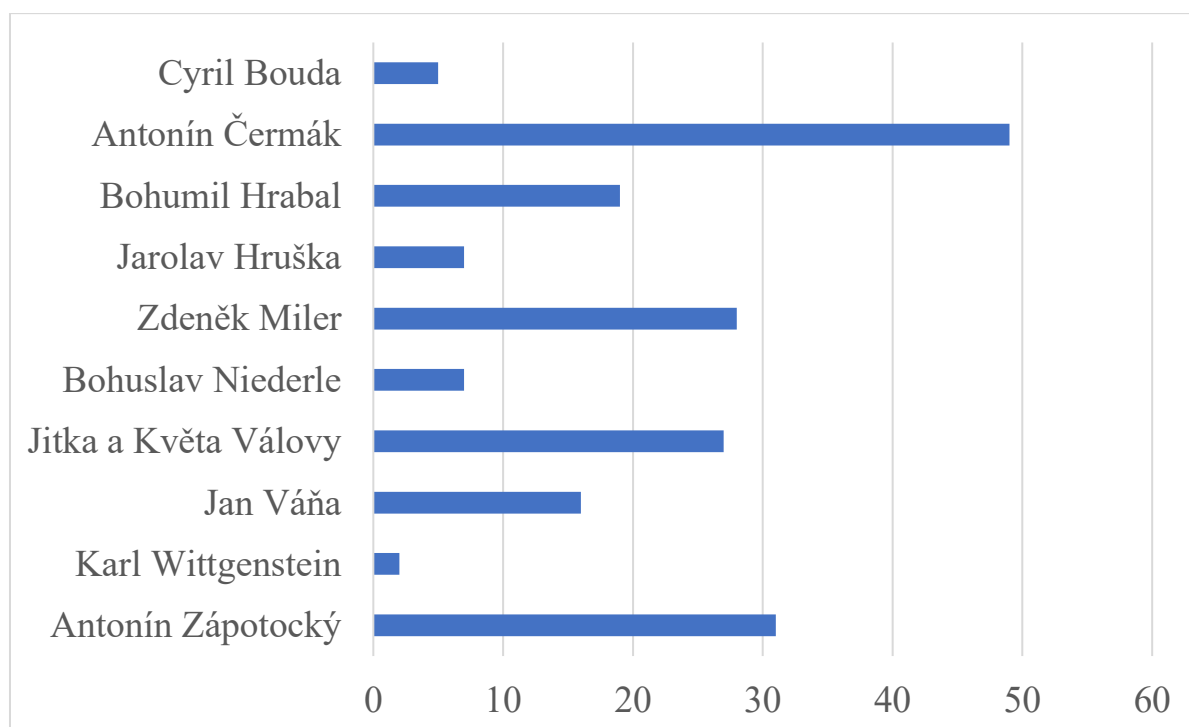
Proč tuto osobu zvolit?:

- proslavil Kladno hornictvím, a hornickými slátky.
- na jeho počest byl postaven Váňův kaмен

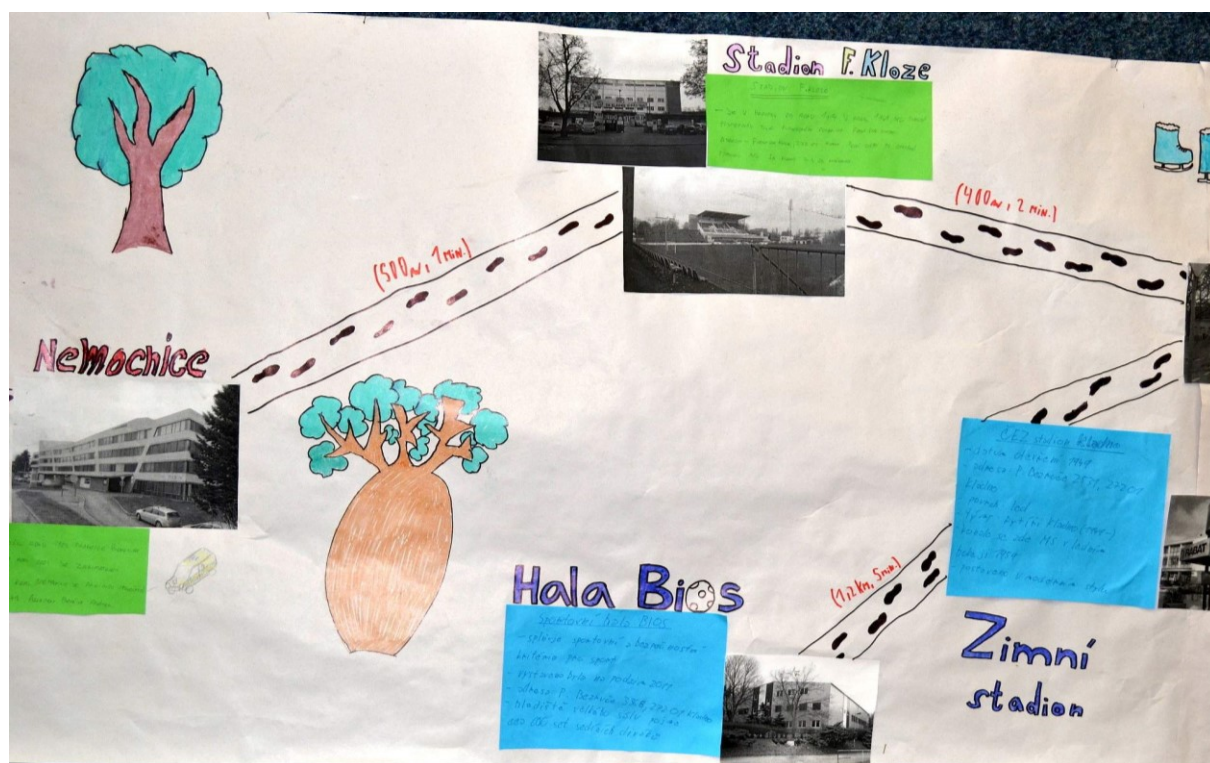
Příloha č. 18: Tabulka s výsledky volby z aktivity č. II

kandidát	počet hlasů	pořadí
Cyril Bouda	5	9.
Antonín Čermák	49	1.
Bohumil Hrabal	19	5.
Jaroslav Hruška	7	7.
Zdeněk Miler	28	3.
Bohuslav Niederle	7	7.
Jitka a Květa Válový	27	4.
Jan Váňa	16	6.
Karl Wittgenstein	2	10.
Antonín Zápotocký	31	2.

Příloha č. 19: Graf s výsledky volby z aktivity č. II

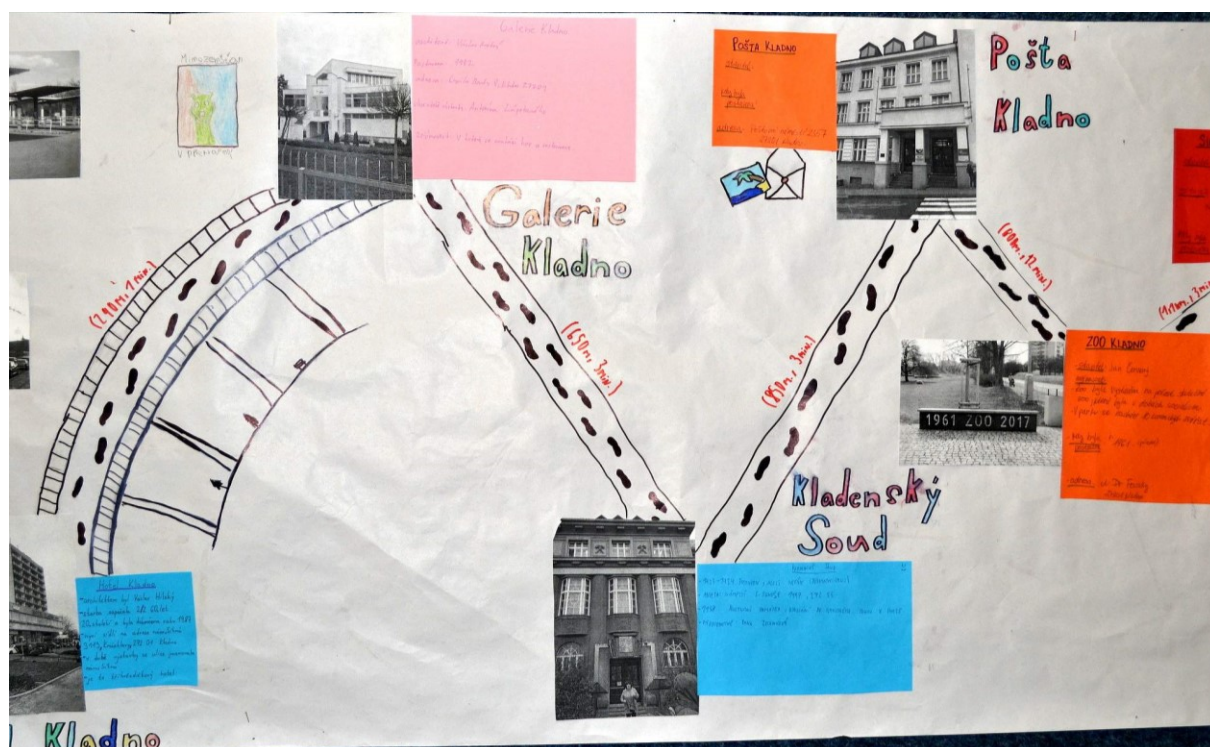
Příloha č. 20: Fotodokumentace k aktivitě č. III – Obrázek č. 18

Příloha č. 21: Fotodokumentace k aktivitě č. III – Obrázek č. 19

Příloha č. 22: Fotodokumentace k aktivitě č. III – Obrázek č. 20

Příloha č. 23: Fotodokumentace k aktivitě č. III – Obrázek č. 21

